

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TASARIM YOLUYLA MÜLTECİ BARINMA SORUNUNUN YÖNETİMİ:
İZMİR'DEKİ SURİYELİ MÜLTECİLER ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Senem Sidal EYİNÇ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

MAYIS 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TASARIM YOLUYLA MÜLTECİ BARINMA SORUNUNUN YÖNETİMİ:
İZMİR'DEKİ SURİYELİ MÜLTECİLER ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Senem Sidal EYİNÇ
502101099**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarî Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Yard Doç. Dr. Cemile TİFTİK

MAYIS 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502101099 numaralı Yüksek Lisans / Doktora Öğrencisi **Senem Sidal EYİNÇ**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı **“TASARIM YOLUYLA MÜLTECİ BARINMA SORUNUNUN YÖNETİMİ: İZMİR'DEKİ SURİYELİ MÜLTECİLER ÖRNEĞİ”** başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :	Yard Doç. Dr. Cemile TİFTİK İstanbul Teknik Üniversitesi	
Jüri Üyeleri:	Doç. Dr. Hatice AYATAÇ İstanbul Teknik Üniversitesi	
	Doç. Dr. Göksenin İNALHAN İstanbul Teknik Üniversitesi	

Teslim Tarihi : 4 Mayıs 2015
Savunma Tarihi : 26 Mayıs 2015

ÖNSÖZ

Yorucu, stresli ancak bir o kadar da keyifli olan tez çalışmamı nihayet sonlandırmış bulunmaktayım. İş hayatının yoğun temposu nedeniyle birkaç dönem ertelediğim tezimi tamamlayıp teslim etmemde beni yüreklendiren çok sevgili danışmanım Yard. Doç. Dr. Cemile Tiftik'e sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim. Kendisi tüm süreçte hiçbir sorumu yanıtsız bırakmamış, pozitif tavrıyla benim de çalışma isteğimi arttırmış, yapıcı eleştirileri ile çalışmalarımı hep bir adım ileri taşımıştır. Bunun yanında, anket çalışmalarım esnasında, bana evlerini açan, son derece misafirperver olup, uzun sorularımı sıkılmadan yanıtlayan İzmir-Konak ilçesinde yaşayan Suriyeli mültecilere teşekkür ederim. Son olarak her zaman olduğu gibi tez boyunca da yanımda olan canım annem Özlem Eyiñ'e, canım babam Sabri Eyiñ'e çok teşekkür ederim.

Haziran 2015

Senem Sidal Eyiñ
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	2
1.2 Kapsam.....	4
1.3 Yöntem	5
2. ZORUNLU GÖÇE GENEL BAKIŞ VE MÜLTECİLERİN BARINMA SORUNSAĞI	7
2.1 Zorunlu Göç Kavramına Genel Bakış	7
2.1.1 Zorunlu göç ile ilintili tanımlamalar	7
2.2 Zorunlu Göçün Nedenleri.....	8
2.2.1 Elverişsiz iklim şartları	8
2.2.2 Ekonomik sebepler.....	9
2.2.3 Terör ve savaş	10
2.3 Savaş Sonrası Zorunlu Göçün Mülteciler Üzerindeki Etkileri.....	10
2.3.1 Ekonomik etkileri.....	11
2.3.2 Psikolojik etkileri	12
2.3.3 Fiziksel çevre ve barınma sorunsalı etkileri.....	13
2.4 Mültecilerin Yere Bağlılık ve Adaptasyon Sorunu	15
2.4.1 Yere bağlılık.....	16
2.4.2 Kökler ve aidiyet	20
2.4.3 Yere bağlılığı etkileyen faktörler	21
2.4.3.1 Demografik özellikler	22
2.4.3.2 Çevresel deneyimler	23
2.4.3.3 Ekonomik adaptasyon	24
2.4.3.4 Kültür ve kültürleşme.....	25
2.4.3.5 Fiziksel çevre memnuniyeti	26
2.4.3.6 Yer ve aktivite ilişkisi	27
2.5 Bölüm Sonucu	28
3. ULUSLAR ARASI KURULUŞLARIN YAKLAŞIMI VE MÜLTECİ YENİDEN YERLEŞTİRME ÖRNEKLERİ	31
3.1 Barınma Sorunsalına Uluslararası Kuruluşların Çözüm Arayışı	31
3.1.1 UNHRC ve çalışmaları	31
3.1.2 Sphere ve mülteci kampı standartları.....	32
3.1.3 NRC	35
3.1.3.1 NRC mülteci kampı tasarım kriterleri.....	35

3.1.3.2 NRC mülteci kampı kapasite ve tipoloji önerileri.....	37
3.2 Mülteci Barınağı ve Örnekleri.....	39
3.2.1 Sandbag barınağı.....	40
3.2.2 Ikea mülteci konut ünitesi (RHU).....	41
3.2.3 Paper Log evi.....	43
3.3 Mülteci Kampları ve Örnekleri.....	45
3.3.1 Dadaab kampı.....	46
3.3.2 Nahr-el Bared kampı.....	51
3.3.3 Kakuma kampı.....	55
3.4 Bölüm Sonucu.....	59
4. İZMİR ÖRNEKLEMİNDE SURİYELİ MÜLTECİLERİN DURUMU	61
4.1 Suriye İç Savaşı ve Türkiye'ye Yansımaları.....	61
4.2 İzmir'deki Suriyeli Mülteci Sorunu.....	63
4.3 Suriye Nedir? Suriyeli Kimdir?.....	65
4.3.1 Demografik özellikler.....	65
4.3.2 Suriye mimarisine genel bakış.....	66
4.4 Anket Çalışması.....	73
4.4.1 Anketin amacı, kapsamı ve yöntemi.....	74
4.4.2 Anket sorularının belirlenmesi.....	75
4.4.3 Anket sonuçlarının grafik analizi.....	75
4.4.3.1 Hanehalkı demografik veriler.....	75
4.4.3.2 İzmir ve Suriye'deki konut özelliklerinin karşılaştırması.....	80
4.4.3.3 İzmir'deki konutlarının fiziksel sorunları.....	84
4.4.3.4 Yaşadığı yere olan güven, aidiyet, benimseme ve memnuniyet parametrelerinin sorgulanması.....	92
4.4.3.5 Devletin bir yerleşke önermesi durumunda gitmek isteme durumu, talep edilen fonksiyonlar ve görsel sorgulama.....	98
4.4.4 Anket sonuçlarının birbirleri ile anlamlılık düzeyinin irdelenmesi.....	101
4.4.5 Anketin değerlendirilmesi.....	103
4.4.6 Katılımcıların Suriye'de yaşadıkları konutların şematik gösterimi.....	104
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
KAYNAKLAR.....	123
EKLER.....	133

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
İHAD	: İnsan Hakları Araştırmaları Derneği
NBRC	: National Board of Respiratory Care
NCCK	: The National Council of Churches in Kenya
NRC	: Norwegian Refugee Council
RHU	: Refugee Housing Unit
SGDD	: Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
UNHRC	: United Nations Human Rights Council
UNRWA	: United Nations Relief and Works Agency
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Kullanıcı profiline göre kişi adetleri.	37
Çizelge 4.1: Türkiye’deki kamp sayısı	62
Çizelge 4.2: Türkiye’deki Suriyeliler’in konut memnuniyet durumu.	63
Çizelge 4.3: Türkiye’deki Suriyeliler’in konuttaki ihtiyaçların yeterlik durumu.....	63
Çizelge 4.4: Çalışan işgücü yüzdeleri.....	65
Çizelge 4.5: İzmir’de yaşadığı yıl ile mahalleyi benimseme parametrelerinin ilişki düzeyini gösteren ki kare (chi square) testi.....	101
Çizelge 4.6: Mahalleyi benimseme ile konutu benimseme parametrelerinin ilişki düzeyini gösteren ki kare (chi square) testi.....	101
Çizelge 4.7: Suriye’de yaşadıkları konut tipi ile seçilen görsel arasındaki ilişkiyi gösteren çizelge	101
Çizelge 4.8: Katılımcıların yaşları ile Türkiye’de kalmak istemeleri parametreleri arasındaki ilişkiyi gösteren ki kare (chi square) testi	102
Çizelge 4.9: Katılımcıların İzmir’de yaşadıkları konutu benimsemeleri ile İzmir’deki gündelik ev yaşantılarının Suriye’deki ile aynı olma parametreleri arasındaki ilişkiyi gösteren ki kare (chi square) testi	102

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: 2014 yarı yıl raporlarına göre mültecilere en fazla ev sahipliği yapan ülkelerin Dünya haritasında gösterimi.	2
Şekil 2.1: Göç eden bireylerdeki evin anlamı ve boyutları	17
Şekil 2.2: Akıl hastalıkları hastanesinin peyzaj düzenlemesini gösteren vaziyet planı	24
Şekil 3.1: Barınak, yerleşim yeri ve gıda dışı fonksiyon değerlendirme şeması	33
Şekil 3.2: 10.000 kişinin barınacağı örnek plan şeması	38
Şekil 3.3: 16 konutluk küme örnekleri	39
Şekil 3.4: Sandbag barınağı plan şeması	40
Şekil 3.5: İran Baninajar kampında Sandbag barınağı kullanımı	41
Şekil 3.6: RHU'nun yapısal elemanları ve paketlenmesi	41
Şekil 3.7: Kobe mülteci kampında RHU kullanımı	42
Şekil 3.8: Japonya-Kobe'deki deprem sonrası kampında kullanımı	43
Şekil 3.9: Kağıt tüp konutunun üretim aşamaları	44
Şekil 3.10: Dadaab'ın yeri	46
Şekil 3.11: Ifo kampı vaziyet planı	47
Şekil 3.12: Somali Urqaal	48
Şekil 3.13: Ağaç çubuk çerçeve sistem barınak	48
Şekil 3.14: Çamur ve saz kompozisyonu barınak	49
Şekil 3.15: Kerpiç konut	50
Şekil 3.16: Nahr-el Bared kampının 2007'deki savaştan önceki ve sonraki hava fotoğrafı	51
Şekil 3.17: Nahr-el Bared kampının 2007'deki savaştan sonraki durumu	51
Şekil 3.18: Yerleşim ve tasarım paftalarının mültecilere anlatılmasını gösteren fotoğraf	52
Şekil 3.19: Yeniden yapım parselasyon vaziyet planı	53
Şekil 3.20: Tasarım süreci görselleri	53
Şekil 3.21: Tamamlanan etabın bitmiş hali	54
Şekil 3.22: Kakuma kampı vaziyet planı	55
Şekil 3.23: Wc yapımı ve temiz su kaynaklarına erişimi gösteren resimler	56
Şekil 3.24: Tipik konut alanı plan şeması	57
Şekil 3.25: Kamp alanındaki okullardan biri	57
Şekil 4.1: Türkiye'deki kamplarda yaşayan Suriyeli sayısı	61
Şekil 4.2: Suriye'nin yeri	64
Şekil 4.3: Çalışan işgücünün sektörel dağılım yüzdeleri	64
Şekil 4.4: Revaklı konut örneği	68
Şekil 4.5: Eyvanlı konut örneği	68
Şekil 4.6: İç avlulu kırsal alan konutu örneği	70
Şekil 4.7: İç avlulu kentsel alan konutu, avlu görüntüsü	70

Şekil 4.8: İç avlulu kentsel alan konutu plan ve cephe çizimleri.....	71
Şekil 4.9: Lübnan evleri örneği.....	72
Şekil 4.10: Anket yapılan semtlerin uydudan görünümü	73
Şekil 4.11: Katılımcıların yaşlarının % dağılımı	74
Şekil 4.12: Katılımcıların cinsiyet % dağılımı.....	75
Şekil 4.13: Katılımcıların Türkiye’de bulundukları süre içerisinde daha evvel bir mülteci kampında bulunma durumu % dağılımı	75
Şekil 4.14: Daha önce mülteci kampında bulunan katılımcıların ayrılma sebeplerinin dağılım % leri	76
Şekil 4.15: Katılımcıların ne kadar süredir İzmir’de yaşadıklarına dair dağılım %leri	76
Şekil 4.16: Katılımcıların İzmir’e gelme sebeplerinin % dağılımları.....	77
Şekil 4.17: Katılımcıların konut kira bedellerinin % dağılımları	77
Şekil 4.18: Hanehalkı aylık gelirlerinin dağılım % leri	78
Şekil 4.19: Devletten herhangi bir yardım alıp almama durumu % dağılımları.....	78
Şekil 4.20: İzmir-Suriye konut kategori karşılaştırmalarının % dağılımları	79
Şekil 4.21: İzmir-Suriye konut büyüklükleri karşılaştırmaları % dağılımları	79
Şekil 4.22: İzmir-Suriye konut konut oda sayısı karşılaştırmaları % dağılımları.....	79
Şekil 4.23: İzmir-Suriye hanehalkı kişi sayısı karşılaştırmaları % dağılımları	80
Şekil 4.24: İzmir-Suriye bireylerin konutta kaç akrabası ile beraber yaşadığını gösteren % dağılımları	80
Şekil 4.25: İzmir-Suriye konutun bahçeye sahip olma durumu karşılaştırması % dağılımları	81
Şekil 4.26: İzmir-Suriye konutun avluya sahip olma durumu karşılaştırması % dağılımları	81
Şekil 4.27: İzmir-Suriye konutun çatısını konutun bir parçası olarak kullanma durumu % leri.....	82
Şekil 4.28: İzmir-Suriye konutta en çok kullanılan mekan % dağılımları.....	82
Şekil 4.29: Katılımcıların konutlarındaki elektrik-su tesisatından memnuniyet durumu % dağılımları.....	83
Şekil 4.30: Ziyaret edilen bir konuttaki su tesisat borularının durumu ve duş bataryası olmadığı için kovalara su doldurarak duş aldığını gösteren resimler.....	84
Şekil 4.31: Ziyaret edilen bir konuttaki elektrik kablosunun tavandan sıva üstü yürüyüp körlenmeden sonlandığını gösteren resimler	84
Şekil 4.32: Kullanıcıların konutlarındaki işçilik kalitesinden memnuniyet durumu % dağılımları	85
Şekil 4.33: Ziyaret edilen bir konuttaki işçilik kalitesinin durumunu vurgulayan bir resimler.....	85
Şekil 4.34: Kullanıcıların konutlarının büyüklüğünden memnuniyet durumu % dağılımları	86
Şekil 4.35: Ziyaret edilen bir konuttaki yatak odası mahalinin yetersizliğini gösteren bir resim.....	86
Şekil 4.36: Kullanıcıların konutlarının ses-gürültü düzeyinden memnuniyet durumu % dağılımları	87
Şekil 4.37: Kullanıcıların konutlarının ısı izolasyonundan memnuniyet durumu % dağılımları	87
Şekil 4.38: Ziyaret edilen konutlardaki ısı izolasyon zaafiyetini anlatan resimler	88
Şekil 4.39: Kullanıcıların konutlarının ısıtmasından memnuniyet durumu % dağılımları	88

Şekil 4.40: Ziyaret edilen konutlardaki ısınma sorunu tespitine dair resimler	89
Şekil 4.41: Kullanıcıların konutlardaki ısıtma sistemini gösteren % dağılımları.....	89
Şekil 4.42: Kullanıcıların konutlardaki su izolasyonu-rutubet memnuniyeti dağılım %'leri.....	90
Şekil 4.43: Ziyaret edilen konutlardaki rutubet sorununu gösteren resimler	90
Şekil 4.44: Ziyaret edilen konutlardaki su izolasyonu sorununu gösteren resim	91
Şekil 4.45: Kullanıcıların yaşadığı alanı doğal afet bakımından güvenli bulma-bulmama ile ilgili dağılım %'leri	91
Şekil 4.46: Kullanıcıların yaşadığı alanı hırsızlık bakımından güvenli bulma-bulmama ile ilgili dağılım %'leri	92
Şekil 4.47: Kullanıcıların yaşadığı alanı cinayet bakımından güvenli bulma-bulmama ile ilgili dağılım %'leri	92
Şekil 4.48: Katılımcıların kendilerini yaşadığı yerde güvende hissetme durumu dağılım %'leri.....	93
Şekil 4.49: Katılımcıların İzmir halkı ile iyi ilişkiler içerisinde olma durumu % dağılımları	93
Şekil 4.50: Katılımcıların mahalle sakinleri ile iyi ilişkiler içerisinde olma durumu % dağılımları	94
Şekil 4.51: Katılımcıların yaşadıkları mahalleyi ve konutu benimseme durumu % dağılımları	94
Şekil 4.52: Katılımcıların İzmir ve Suriye'deki gündelik ev yaşantılarının ve sosyal yaşam faaliyetlerinin aynı olma durumu % dağılımları	95
Şekil 4.53: Katılımcıların yaşamlarının geri kalanını Türkiye'de devam ettirmek isteme durumu dağılım %'leri.....	95
Şekil 4.54: Katılımcıların İzmir'de yaşadığı bölgeden memnun olma durumu dağılım %'leri.....	96
Şekil 4.55: Katılımcıların başka bir bölgede yaşayacak olsalar şehir merkezine yakın olmasını isteme durumu dağılım %'leri.....	96
Şekil 4.56: Katılımcıların devletin onlara yaşam biçimlerine uygun koşullarda bir yerleşim önermesi durumunda gitmek isteme durumu dağılım %'leri....	97
Şekil 4.57: Katılımcıların devletin onlara yaşam biçimlerine uygun koşullarda bir yerleşim önermesi durumunda en çok isteyecekleri fonksiyon dağılım %'leri.....	97
Şekil 4.58: Katılımcıların Suriye'dekine göre İzmir'deki konutunda en farklı olup en çok özlediği mekan dağılımları %'leri	98
Şekil 4.59: Katılımcıların yaşamak istedikleri yere en yakın görsellerin dağılım %'leri.....	99
Şekil 4.60: Tipoloji 1 (a-sol, b-sağ).....	104
Şekil 4.61: Tipoloji 2 (a-sol, b-sağ).....	104
Şekil 4.62: Tipoloji 3 (a-sol, b-sağ).....	105
Şekil 5.1: Mülteci sorunsalına üst ölçek yaklaşım parametreleri	108
Şekil 5.2: Fiziksel çevre planlama girdileri	109
Şekil 5.3: Tipik konteyner boyutları	111
Şekil 5.4: Çatı terası kullanımlı konut birimi	113
Şekil 5.5: Teras kullanımlı konut birimi.....	114
Şekil 5.6: 16 konuttan oluşan örnek küme birimi.....	115
Şekil 5.7: Marmariç köyü vaziyet planı.....	117
Şekil 5.8: Yükseltilmiş yatakta sebze bahçesi fidan ekimi.....	118
Şekil 5.9: İzmir'deki Suriyelilerin geldiği şehir	121

TASARIM YOLUYLA MÜLTECİ BARINMA SORUNUNUN YÖNETİMİ: İZMİR'DEKİ SURİYELİ MÜLTECİLER ÖRNEĞİ

ÖZET

İnsanoğlu, tarihten beri çeşitli sebeplerle yaşadıkları yeri, şehri ya da ülkeyi değiştirmiştir. Bu hareketliliğin bir parçası olan zorunlu olarak göç etmek olgusu, özellikle son yıllarda artan mülteci sayısı ile beraber psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi çeşitli disiplinlerde artışa konusu olmuştur. Ancak dikkate alınması gereken diğer bir önemli nokta ise zorunlu göç sorununa şehir planlama ve mimari açıdan bakmak olmalıdır. Bugüne kadar konuyla ilgili çalışmaların az sayıda oluşu ve geliştirilmesi gerektiği nedeniyle bu çalışmanın vurguladığı konular son derece önemlidir. Ülkesinde çıkan savaş ya da çatışma nedeniyle yaşadığı yeri terk edip başka bir ülkeye göç eden mülteci grubu, göç eden birey grupları arasında en çok irdelenmesi gereken gruptur. Bugün UNHRC'nin raporlarına göre dünyada 50 milyondan fazla insan güvenlik ve insan haklarının ihlali gibi sebeplerle vatanlarından ayrı yaşamaktadır.

Mültecilerin yeniden yerleştirilmelerinde (resettlement) dikkat edilmesi gereken sosyal, psikolojik, ekonomik ve fiziksel çevre ile ilgili faktörler, iyi bir yeniden yerleştirme projesinin olmazsa olmaz adımlarıdır. Yersiz kalan bireyleri geçici bir süre için barındırma yardımını yapan ülkeler, öncelikle bu faktörleri göz önünde bulundurarak stratejik planlamalarını yapmalı, kamp ya da diğer barınma sistemlerini geliştirmelidir. Bu bağlamda kullanıcı profiline demografik özellikleri, kültürel bağları, alışkanlıkları ve sosyal yapıları tasarım girdilerine dahil olmalıdır. Dahası, misafirlik sürecinin hem mülteciler hem de ev sahibi ülke için faydalı sonuçlar doğurması öngörülmelidir. Zorunlu olarak göç eden bireylerin yaşadıkları ruhsal sorunlar düşünülerek, bu bireylerin yeniden sağlıklarını kazanmalarında ve üretken bireyler haline gelmelerinde kuşkusuz ki yaratılacak olan fiziksel çevre elemanları etkili olacaktır.

Bu çalışmada öncelikle zorunlu göç olgusunun ne olduğu, hangi koşullarda meydana geldiği irdelenmiştir. Sebepleriyle ilintili doğurduğu ekonomik, psikolojik ve barınma ile ilgili doğurduğu sonuçlardan bahsedilmiştir. Ayrıca, mültecilerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri olan adaptasyon boyutu araştırılmıştır. Bununla birlikte uluslararası yardım kuruluşlarının yeniden yerleştirme konusunda nasıl çalışmalar yaptığı, barınma ve sosyal donatılar bağlamında nasıl çevreler oluşturduğu aktarılmıştır. Tüm bu kavramsal çerçeve doğrultusunda, seçilen örneklem kitle olan İzmir'de yaşayan Suriyeli mülteciler için tasarlanması öngörülen yerleşke ile ilgili mimarlara ve şehir plancılarına örnek teşkil edebilecek öneriler geliştirilmiştir.

MANAGING THE REFUGEE ISSUE BY DESIGNING: CASE OF THE SYRIAN REFUGEES IN İZMİR

SUMMARY

Human beings have change their living places, cities or countries due to various reasons through the history. Forced immigration as the part of this mobility, has been a multidisciplinary argument like psychology, sociology and antropology with the increase in refugee number. However, another important to consider is to see the matter in urban planning and architecture view. There are not so many studies on this issue and it should be improved, so that the things this thesis emphesizes are exceedingly important. Refugee groups that leave their country and immigrate because of the war or conflict in their country should be mostly explicated in whole migration groups. Today, according to UNHRC (United Nations of Human Rights Council) reports, more than 50 million people live away their home country due to reasons like security or human rights violation.

In the second part of the thesis, notions of forced emigration, refugees and asylum seekers are explicated. The reasons of forced emigration are inconvenient climate conditions, natural events, economical reasons, terrorism and war. Forced emigration due to terrorism and war is a fact that should be explicated because of its desperate results. Its effects are closely related to economic, physicological and physical environment. In fact, all these effects are directly related to each other and they also have both negative and positive impacts on each other. The mental diseases and loss of dignity and economy that are experienced after the war generates some kinds of damages on the refugees. The planning and desinging the living areas are of great importance in reducing the amount of damage they get. In this points the problems of adaptation and place attachment come to order. As these people are expected to return back to their countries, the studies should be handled according to this expectation. The dissolving of the physicological dieseaes that these individuals are exposed to and turning these people into productive individuals will only be possible with the maximum level of palce attachment.

Place attachment is a largely explicated subject in literature. The most important factors thats influence palce attachment in terms of refugees are; demographic factors, enviromental expreiences, economic adaptation, culture and culturalisation, satisfaction of physical environment and the relation of place and activity. These datas should be seriously considered and implicated into the projects of replacement for the refugees. For example, it will be a reason to emphasize the education centers in the campus if the number of children going to school is high in the household of the refugees. Or if the group is conservative, it becomes quite important in designing and the configuration of the dwelling units and the decision of the social installations.

In the third part of the thesis, the studies and the examples about the accommodation of the refugees are emphasized. International charity organizations have always worked much about accommodating of the refugees and asylum seekers temporarily in a country. UNHCR is one of the most important organizations of all; It has a big role in solving the problem of accommodation during the settlement of 400.000 Somalian in Kenya and 144.000 Syrian people in Jordan. Every year various reports have been published about forced emigration and these reports reveal the everyday experiences of the people in the camps.

NRC (Norwegian Refugee Council) and Sphere Project, are some other charities which work in cooperation with UNHCR. The reports which are published by these agents contain the standards in terms of designing of the camp areas. In Sphere Project, there are five standards mentioned so as to help the architects and the urban planners. These are explained as strategic planning, settlement planning, closed living area and environmental factors. In the publications of NRC, there are examples of planning and designing in parallel with the standards mentioned in Sphere Project. However, there are also some kinds of suggestions that support the adaptation and place attachment issues as it is consistent with point of view in the thesis, for instance the approach of planning according to the demographic features or the settlement of the families in the garden of the camping areas so as to increase rehabilitation.

The smallest units in the campus of the refugees are the living areas called houses or shelters. Through out the history, there has been various types of shelters. The common point of these types are the using of local materials and local actors, being economical and easy and fast to be done. The construction process has sometimes had a professional planning, yet it sometimes has been arbitrarily constructed due to the emergency situations and the only aim was protection from bad weather conditions.

The architects taking part in the helping projects have a great role in designing and construction of these useful shelters. For example, the Japanese architect Shigaru Ban, has designed the emergency dwelling unit which he named as 'Paper Log House'. This unit can meet the demands in many of the camps especially in Kobe refugee camp.

In this thesis, there are some examples from the refugee camps. The models have been chosen from the camp settlements which have been researched in terms of architecture. Nahr-El Bared camp which is located in Lebanon, is an invincible Project as it is designed professionally, considering the features of the people that are to live in this camp and its social installations in the project. The camp Dadaab in Kenya and Kakuma camp located on the border line between Kenya and Sudan have more difficult living and accommodation conditions.

In the fourth part of the study, solutions have been made for accommodation problem with some kinds of analysis for the example mass of Syrian refugees in İzmir. Supporting the literature study, first of all, Syrian culture and living style has been researched and profile of the group has been learnt. The profile of the household and their daily life experiences have been explicated.

The study has been done with a questionnaire in participation with 100 Syrian refugee living in Ballıkuyu, Kadifekale, Agora and Basmane vicinity which are belonging to Konak country in İzmir. The questions in the questionnaire have been prepared to find out how similar is the physical environment in İzmir is to the environment in Syria, what the physical problems (heating, warming, humidity, immensity of the places)are there in their dwellings in izmir and whether they would like to go or not if the government offers them a camp area. When the questionnaire seemed inefficient, face to face conversations, observations and drawing methods have also been used.

As a result of the analysis, It's been found out that the refugees can not sustain their living style in İzmir, there is a problem of unemployment and poverty and they try to live in physically inconvenient dwellings. So it's suggested that the government should deal with this urgently. Some kinds of settlement and conceptual suggestions have been made if it is planned to build a camp area.

In the upper scale context, refugee problem should be considered as the combination of economic productivity, psychological healing, optimum place attachment and the role of the physical environment parameters. In terms of settlement; regarding the demographic datas, territory selection, configuration of the housing units, assessing the utility units and the entegration of the restorative environment elements should be respected. It is recommended that the dwelling unit typologies should be similar to the Syrian culture as they should obtain the usage of the roof or the terrace parts.

The dwellings of these types can be constructed with prefabricated materials as mostly seen in present camps. It is suggested that the Syrians living in İzmir should pass from consumption society to manufacturing society. In this point, with 'permaculture' which is really popular in recent years, it will be possible for the individuals to produce a particular amount of their daily food on the fertile soil they will be given to, thus it will help these people get mental rehabilitation.

Also problems of unemployment and economic inefficiency will be removed with the installation of a textile factory in the settlement area. The reason why Textile is suggested as the employment area is that most of the refugees participating in the questionnaire have come from Halab(Aleppo) and they used to work there as tailor, textile workers or clothes press workers.

In this thesis, primarily the meaning of forced migration phenomenon and how it is occurred is explicated. The economic, psychological and accomodation related results relevant to the several reasons are mentioned. Additionally, adaptation extention as one of the major difficulties that refugees face with is researched. Beside, how studies international charity agencies assume and how living and social environments they create is discussed. In accordance with all these conceptual frame, Syrian refugees living in İzmir is picked as a sample study group and resettlement proposals are enhanced with the point of view to be useful for the urban planners and architects.

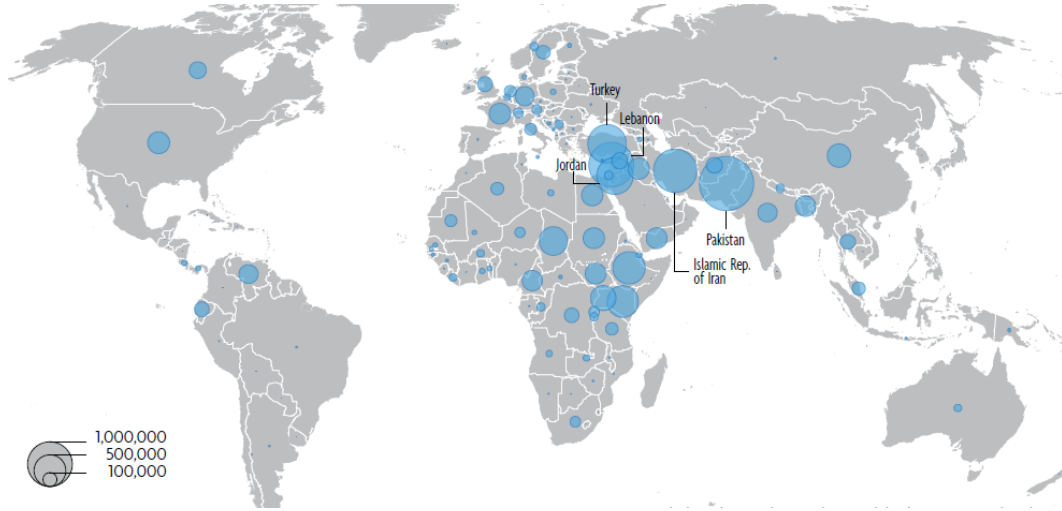
1. GİRİŞ

Ana yurdundan ayrı başka bir ülkede yabancı olmak, üstelik kendi rızanla değil, ülkende en temel hakkın olan can güvenliğini kaybettiğin için, yakınlarının ölümüne şahit olduğun için, ülkende savaş felaketi yaşandığı için, yaşadığın mahalle artık moloz yığını olduğu için başka bir ülkede yabancı olmak.. Bu cümleler her ne kadar dramatik dursa da zorunlu göç olgusuna fırsatları, tehditleri, güçlü ve zayıf yanları olan makro zihniyetle bakıp onu iyi yönetebilmek, negatifin içinde pozitifini aramanın en iyi yoludur. Çünkü zorunlu göçler; ülkeler, milletler, inovasyon, teknoloji, gündelik yaşam, çekişme ve her türlü alışveriş olduğu sürece devam edecek, yeryüzü parçaları insan sirkülasyonunun olduğu geçirgen ve devingen mekanlar olmaya tanıklık edecektir.

Zorunlu göçün sıfatlandığı sığınmacı ve mülteci statüsündeki bireylere, tarih boyunca ülkelerin farklı politikalar ile yardım elini uzattığını görmekteyiz. Bunların bir kısmı kendi ülkesinin ekonomik ya da siyasi politikasına katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Örneğin 2. Dünya Savaşı'ndan sonra doğan işgücü ihtiyacı ile Avrupa ülkelerinin mülteci girişine sıcak bakması bu duruma örnektir. Bir kısmı da tamamen insani yaklaşımla (humanitarian approach) yapılmıştır; Afrika'daki iç savaşlar ve kıtlık sebebiyle yine yoksul denilebilecek 3. Dünya ülkelerinin komşu ülkelere gelen mültecileri barındırması gibi...

Bugün Dünya'daki mülteci raporlarına göre; 51,2 milyon insanın savaş, insan haklarının ihlali ve planlı şiddet sebebiyle yerinden edildiğini görmekteyiz. Bunların 16,7 milyonu mülteci, 11,7 milyonu UNHRC'nin (United Nations of Human Rights Council) koruması altında, 1,2 milyonu sığınmacı ve geri kalanları ise IDP (Internally Displaced People) olarak kategorize edilmiştir. (UNHRC, 2014) 2008 yılındaki raporlarda yerinden edilen insan sayısının 42 milyon (UNHRC,2008) olması ve geçen 5 yıl içinde bu rakamın yaklaşık %25 oranda artması, mülteci konusundaki örgütlenme ve araştırmaların kapsamının genişletilmesi gerektiğinin açıkça bir göstergesidir.

Mülteci kabulü konusunda Türkiye, 2014 yarı yıl sonuçlarına göre (mülteci ve sığınmacılar ile ilgili en güncel veri kaynağı olan ‘Mid Year Trends 2014’) Pakistan, Lübnan ve Irak’tan sonra gelen 4. ev sahibi ülke konusundadır. Dünya ev sahipliği listesinde en üst sıralarda yer almasının sebebi de hiç kuşkusuz insani yardım ajansları, medya ve dünya siyasetini 2011 yılından bu yana meşgul eden Suriye savaşından kaçıp gelen insanlara açık kapı politikasıyla yardım edip onlara ‘misafir’ statüsüyle ülkemizde yaşama hakkı tanımasıdır.

Şekil 1.1 : 2014 yarı yıl raporlarına göre mültecilere en fazla ev sahipliği yapan ülkelerin Dünya haritasında gösterimi (UNHRC, 2014).

1.1 Amaç

Her meslek grubu, kendi meslekleri ile ilgili konulara çözüm getirirken birçok farklı verinin bir araya gelişlerini planlayıp en iyi alternatifi bulmaya çalışır. Örneğin bir doktor hastasına teşhis koymadan önce tetkiklerini yapar, semptomlara göre olası hastalık çeşitleri üzerinde durur, sorunu tespit eder ve hastayı tedavi eder. Ya da mimarlar bir yapıyı tasarlarlarken önce kullanıcı kitlesinin ihtiyaçlarının neler olduğunu, nasıl bir organizasyon şemasıyla bu ihtiyaçları plan düzlemine aktaracağına kafa yorar, maliyet-kullanıcı memnuniyeti-estetik kaygı gibi birçok parametreyi hesaba katarak maksimum fayda sağlayan optimum tasarımı yapmayı hedefler. Mülteci sorunsalının da bu bakış açısıyla çok yönlü olarak ele alınması gereken bir olgu olduğu düşüncesiyle tez konusu ve içeriği belirlenmiştir.

Maddi ve manevi hasar yaşıyan, evsiz ve yurtsuz kalan bireylerin başka bir ülkede yeniden yerleştirilmelerinde ve belirli bir süre için misafir edilmelerinde, ekonomik, psikolojik ve sosyolojik verilerin birleştirilerek kamp adı verilen ya da herhangi başka misafirhanelerin tasarlanması gerektiği bu tezin esas amacıdır. Bu bağlamda mülteciler de bir kullanıcı profili olarak düşünölmeli, onların yaşadığı ruhsal, akısal (menthal) travmanın iyileştirilmesine yönelik yerler planlanmalıdır. Ulusal ya da uluslar arası yardım kuruluşlarının bünyesindeki mimar ve şehircilerin bilinçlerinin arttırılması ve hem ölkeler hem de mülteci ve sığınmacıların menfaatleri gözetilerek fiziksel çevre elemanlarının oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle Türkiye’deki kamp örneklerine baktığımızda, dünya basınında pek çok kez takdir cümleleri ile yer almalarına karşın, ‘insan için tasarım’ bilinci eksikliği görölmüş ve daha iyi fiziksel çevrelerin hangi yaklaşımlar prensip edilerek yaratılabileceği sorusunun yanıtları aranmıştır.

Çalışmanın öncelikli amacı seçilen örneklem olan İzmir’deki Suriyeli mülteciler için ihtiyaç listesi doğrultusunda olası yapılacak bir geçici yaşama mekanının kavramsal bilgilerinin neler olduğı ve onların yaşam tarzına yönelik makro ve mikro ölçekte nasıl öneriler geliştirilebileceğinin temel düzeyde aktarılmasıdır. Ancak genel amacı; bu çalışmanın diğer çalışmalara da örnek veri teşkil ederek, gerek afet sonrası (sel, deprem gibi) gerekse diğer savaş sonrasında mevcut yerleşimlerin yıkılması ya da yok olmasıyla ölkeler içinde ya da ölkeler dışında yeniden konutlandırılan afetzede bireyler için alternatif çözüm arayışlarının başlamasını sağlamaktır.

Sonuç olarak, tez kapsamında söylenmek istenen öz söz; yeniden yerleştirilen mülteci ve sığınmacıların misafirlik süresi bitip ölkelerine geri dönmeleri için fiziksel ve mental sağlığı yerinde olan bireyler olmaları, üretkenlik sıfatını yaşadıkları travmayı üzerlerinden atıp tekrar kazanması gerektiği düşünölerek, bu süreci hızlandırmak için biz mimarların da iyi koşullarda fiziksel çevreler yaratarak katkıda bulunması gerektiği söylenebilir. Çalışmanın kişisel olarak eleştirilen yönü ise, iyi yaşam koşulları ve yeni yere adaptasyonun sağlanması halinde, bireylerin misafirlik durumunun boyut değıştirme ve ölkelerine geri dönmek istememe ihtimalinin kaygısıdır. Çünkü bu durum, yere bağıllık (place attachment) yaratacaktır.

1.2 Kapsam

Belirlenen amaç doğrultusunda tez içeriğinde genelden özele giden bir literatür çalışması ve seçilen örnek alan üzerinden analiz yöntemi ile konu ele alınmıştır. Literatürde mülteciler ile ilgili çalışmalara bakıldığında, daha çok sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve sağlık sektörlerindeki araştırmacıların konuya eğildikleri göze çarpmıştır. Bu birimlerin sorunu ele alırken yer ve mekan ölçeklerini çoğu zaman göz ardı ettikleri, disiplinlerarası yerine tek açıdan bakmaları literatürün eksik yönleri olarak yorumlanabilir.

Bu sorgulamalar doğrultusunda; tezin ikinci bölümünde mülteci ve sığınmacı kavramlarının ne olduğu, bu bireylerin kaygılarıyla ve haklarıyla kimlerin ilgilendiği ve ülkelerin hangi çerçevede soruna yaklaştığı irdelenmektedir. Bahsedilen meslek sektörlerinin konuyla ilgili çok fazla araştırmaları olduğundan, insanların neden zorunlu olarak başka bir ülkeye gidebileceğinden, gittiği zaman karşılaştığı ekonomik ve psikolojik sınırlamaların ya da sıkıntıların neler olduğundan kısaca bahsedilmiştir. Bölümün ilerleyen kısımlarında, zorunlu göç ve aidiyet, yere bağlılık kavramları irdelenmiştir. Araştırma süreci boyunca, mimarlık alanında göç/aidiyet ile ilgili bir takım tez ve makaleler incelenmiş, ancak bu aidiyet ilişkisinin yalnızca ‘Var mı/yok mu?, var ise ne düzeyde?’ gibi sorulara yanıt bulduğu tespiti yapılmış, literatüre yeni bir girdi sağlamak amacıyla bunun nedenlerinin nelerle ilişkili olabileceği konularının derinine inilmeye çalışılmıştır. Kültürün, geçmişin, köklerin, sosyal yapının, demografik özelliklerin, çevresel deneyimlerin ve ekonomik sebeplerin mülteciler üzerindeki yere bağlılık ve adaptasyon etkileri anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, uluslar arası kuruluşların bu bireylerin korunması ve temel ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda yaptığı çalışmalar aktarılmıştır. Zorunlu göç edenler için geçmişte ne tip barınakların yapıldığı, bu barınakların günün şartlarıyla hangi malzemeler ve nasıl bir işgücüyle inşa edildiğinden bahsedilmiştir. Barınak yapı tipinin çok sayıda bir araya gelişi ve en temel hizmet gereksinimlerinin de eklenmesiyle ortaya çıkan ve tarihten beri var olan mülteci kampları oluşmaktadır.

Çalışma kapsamında mülteci kamplarındaki gündelik yaşam pratikleri 3 örnek üzerinden okunmuştur. Örnek sayısının çoğaltılamamasının nedeni, sayısız kamp örnekleri içinde literatürde bu alanların mimari ve şehircilik ölçeğindeki bilgilerin yetersiz olmasıdır. Genellikle yalnızca kamplarda yaşanan sağlık ya da psikolojik sıkıntıların dile getirildiği çalışmalar mevcuttur.

Dördüncü bölümde en yakın tarihte hem Suriye'yi hem de diğer dünya ülkelerini yakından ilgilendiren bir dram haline gelen Suriye iç savaşının sonucu olan Suriyeli mülteciler ölçeğine inilerek çalışmanın alanı daraltılmıştır. Bu bölümde, daha önceki bölümlerde vurgulanan, mülteciler için tasarım yapılırken hangi konulara dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda öncelikle Suriye ve Suriyeli'nin ne demek olduğu, gündelik yaşam pratikleri, geleneksel mimari anlayışları ve genel demografik özellikleri araştırılmıştır. Literatürde edinilen ön bilgiler ile, İzmir'deki Suriyeliler üzerinden analizler yapılarak literatür ve kişisel araştırma bütünleştirilmiştir. Yaşadıkları yerlerdeki sorunlar ve ihtiyaçlar tespit edilmiştir.

Son bölümde ise örneklem çalışması sonucunda elde edilen veriler ile, onlar için bir yerleşim yeri planlanması halinde, nasıl bir kavramsal çerçeve çizilebileceğine dair öneriler paylaşılmıştır. Önerilerin Dünya gerçeklerinden kopuk ütöpik yaklaşımlar olmamasına, hem İzmir yerel halkı hem de Suriyeliler için, maliyet-yarar dengesinin hesaba katılmasına özellikle dikkat edilmiştir.

1.3 Yöntem

Anket ve karşılıklı görüşme yöntemleri bir arada kullanılarak analiz yapılmıştır. Literatür çalışmasının somut bir örnek ile desteklenmesi için İzmir'in Konak ilçesindeki Suriyeliler'in yoğunlukta yaşadığı semtlerde toplam 100 adet anket çalışması yapılmıştır. İçlerinde Türkçe bilen kişi yok denecek kadar az olduğundan, yine kendisi de Suriyeli mülteci olan asıl mesleği öğretmenlik olup burada imkansızlıklar sebebiyle işsizlik sıkıntısı çeken bir çevirmen eşliğinde ev ziyaretleri yapılmıştır.

Anket sorularının içeriği, literatürü ve tezin amacını destekleyecek nitelikte belirlenmiştir. Sorular genel anlamda, katılımcıların sosyodemografik profilini anlamak, yaşam biçimleri hakkında bilgi sahibi olmak, konut, mahalle ve İzmir ölçeğinde fiziksel çevre ve insan ilişkileri bağlamında nasıl bir adaptasyon ve memnuniyet duruşu sergilediğini öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca Suriye’de sahip olup İzmir ya da Türkiye kültüründe bulunmayan fiziksel çevre elemanlarının varlığını ya da duyulan özlemi sorgulamak ve devletin onlara bir yerleşim yeri sunması halinde gitmek isteme durumlarını, bu yerleşimin nasıl bir yer olmasını istedikleri bilgisini elde etmek konularının cevaplarını almayı hedeflemiştir.

Anket sorularının cevapları SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programına aktarılmış, grafiksel veri tabanları oluşturulmuştur. Birbiri ile ilişkisi önemli görülen iki farklı parametrenin nasıl davrandığını ölçmek için ki kare (chi square) testleri yine SPSS programı yardımıyla yapılmıştır.

Yalnızca anket çalışması yeterli görülmemiş, karşılıklı görüşmeler ile önerilere ışık tutabilecek veriler not alınmıştır. Hane ziyaretlerinde, yalnızca profesyonel bir anketör tavrı takınılmamış, onlarla ilgili daha çok bilgi sahibi olabilmek adına evlerinde uzun vakitler geçirilmiş, anket yapılmayan diğer hanehalkı üyeleri ile de sohbet edilmiştir. Anketin katılımcıları belirlenirken, birbirlerinin cevaplarından etkilenmemeleri için bir konuttan tek bir kişiyle uygulamanın yapılmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların yazara yaklaşımı, konukseverliği ve sıkılmadan soruları cevaplamaları konusu şaşırtıcı düzeyde olumlu bulunmuştur.

Bunların dışında, katılımcıların Suriye’de yaşadığı konut tipolojileri ile ilgili fikir sahibi olmak için çevirmen, anketör ve katılımcıların kolektif çalışmasıyla basit düzeyde konut planları çizdirilmiştir. Çizimler toplanıp değerlendirildiğinde, literatürde edinilen Suriye mimarisi bilgileri ile çizimlerin fazlaca örtüştüğü tespit edilmiştir.

2. ZORUNLU GÖÇE GENEL BAKIŞ VE MÜLTECİLERİN BARINMA SORUNSA LI

2.1 Zorunlu Göç Kavramına Genel Bakış

Zorunlu göçün sonuçlarına çözüm getirmek için öncelikle bu kavramın nasıl tanımlandığını, hangi sebeplerden dolayı ortaya çıktığını ve ne tür sonuçlar doğurduğunu anlamak gerekir. Tez çalışması kapsamında vurgulanan kısım her ne kadar barınma ve yaşama hakkı ve sorunları olsa da, mülteci sorunu ekonomik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla bir bütündür.

2.1.1 Zorunlu göç kavramı ile ilintili tanımlamalar

Zorunlu göç, “insanların zulüm, çatışma, savaş, baskı, doğal ya da insane eliyle ortaya çıkan afetler, ekolojik degradasyon ve bunun gibi insan hayatını ya da özgürlüğünü tehlikeye sokan durumlar altında bir yerden başka bir yere olan zorunlu hareketliliğidir”. (IOM, 2013, sayfa 30)

BMMYK’nın tanımlamalarına göre mülteci; “ırkı, dini, milleti, bir toplumsal gruba olan üyeliği, ya da politik fikri sebebiyle, zulme maruz kalacağından dolayı haklı bir korku hissettiği için ülkesinden ayrılan, korkuları nedeni ile geri dönemeyen ya da dönmek istemeyen kişidir”. (BMMYK, 1998, sayfa 64) Mülteci sıfatı, uluslar arası hukuk tüzüğünde iltica hakkı ile sığınma hakkı statüsünü kazanmış kişilere verilmektedir.

Literatürde ayrımı net tanımlamalar ile yapılmasına karşın, mülteci ve sığınmacı kavramları günlük medya ve halk dilinde aynı anlama geliyormuşçasına kullanılmaktadır. Oysaki sığınmacı, sığındığı ülkenin yasalarından mülteciler gibi yararlanamayan, ancak geçici barınma hakkına sahip olan bireylerdir. (Eroğlu ve Taşkiran, 2002) Sığınmacı; “uluslar arası korunma hakkına sahip olan, mülteci statüsüne hak kazandığına henüz karar verilmeyen kişidir”. (UNHRC, 2009, sayfa 5)

Zorunlu göç, mültecilik ve sığınmacılık ile ilgili hak ve hukukların belirlendiği diplomatik yayın 1951 Cenevre Sözleşmesi'dir. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesini ve 1967 protokolünü bazı şerhler koymak suretiyle kabul etmiştir. Örneğin 1951 sözleşmesini, mülteci terimini yalnızca Avrupa'dan göç edip Türkiye'ye sığınan bireyler için, sığınmacı terimini ise Orta Doğu'dan gelip sığınanlar için kullanacak şekilde net sınırlar çekerek imzalamıştır. (Yıldız, 2013) Bu durumda Suriye'den göç edip ülkemize sığınan bireyler sığınmacı olarak adlandırılmakta ve onlara geçici koruma statüsü verilmektedir. Ancak konuyla ilgili araştırmalarda mülteci kelimesi de geçmekte olduğu için bu çalışmada hem sığınmacı hem de mülteci sözcük seçimi yapılmıştır.

2.2 Zorunlu Göçün Nedenleri

Genel nüfus akışlarına bakıldığında, zorunlu göçe sebep olan faktörlerin en önemlilerinin elverişsiz iklim şartları ve doğa olayları, ekonomik sebepler ile terör, savaş olduğunu görmekteyiz. Ekonomik sebepler kimi zaman tekil bir sebep olmaktan çok diğer etkenlere yan sebep olarak da karşımıza çıkmaktadır. Özellikle gelişen teknoloji, modernite ve mobilite kavramlarının anlamının büyümesiyle birlikte, toplumlar bazı yönlerde kötüye gitmekte, ülke içinde olduğu gibi ülkeler arası da bireysel ya da kitlesel olarak zorunlu göç olgusunu karşımıza çıkarmaktadır.

2.2.1 Elverişsiz iklim şartları ve doğa olayları

'Çevresel mülteciler' (environmental refugees) ya da 'iklim mültecileri' (climate refugees) dünyadaki en büyük zorunlu göç kitlesini oluşturmaktadır. (Biermann ve Boas, 2008) 2020 gelecek öngörüsünde, UNHRC doğa olayları kaynaklı mülteci sayısının 50 milyonu bulacağını açıklamıştır. (UNHRC,2014) İngiliz çevrebilimci Norman Myers, çevresel mültecileri "erozyon, çölleşme, ormansızlaşma, toprak kayması, sel, kuraklık gibi çevresel problemler ve beraberinde getirdiği nüfus baskısı ve derin fakirlik yüzünden yaşadıkları yerde geçim ya da yaşam kaynağına erişimi sonlanan bireyler" olarak tanımlamaktadır. (Myers, 2005, sayfa 6)

Tarih boyunca doğa olayları sebebiyle birçok insan yer değiştirmek mecburiyetinde kalmıştır. Örneğin Bangladeş'te 1960'lardan bu yana neredeyse her sene siklon denilen büyük kasırgalar meydana gelmekte ve her kasırgada ortalama 100.000 insan hayatını kaybetmektedir. Halkın bir kısmı doğa olaylarına karşı vatanlarında kalmaya

dirense de, bir kısmı can güvenliği sebebiyle başta Hindistan olmak üzere çeşitli ülkelere göç etmektedir. (Islam, 1992) Burada önemli olan nokta ise zaten fakir bir ülke olan Bangladeş'ten göç edenlerin yine fakir bir ülke olan Hindistan'ı tercih etmeleridir. (Ramlogan, 1996) Bu bağlamda bunun nedeninin coğrafi yakınlık ve komşuluk ilişkileri olduğu düşünülebilir.

Özellikle kırsal alanda yaşayan ve geçimini topraktan sağlayan bireyler, değişen iklim koşullarıyla toprakların elverişsiz hale gelmesinden sebep ihtiyaçlarını sağlayamaz hale geldiklerinde, hayatlarını idame ettirebilmek için mecburi göçe yönelirler. Bu durum genelde kırsaldan kentsel alana göç olarak kendini gösterse de, ülke değiştirmek de söz konusu olabilmektedir. Örneğin Afrika ülkelerinde kuraklık sebebiyle bu geçiş geçmişte pek çok yaşanmıştır. (Lee, 1966)

2.2.2 Ekonomik sebepler

Özellikle gelişmekte olan üçüncü dünya ülkelerinde, açlık ve ekonomik özgürlüğün olmaması, bireyleri başka ülkelere göç etmeye zorunlu kılmaktadır. Bu göç kimi zaman bireysel olarak başlayıp, zaman geçtikçe göç eden bireyin yakınlarının da yanına gitme talebiyle büyümekte ve kimi zaman kitlesel bir harekete dönüşebiliyor.

İzlenen politika bağlamında göçün tarihçesi irdelendiğinde, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkeler arasında son derece geçirgen bir mülteci akışının olduğunu söylemek mümkündür. Devletler, işgücü ihtiyacı nedeniyle açık kapı politikası izlemişlerdir. (Kolukırık, 2014) Ancak 1973 petrol krizinden sonra Dünya ekonomisinin sarsılmasıyla, devletler iltica başvurularına karşı daha çekimser bir davranış sergilemeye başlamış, yabancı uyruklu sığınmacıların sosyal, güvenlik ve siyasi sorunlar yarattığı kanısıyla sıkı tedbirler alma yoluna gitmişlerdir. (Özcan, 2005) 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan kitleler halinde ölüm sonrası, Avrupa'nın yeniden inşasında ülkeler işgücü varlığını kendi ülkeleri içinde çözemez hale gelmiş, Avrupa'ya göçler başlamıştır. Türkiye'de ekonomik sıkıntı çeken ve daha iyi yaşam şartları elde etmek için Avrupa'ya işgücü başvurusunda bulunanlar 50'lerden sonra başta Almanya olmak üzere yoğun olarak İtalya'ya, İspanya'ya ve Kuzey Afrika'ya göç etmişlerdir. (Adıgüzel,2010)

Ekonomik sebeplerle yapılan zorunlu göçler, daha çok savaşın etkisi ile yoksullaşmadan kaynaklanmaktadır. (Özcan, 2005) Özellikle kırsal alanda yaşayan kesim, geçim kaynaklarının tahribatı nedeniyle yeni yaşam kaynağı bulmak

güdüsüyle gerek ülke içinde gerekse ülke dışına göç etmektedir. Tek başına maddi durumunu güçlendirmek amacıyla ülkeyi terk etmek, zorunlu değil gönüllü göç başlığı altına girmektedir.

2.2.3 Terör ve savaş

Birleşmiş milletlerin 2013 raporlarına göre, savaş, çatışma, işkence, kötü muameleye maruz kalma gibi sebeplerle tüm dünyada 50 milyondan fazla insan evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. (UNHRC,2013) En büyük örneği 2. Dünya Savaşı'nda sınırların kaybolduğu, zulümlerin had safhada yaşandığı ilticalarda görülmüş olup, günümüz yakın tarihinde de hareketlenen iç piyasa ve Arap Baharı gibi ülkeleri savaşa götüren siyasal güdümlü olaylar ile özellikle Orta Doğu'daki birçok insan, başta jeopolitik konumu itibariyle kendisine yakın olan ülkelere sığınma mecburiyetinde kalmıştır. Bu durum, dil din ve ırk geçişlerinin yaşanması sebebiyle farklı coğrafyalarda melezliğe neden olmuştur.

Dünya tarihinde yaşanan ülkeler arası ya da ülke içinde yaşanan savaş sonrası tahribatın giderilmesi için diğer ülkeler yardımlarda bulunmuşlardır. Bu yardım kimi zaman yerinde müdahale iken kimi zaman da bireylerin can güvenliğini koruma altına almak için kendi ülkelerine giriş hakkı tanımak ile mümkün olmuştur. (Çakmak,2009)

Terör kaynaklı zorunlu göçte Türkiye ölçeğine inildiğinde, 1990'larda artan kürt sorunuyla birlikte, terör örgütünün kendisine mali ve siyasi destek sağlamak amacıyla yasal ya da yasadışı yollarla her yıl 2-4 bin arası kürt kökenli aileyi İngiltere'nin Londra kentine taşıdığı iddia edilmektedir. (Laçiner, 2007) Adıgüzel'in İngiltere'ye olan zorunlu göç ve Almanya'ya olan gönüllü göç ile kimlik karşılaştırması araştırmasında, terör sebebiyle zorunlu göç eden kesimin (İngiltere'ye) tirelik-melezlik ikilemini daha az taşıdığı gözlemlenmiştir. Almanya'daki Türkler ise kendilerini Türk-Alman olarak ifade etmişlerdir. (Adıgüzel,2010) Bu bağlamda savaştan dolayı zorunlu göçün, gönüllü göçten daha farklı bir etki alanı olduğu söylenebilir.

2.3 Savaş Sonrası Göçün Mülteciler Üzerine Etkileri

Savaş sonrası zorunlu göç, diğer göç tiplerine göre (işgücü ve eğitim amaçlı gönüllü olarak yapılan) en dramatik ve sonuçları en ağır olandır. Doğurduğu tüm sonuçlar ve

iltica eden bireylerdeki etkilerini tek başına düşünmek yetersizdir. Ekonomik, psikolojik ve çevresel etmenler ile ilintili sosyal boyutu grift bir şekilde diğer değişkeni de etkilemekte, yaklaşımın da çok boyutlu olması gerektiğini doğrular niteliktedir. Yaşadığı yerdeki düzenini, geçim kaynağını ve ekonomik özgürlüğünü geride bırakan bir bireyin ruhsal durumunun olumsuz yönde etkilendiğini (Steel ve diğerleri,2002), strese bağlı travma yaşadığını (World Health Organization, 1996) hayat kalitesinin düştüğünü görmekteyiz. Bu bağlamda mülteci ve sığınmacılar için çözüm üretme sürecinde, savaşın, evsiz kalmanın ve sığınmanın etkileri değerlendirilmelidir.

2.3.1 Ekonomik etkileri

Zorunlu göçün ev sahibi ülkedeki etkileri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki zıt şekilde belirmektedir. Olumlu yanı, eğer sığınmacı kesim üst düzey mal varlığına sahip ise, bu varlık ev sahibi ülkeye getirilmekte ve ekonomik akışa girmektedir. Bununla birlikte uluslar arası yardım kuruluşları, mültecilerin barındırılması ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında, yerel kaynakları çoğunlukla kullanmakta, birçok eylemi gerçekleştirirken yerel istihdam sağlamaktadır. (Url-1)

Ancak genel olarak ekonomik perspektifte mülteci olgusu ülkeler için negatif bir anlam teşkil etmektedir. Mülteciler, geldikleri yerel halk ile gündelik hayat çekişmesi içine girmektedirler. Bu durumdan en çok nasibini alan sektör de emlak sektörüdür. (Worldbank,2012) Ekonomik gücüne güvenen mülteciler kampta yaşamayı tercih etmeyip, gittikleri şehirlerdeki konutları çoğu zaman kiralamakta, maddi olanaklarının genişliğine ve yanlarında getirdikleri kaynak paraya göre kimi zaman da satın almaktadırlar. Bu durum emlak rayicinin yükselmesine neden olmaktadır. Lokal halk da kiralara yükselmesinden şikayet etmektedir. Örneğin Milliyet Gazetesi'nin 15 Aralık 2013 tarihli manşetinde 'Suriyeliler akın etti, kiralara %30 yükseldi.' şeklinde bir başlık bulunurken, Hatay, Urfa, Mersin gibi illerde artan kiralara ve azalan ev bulma imkanı sebebiyle şehir halkının Suriyeli mültecilere cephe aldığı haberi yer almaktadır. (Url-2)

Bunun dışında, mülteciler çoğu zaman işsizlik problemi ile karşı karşıya kaldıklarından, sigortasız bir şekilde ve yerel halkın ücretlerinin çok altı meblalarla istihdam etmektedirler. Yine Türkiye'deki Suriyeli mülteciler sorunsalında, gittikleri semtlerde ikinci şahıslar üzerinden işyeri açmaları ve kendi vatandaşlarını sigortasız

çalıştırmaları, yerli esnafı dükkan kapattırma raddesine getirmiştir. Bugün Gazetesi'nin 20 Temmuz 2014 tarihli haberinde bir esnafın 'Suriyeliler'in kaçak işçi çalıştırıp kaçak mal getirmesiyle kiralar arttı, kendi ülkemde ben mülteci oldum' (Url-3) cümlesi, mülteci sorununa ekonomik açıdan da şiddetle önem gösterilmesi gerektiğinin bir işaretidir.

2.3.2 Psikolojik etkileri

Mülteciler üzerine yapılan çalışmaların en yoğun olduğu dallar sosyoloji ve psikolojidir. Savaş sonrası yaşanan travma, travma sonrası stres bozukluğu (post-traumatic stres disorder) dahil birçok psikolojik reaksiyona sebep olmaktadır. Psikolojik çöküntü zorunlu göç eden bireylerde göçten evel başlamaktadır. Göç öncesi yaşanan travma deneyimleri; insan haklarının ihlali, can güvenliği endişesi ve bireylerin yaşadığı yerden tahliye edilmesi şeklindedir. (Carlson ve Rosser-Hogan, 1991)

New South Wales'te yaşayan Vietnamlı mülteciler üzerine yapılan bir araştırmada, kendi vatanları ile psikolojik ve çevresel bağlılık içinde olan bireylerde, bu bağlılığı taşımayan bireylere nazaran çok daha fazla mental hastalıklar olduğu gözlemlenmiştir. (Steel ve diğerleri, 2002) Mülteciler ve sığınmacılar üzerine çalışan birçok araştırmacı, yaşanan travmanın etkilerinin azalmasının en önemli faktörünün zaman, sonrasında ise yeniden yerleştikleri yerdeki yaşam memnuniyeti olduğunu belirtmiştir. (Tran ve diğerleri, 2007) Bu bağlamda, mental problem yaşayan mültecilerin misafir ülke tarafından iyi yaşam koşullarında hayatlarını idame ettirmeleri son derece önemlidir. Ayrıca yaşanan uyum sorununun boyutu, yeni girilen çevrenin kültürünün bireyin kendi kültürüne benzemesiyle azalmakta, benzememesiyle de aynı ölçüde artmaktadır. (Şahin, 2001)

Demografik özellikler ile zorunlu göçe maruz kalan bireylerin karşılaştığı (yeniden yerleşme safhasından evel) psikolojik bozukluklar arasında doğrusal bir bağlantı vardır. Cinsiyet bağlamında kadınlar erkeklere göre, yaş aralığı bağlamında ise

yaşlılar gençlere göre daha fazla mental sorun yaşamaktadır. (Porter ve Haslam, 2001) Bunun sebebi de bayanların erkeklere göre daha duygusal varlıklar olması, yaş aldıkça bir yere olan bağlılığın artması şeklinde yorumlanabilir. Eğitim düzeyi yüksek olan ve kendi vatanında daha iyi bir sosyal statüde olan bireyler de travmayı daha ağır bir şekilde yaşamaktadır. (Colic-Peisker ve Walker, 2003) Ülkelerinden ve

yaşadıkları topraklardan kopmanın stresi, kırsal kesimde kentsel kesime göre daha üst seviyede olmaktadır. (Steel ve diğerleri, 2002)

Yeniden yerleşme safhasında ise, istikrarsız yaşam alanı değişimleri, yeni yerleşimdeki ekonomik fırsatların yetersizliği, her koşulda kötümser bakış açısıyla kendini evsiz hissetmek, ülkelerinde yaşanan dramın bitmeyeceği hissine kapılmak ve ülkelerine bir daha dönemeyecekleri düşüncesini zihinlerinde oluşturmak, akılsal (mental) hastalıkların gerilemesini/azalmasını olumsuz yönde etkilemekte ve sosyal hayata yeniden katılımı güçleştirmektedir. (Murray ve diğerleri, 2010) Yeniden yerleşmenin ilk evrelerinde, mültecilerin coğrafik ve kültürel farklılıklara olan adaptasyonu ve psikolojik olarak aidiyet hissini oluşması oldukça güçtür. Birden bire kendilerini başka bir çevrede, başka yeme alışkanlıklarıyla, başka dünya görüşüyle ve başka etnik topluluk ile aynı çatı altında bulan bireyler, “travma sonrası yaşanan stres bozukluğu (post trauma stress disorder)” semptomunu yaşamaya oldukça eğilimli kitlelerdir. (Berry ve diğerleri, 2002) Bu bağlamda, yaşanan çöküntüyü en aza indirmek için ev sahibi ülkenin bir takım medikal önlemler alması gerekmektedir. Kamplara yerleştiren felaketzedelere mutlaka psikolojik destek verilmeli, klinikler kurulmalı, iyileştirici özelliğe sahip çevrelerde barınmaları sağlanmalıdır. Unutulmamalıdır ki mental sağlığı yerinde olmayan bireyler fiziksel olarak da yaşam döngüsünün bir parçaları olamazlar. Onların kendi ülkelerine dönebilmeleri için fiziksel ve ruh sağlığı bütünlüğü olan, üreten bireyler olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde sığındıkları ülkede de keza döndüklerinde kendi ülkelerinde de sürdürülebilir dünyanın monitörleri olmalarını bekleyemeyiz.

2.3.3 Fiziksel çevre ve barınma etkileri

Ülke içi ve ülkeler arası savaşların sebep olduğu zorunlu göçlere, tarih boyunca devletler bir takım politikalar izlemişler, bu politikalar ile gerek mültecilerin gerekse kendi ülke çıkarlarını gözeterek iskanlar yaratmışlardır. Örneğin Kırım savaşından sonra büyük dalgalar halinde Kırım ve Kafkaslar’dan Anadolu’ya gelen farklı etnik kültürdeki Müslüman mültecilerin Anadolu’ya gelmelerinde, Osmanlı devleti imkanlar dahilinde bütün olanakları sağlamıştır. Hem ekonomik kalkınma, hem de verimli arazilerin değerlendirilmesi amacıyla, Anadolu’nun çeşitli yerlerindeki sulak topraklar mültecilere tahsis edilmiştir.

Özellikle Eskişehir’de buğday tarımının gelişmesi, Kırımlı muhacirlerin ülkede barınma şartı olarak kendilerine verilen tarlaların ekilip biçilmesiyle başlamıştır. (Yazıcı ve Demirel, 2006)

2. Dünya Savaşı’ndan sırasında Batı Anadolu’nun sahil kesimine Ege Adaları’ndan sığınan, Alman, Amerikalı, Yunan ve İngiliz vatandaşlar için Türkler çeşitli yerlerde kamplar kurmuştur. Bunların içinde en önemlisi olan İzmir-Çeşme mülteci kampına 1942 yılında 6700 kişi yerleştirilmiştir. Mültecilerin barınma ile ilgili talepleri ve ihtiyaçları, yetkili mercii olan ‘Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti’ tarafından değerlendirilmiş ve çözümlenmiştir. (Akça, 2010) Aydın-Nazilli’de bulunan kampta ise Nazilli Mensucat fabrikasının yanına barakalar inşa edilmiş, mülteciler de bu fabrikada istihdam edilmiştir.(Sarısrı,2010) Bu olaylar sırasında Türkiye topraklarını bir transit ve kaçış yeri olarak gören birçok mülteci, kontrolsüzlük sebebiyle kaçmaya çalışmış, motorların batmasıyla birçok mülteci can vermiştir. (Akça, 2010)

Zorunlu göçün ülkesel bazda planlı bir strateji ürünü olması beklenmektedir. Bu anlamda verilebilecek en iyi örneklerden biri de geçmişten gelen Türk-Yunan sorunsalı bağlamında, Lozan Anlaşmasının Ek Protokolü uyarınca ülkemizdeki Rumların Yunanistan’a, Yunanistan’daki Müslümanlar’ın ise ülkemize transferi ile gerçekleştirilen ‘mübadele’ hadisesi sonrasında, gelen kişilerin ikametne ve yaşama koşullarına yönelik yapılan planlama bazındaki yönetsel karar ve mercilerin oluşumudur. Olağanüstü hal için 1923’te kurulan ‘Mübadele ve İskan Vekaleti’, iskan siyasetini Cumhuriyet tarihinde ilk uygulayan kurum olmuştur. Bu kurumun amacı, gelenlere barınma ve yaşam alanları yaratmak olmuş, çiftçi kesime tarım arazileri verilmiş, yeni yerler imara açılmış ve verimsiz arazilerin dönüşümü için gerekli altyapılar sağlanmıştır. (İnan, 2014)

Benzer şekilde, savaştan kaçan mültecilerin geldikleri ülkelerin gelişimine katkı sağladığı örnekler de mevcuttur. Örneğin Nazi zulmünden kaçıp Türkiye’ye sığınan (1993’ten itibaren) Yahudiler’in birçoğu mimar, doktor, avukat, sanatçı gibi toplum içinde kabul gören mesleklere sahiptir. Ankara Devlet Konservatuvarı, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nin kuruluşunda ve TBMM binasının mimari planlamasının oluşturulmasında bu mülteci kesimden bireyler önemli görevler üstlenmiştir. (BMMYK, 1998)

Türkiye’de, ülke içinde çıkan siyasal gerginlikler sebebiyle Avrupa’ya ilticalar başlamış ve uzun yıllar Türkiye, Avrupa’ya iltica veren ülkeler arasında ilk dörtte yer almıştır. (Danış, 2004) Can güvenliği nedeniyle ülkeyi terk edip Avrupa’nın Almanya, Belçika gibi ülkelerine yerleşen vatandaşlar, genellikle yaşayış tarzı olarak izolasyon stratejisini izlemiş ve gittikleri yerlerde kendi kültürlerini ya da kendi küçük mahallelerini yaratmışlardır. Bu nedenle bu ülkelerde, herkesin diline yerleşmiş olan ‘Türk mahalleleri’ yerleşimleri oluşmaya başlamıştır. Bu mahallelerde bireyler kendi hizmet birimlerini kendi işgüçleriyle oluşturmuşlar, kendi yaşam kültürlerini devam ettirmeye çalışmışlardır. Örneğin Almanya’daki, Belçika’daki ve Hollanda’daki Türk mahallelerinde dönerciler, kebabçılar Türkiye’yi aratmayacak gündelik hayat belirtileri haline gelmiştir.

Bunun yanında birtakım örnekler, mültecilerin iltica ettikleri ülkelerdeki fiziksel yaşam koşullarının anavatanına göre gerilediğini göstermektedir. Deniz’in (2010) Orta Doğu’dan Van’a iltica eden mültecilerin sosyodemografik yapısını irdelemek amacıyla yaptığı çalışmada, zorunlu göç eden bireylerin Van’daki konutlarının fiziksel koşullarının çok elverişsiz olduğu saptanmış, birçok farklı ailenin aynı evde yetersiz metrekarelerde ikamet ettiği anlaşılmıştır. Görüşülen bireylerin %72’sinin ekonomik durumunun ve yaşam koşullarının kendi ülkesine göre oldukça gerilediği tespit edilmiştir. Araştırmanın bir diğer boyutu ise çoğunlukla kaçak yollardan ülkeye giriş yapan sığınmacı ve mültecilerin Van kentini tercih etme nedenlerinin, kentin dağlık ve zor fiziksel yapıya sahip olması sebebiyle güvenlik zafiyeti olması, bu bağlamda transit bölge olarak kullanılmasıdır. (Deniz, 2010)

2.4 Mültecilerin Yere Bağlılık ve Adaptasyon Sorunu

Mülteci meselesine ikili perspektifte bakmak anlamlı olacaktır; fiziksel çevre boyutu ve psikolojik boyut..Psikolojik boyutun bu tez kapsamında irdelenecek boyutu mental hastalıklar boyutundan daha çok (sosyal psikoloji) insan-yer düzeyinin bireyin adaptasyon, ait hissetme ve adaptasyon sorunsalının üzerinden okunmasıdır. Zira yalnızca standartlara uygun, hijyenik koşullarda yaşamak için yeterli fonksiyonlara sahip mekanlar yaratmak, yetersiz kalacaktır.

İnsanın bir robot olmadığı, geçmişi, kültürü, yaşanmışlığı, alışkanlıkları olduğu düşünülürse, geçici misafir olarak görülen bu bireylerin misafirlik süresi boyunca adaptasyon sorununu dengelemenin önemli olduğu düşünülmektedir. ‘Bir kişinin evinden, ülkesinden ayrılmak zorunda kalarak başka bir ülkeye sığınması, yanında birikimlerini getirememesi, ülkesinde sahip olduğu statü ve kaynaklar kadar sosyal destek sistemleri denen aile, akraba, komşu gibi ilişki ağlarının yokluğu da eklendiğinde gündelik yaşamın sığınmacı ve mülteciler için ne kadar zorluklarla dolu olduğu daha iyi anlaşılabilir’ (Buz, 2002).

2.4.1 Yere bağlılık

Yere bağlılık olgusu, literatürde sosyologlar, psikologlar, antropologlar, çevre bilimciler, şehir planlamacı ve mimarlar tarafından birçok tartışmaya konu olmuş, disiplinlerarası bir ortam haline gelmiştir. En basit tanımıyla yere bağlılık, “özgöl mekanlar ve insan arasındaki kuvvetli etkileşim ve bağıdır”. (Hidalgo ve Hernandez, 2001, sayfa 274) Konuyla ilgili önemli isimler olan Altman ve Low’un tanımlamalarına göre yere bağlılık; insan ve yer birlikteliğini çeşitli açılardan tüzel bir biçimde ele alan kompleks bir olgudur. Yani “yere bağlılık bağımsız parça, bileşen, boyut yada faktörlerden oluşmamaktadır, aksine ayrılmaz, bütüncül gerekliliklerin insan ve mekan boyutunda bir araya gelişidir”. (Low ve Altman, 1992, sayfa 4) Bu bakışa paralel olarak mültecilerin de yere bağlılığının bir süreç olarak geçmiş, kültür gibi çok bileşenli olarak düşünülmesi gerektiği savunulmaktadır.

Zorunlu olarak yer değiştirme eyleminde, insan-yer ilişkisi ve bağlılığı, bireylerin daha önce yaşadığı konut çevresine ve burada kurduğu sosyal bağlanma düzeyinin etkisi büyüktür. (Brown ve Perkins, 1992) Bu sebeple ani yer değiştirmelerde sosyal ve fiziksel mekanı kendilemek zaman almaktadır. (Verkuyten, 2005) Eğer ki yeni taşınılan çevrenin çok boyutlu özellikleri orjin çevreye çok benzer değilse, yere bağlılığın yeniden inşası çok güçtür. (Browns ve Perkins, 1992)

Sixsmith’e göre göç eden bireylerdeki yere bağlılık 3 boyutta oluşmaktadır ki bunlar; kişisel, sosyal ve fiziksel boyuttur. Kişisel boyutta bireyler kendilerini iyi ifade edebildikleri, yerlere anlam yükleyebildikleri ve aidiyet hissettikleri koşullarda yere bağlanırlar. Fiziksel mekanın nitelik ve nicelik özellikleri de bu bağlamla birebir ilişkili olup, yerel halk ile kurulan ilişkinin tipi, niteliği ve duygusal çevre verileri de

önem teşkil etmektedir. Yere bağlılık konusunun mikro düzeyi de yaşanılan eve olan bağlılıktır ki makro düzeydeki girdilerle bağlantılı olarak grift bir şekilde gelişmektedir. Göç eden bireylerdeki kişisel veriler; mahremiyet, kritik deneyimler ve geri dönme arzusu iken, ev ve işyeri fiziksel özellikleri ve mekansal değerler de bu sistemin ayrılmaz birer parçasıdır. (Sixsmith, 1986)

KİŞİSEL	SOSYAL	FİZİKSEL
Mutluluk Aidiyet Sorumluluk Kendini ifade etme Kritik Deneyimler Kalıcılık/Süreklilik Mahremiyet Zaman Anlam yüklenen yerler Bilgi Geri dönme arzusu	İlişki tipi İlişkinin niteliği Sosyal çevre ve aktiviteler Duygusal çevre Diğerleri	Altyapı Hizmetler Mimari Çalışma ortamı Mekansal özellikler

Şekil 2.1 : Göç eden bireylerdeki evin anlamı ve boyutları (Sixsmith,1986).

Yerler; onları yaşayan ya da bilen bireyler tarafından sosyolojik bağlamda inşa edilmektedir; siyasileştirilmiş, kültürel olarak göreceli, tarihsel özelleştirme ile yerel ve genel yapımlar bütünüdür. (Rodman,2003) Yerin oluşumu ile ilgili bir çok düşünür söz söylemiştir ki Lefebvre de konuya sosyolojik olarak dikkat çekmektedir. Ona göre yerin oluşumu fiziksel ve sosyal ağların bütüncül geçirgenliği olup, yer sosyal ilişki üretimine ev sahipliği yapan ortamdır. (Lefebvre, 1991) Bu durumda bir yerin yalnızca fiziksel olarak inşasını sağlamak, orada konuşlanan sosyal bağları göz ardı etmek, yerin karmaşık anlamını kaybettirecek, tekil bir paradigmaya sebebiyet verecektir.

Zorunlu olarak göç eden bireylerde yere bağlılık; öncelikle güvenlilik, sonrasında yaşamın sürekliliği ve toplum üretiminin birbiri üzerinde yükselmesiyle oluşmaktadır. (Gustafson,2001) Bu bağlamda, zorunlu göç ile bir ülkeye sığınan bireylerin yaşama alanlarında, geçici olarak yere bağlılık algısının oluşması için, kendilerini güvende hissedecekleri ve günlük hayat aktivitelerini geçici de olsa süregelen bir şekilde devam ettirebilecekleri mekanlar yaratmanın ne denli önemli olduğu ortadadır.

Doğal afet ya da savaş gibi zorunlu nedenlerle göç eden bireylerdeki yere bağlılık konusu, bu duruma maruz kalan bireyler üzerinden niteliksel ve niceliksel çalışmalarla literatürde birçok kez okunmaya çalışılmıştır. Örneğin, 2005 yılında Atlas okyanusunda meydana gelen Katrina kasırgası, en büyük can ve mal kaybının yaşandığı Amerika'nın New Orleans kentinde birçok insanın şehirden ayrılmasına neden olmuştur. Yapılan bir araştırmada refah düzeyinin oldukça düşük olduğu ve yeniden yapım sürecinin yavaş ilerlediği Ninth Ward semtinde yaşayan felaketzedelerin, kasırgadan bir süre sonra semtlerine geri döndüğü ve yapılan anket çalışmalarında bunun sebebinin semtlerine olan bağlılığı olduğu, başka yerlerde daha iyi şartlarda yaşasalar bile kendilerini Ninth Ward'ta çok daha güvenli hissettikleri ortaya çıkmıştır. (Wright ve Storr, 2009) Bu durum Knez'in yere bağlılık tanımını doğrular niteliktedir ki yere bağlılık, bireylerin yaşamak istedikleri, kendilerini güvenli zonda ve rahat hissettikleri topraklarda geliştirdiği duygusal ilişkiler bütünüdür. (Knez,2005)

Bowlby, zorunlu göçlerde yeniden yerleşme sürecindeki yere bağlanma hadisesinin bireyler arasındaki kimlik farklarına, bireylerin yaşam aşamalarına, farklı topluluklara ya da farklı kültürlere göre değişiklik gösterebileceğini söylemiştir. (Bowlby, 1961) Bu yaklaşıma literatürde bir çok akademisyenin (Altman ve Low gibi) aynı paralelde görüşü olmasına karşın, Fried'in bu teroiyi test etme çabasına girdiği West End bölgesindeki yerinden edilen ve zorunlu olarak farklı kentlere göç eden hanehalklarıyla yaptığı anket çalışmaları sonucunda Bowlby teorisi başarısızlıkla sonuçlanmış, ortak özelliklere sahip hanehalklarının yeni yerlerine adaptasyonu arasında bir korelasyon kuramadığı görülmüştür. Ancak çalışmanın sonucunda, yerinden edilen kimselerin büyük bir çoğunluğunun yeni konutlarında kendilerini mutsuz hissettiği ve bağlanma olgusunun olmadığı ortaya çıkmıştır. (Fried,1968)

Bu farklı yaklaşımları günümüz Suriye mülteci olgusu bakış açısıyla yorumlarsak, savaşzedelerin önemli bir kısmının Türkiye'ye sığınma sebebinin yalnızca mesafesel yakınlık değil, kültürel ve soyağacı yakınlığı olduğu düşünülmektedir ki tez için İzmir'deki Suriyeli mülteciler ile yapılan anket çalışmasında, bireylerin yaklaşık yarısı (%49) Türkiye'ye sığınma sebebinin burada akrabalarının varlığı olduğunu belirtmiştir.

Yere bağılılık, yalnızca ulusal olarak sahiplenme güdüsüyle kişiler üzerinden ortaya çıkabilmektedir. Bireyler doğdukları yeri benimsemekte, zorluklar karşısında her fırsatta o yerde ve o topluluk ile yaşama ya da dönme eğilimi sergilemektedirler. “Bu eğilimi yalnızca ev bazında değil, ev ile ilişkili mahalle, mahalleyle ilişkili şehir ve şehirle ilgili ülke bazında ele almak gerekmektedir”. (Smailes,2006, sayfa:66) Dahası, “çeşitli sebeplerden dolayı yer değiştiren bireylerde çok kültürlülük ve yere bağılılığın bölünmesi de ortaya çıkabilmektedir. Christensen ve Johnson’a göre, hareketlilik (mobility) konusu yere bağılılık olgusu ile yakından ilişkili bir kavram olup, göç eden kimselerde hareketlilikten doğan, ikili ya da çoklu aidiyet hissiyle birlikte, eski ve yeni yere bağılılığın kombinasyonu, transnasyonal bağlarla oluşabilmektedir”. (Christensen ve Jensen, 2011, sayfa 153) Bağılılığın en güçlü fiziksel gösterim ögesi olan konutlarda da eski ve yeni konuta olan bağılılık şeklinde ikili bir durum sergilenebildiği görülmektedir. (Castles ve Miller, 1998, Freeman, 2004)

Uluslar arası göç, geleneksel yaklaşımda tek kişilik mobilite vakası olarak görülmektedir. Kişilerin yeni yurtlarında asimile olmaları, bu yeni yere karşı duygusal ya da sosyal bağ kurmamak için direnmeleri beklenen bir sonuçtur. (Gustafson, 2014) Gustafson yere bağılılığı yalnızca asimile olma üzerine kurgularken, Berry, asimilasyonu kültürleşme çerçevesinde dörtlü bir perspektifte ele almıştır; bütünleşme, ayrılma, marjinalleşme ve asimilasyon. Bireylerin kendi kültürel kimliklerini devam ettirmeyip, yeni yerin kültürüne geçiş yapmaları asimilasyon, tamamen reddetmeleri ayrılma, kendi kültürel özelliklerini sürdürürken girdiği yeni toplum ile de ilişkili olmaları bütünleşme, konuya kayıtsız ise marjinalleşme olarak açıklanmaktadır. (Berry, 1997) Göçe maruz kalan insanlar üzerinde Berry’den sonra psikoloji alanında birçok çalışma yapılmış, ancak mülteci sorunsalına anahtar olabilecek bu dörtlü kültürleşme modelinin yer-mekan bağlantısı bağlamında incelenmemesi, literatürün eksik tarafı olarak deneyimlenmiştir.

2.4.2 Kökler ve aidiyet

Göç ve aidiyet ilişkisi temelinde göçü yaşayan bireylerin gündelik yaşam pratikleri, birçok tartışmada köken ve rotalar (roots and routes) üzerinden okunmuştur. Sosyolojist ve antropologlar, ulusötesi göçün artmasıyla ortaya çıkan üst üste binen kimlikleri açıklamak için bir çok kavram geliştirmişlerdir; hibrit kültür (hybrid culture) (Hall,1992), kreolizasyon (creolization) ve diaspora (diaspora) (Gilroy, 1997) gibi.

Ülkeler arası göç eden bireylerde keskin hatları olan belirli yerlere aidiyet sınırlarından bahsetmek mümkün değildir, çünkü onların kimlikleri değişen yerle birlikte devinmiştir, diasporik, mobil ve geçirgen olmuştur. (Savage ve diğerleri, 2005) Yine aynı paralelde; Levitt ve Shiller’e göre, “zorunlu koşullarda başka bir ülkeye göç eden kişilerde iç içe geçmiş bir çok katmanlılık, çok alanlılık ve ulusötesi sosyal entegrasyon görülmektedir, çünkü onlar hem geride bıraktıkları, hem yeni karşılaştıkları yerde günlük aktivite bazında çelişki yaşamaktadırlar”. (Levitt ve Schiller, 2004, sayfa 1003)

Aidiyet; farklı analitik düzeylerde konumlanması gereken, çekişmeli ve çok boyutlu bir konsepttir; (Christensen,2009)

- Makro düzeyde aidiyet, hayal edilen bir toplumu ya da topluluğu desteklemeyi işaret etmektedir. Örneğin, bir dini ya da ulusal topluluğa ait olmak, aynı topluluk içinde bulundukları kimselere ‘biz’, bulunmadıkları kimselere ise ‘onlar’ şeklinde sınıflandırmayı beraberinde getirmektedir. (Anderson,1983)
- Mezo düzeyde aidiyet, sosyal ya da politik katılımcıları olan bir topluluktaki kimseler ile aynı düşünceleri ya da ideolojileri paylaşmayı göstermektedir. (Castells,1998)
- Mikro düzeydeki aidiyet ise, bireylerin gündelik hayat ilişkileri ve yerel toplumsal olgulara karşı benimseme düzeyini açıklamaktadır. (Gullestad,2006)

Bu durumda, zorunlu olarak göç eden bireylerin makro ve mezo düzeydeki ait olma olgusundan söz etmek için uzun vadeli bir zaman-mekan-toplum ilişki kompleksinden söz etmek mümkündür. Mikro düzeydeki aidiyet durumunu açıklamada ise, yeniden yaşam kurduğu topraklarda, mahalle, komşuluk, işe gidip gelme gibi gündelik yaşam pratiklerini ne denli yerine getirebildiği, ya da kendi ülkesinde yaşadığı yer ve kökleri ile ne derece örtüştüğü konusu önem kazanmaktadır. Çağlar'ın yaptığı bir araştırmada, belirli bir etnik kökene sahip göçmen grubun yer-aidiyet ilişkisi sorgulanmış, sonuç başarısız olmuştur. (Çağlar,2009)

Göç ve aidiyet ilişkilerinin sorgulanması araştırmacılar tarafından konut, mahalle ve ülke bazında birçok kez ele alınmıştır. Danimarka'nın Aalborg eyaletinde yaşayan göçmenlerin yeni konutlarına ve mahallelerine karşı aidiyet hissettiği, ancak Danimarka ülkesinin bir parçası olma belirtisine negatif yaklaştıkları görülmüştür. Görüşme yapılan bireyler, günlük yaşam aktiviteleri gereği yakın çevreleri ve mekanları ile etkileşim içine girdiklerini ancak ulusal medyada yayılan ve onları ötekileştiren haberler sebebiyle global bir bağ içerisine giremediklerini belirtmişlerdir. (Christenen ve Jensen, 2011) Benzer şekilde Kore'deki açlık sebebiyle Çin'in Pekin kentine sığınan Koreli sığınmacı ve göçmenler kendi konut sınırları içerisinde gündelik yaşam pratiklerini kendi özgür mekanlarına yansıtabildiklerini ancak hem mahalle hem de ülke düzeyinde ait olma ilişkisine giremediklerini dile getirmişlerdir. (Bogren, 2008) Bu örneklerle köken ve aidiyet birlikteliğini okumak mümkündür. Konut sınırları içinde kendi kökeninden ve kültüründen daha da fazlası kendi geninden bireyler ile ortak yaşam biçimi anlayışının mekana yansıtılabildiği, ancak makro düzeyde bunlar kontrol dışı faktörler ile engellendiği için başarısızlıkla sonuçlandığını söyleyebiliriz.

2.4.3 Yere bağlılığı etkileyen faktörler

İnsan yaşam döngüsünde, yere bağlılığı etkileyen bir çok faktör bulunmaktadır. Ancak, bu faktörler arasında çalışmanın hedef kitlesi olan sığınmacı ve mülteciler ile ilintili olan parametreler açıklanacaktır. Başka bir ülkeye zorunlu olarak göç eden bireylerde, demografik özellikler, çevresel deneyimler, kültürel geçmiş, yapıli çevreye duyulan memnuniyet ve günlük aktivite ilişki düzeyi adaptasyonu arttıran en önemli etmenlerdir.

2.4.3.1 Demografik özellikler

Yere bağılılık konusuyla ilgili çalışmaları gruplamak gerekirse;

- Konum ve yer özellikleri ile ilgili, (Stedman,2003)
- Zaman faktörü ile ilgili, (Low ve Altman, 1992)
- İnsan özellikleri ile ilgili (Low ve McDonough, 2001) 3 ana grup çalışmalar literatürde mevcuttur.

Bütün bu çalışmalar, yere bağılılığın ve adaptasyonun kişiden kişiye değişiklik gösterebileceğini vurgulamaktadır. (Riley,1992) Bireylerin sosyal bilgileri, inançları, davranış özellikleri (Ahrentzen,1992) ve kişisel karakterleri (Johnson,1998) yere bağılılığın boyutu ile birebir ilişkilidir. Tez kapsamında İzmir'deki Suriyeliler ile yapılan görüşmelerde, özellikle yersizlik ve yeniden yerleşme sürecinde, hanehalkı sayısı ve çalışan işgücü durumu, yaş ve cinsiyetin adaptasyon ile ilişkisi olduğu, kadınların yeni yere bağlanma konusunda daha ürkek bir tutum sergilediği tespit edilmiştir.

Benzer şekilde Shavazi ve arkadaşlarının (2012) yaptığı bir araştırmada, İran'da yaşayan genç Afganistan mültecisi nüfusunun büyük bir çoğunluğunun kısa ya da orta vadede kendi vatanlarına dönmek istemedikleri ortaya çıkmıştır. Birinci kuşak kesimin ise imkanlar doğrultusunda dönme eğilimlileri söz konusudur. Yapılan regresyon testlerinde, yaş, cinsiyet, eğitim ve medeni durum ve dini inanç gibi özellikler ile adaptasyon ya da dönme eğilimi arasında bağlantı olduğu ortaya çıkmıştır. (Shavazi ve diğerleri, 2012)

Almanya'nın Berlin şehrinin Krueberg bölgesinde uzun süredir yaşayan Türk göçmenlerden olgun yaştaki kesimin hala Türk geleneklerini sergilediği, konut tefrişinde de kendi kültürlerini sürdürdüğü, daha genç yaştaki kesimin ise Alman kültürüne adapte olduğu, konut seçiminde ve tefrişlendirmesinde yeni kültürün özelliklerini benimsediği saptanmıştır. (İlgın ve Hacıhasanoğlu,2006)

2.4.3.2 Çevresel deneyimler

Yere bağlılığın oluşmasında, çevresel deneyimler ve bu deneyimlerin zaman içinde bireyin kendisini güvenli rahat hissettirebilecek mekanlar algısı yaratması da demografik özellikler kadar etkilidir. (Altman, 1992) Bu durum, özellikle doğal afet ya da savaşa maruz kalıp yabancı bir ülkeye sığınan bireylerde ön plana çıkmaktadır. Geçmişte yaşadığı tüm mekansal hafıza ve çevresel deneyimleri geride bırakıp, geçici ya da kalıcı yeni bir bellek oluşturmak zorunda kalabilmektedirler. Yeni mekansal algının yaratılması için mikro ölçekten makro ölçeğe (konut çevresinden mahalle çevresine ya da şehir ölçeğine dek) kadar bir takım çalışmaların yapılması gerekmektedir. Varady'ye göre, kişinin yaşadığı komşuluk biriminin fiziksel koşullarının kötü durumda olması, o yere taşınan kişinin mekansal deneyim yaşamasına negatif yönde etki etmekte ve komşuluk gibi sosyal ilişkilerini de güvenmeme sorunsalı nedeniyle perdelemektedir. (Varady, 1986)

İyileştirici çevrelerin (restorative environments) bireylerin ruhsal kalitesinin artmasında ne denli etkili olduğu literatürde geniş bir biçimde yer almaktadır. Yeşil alanlar ve parklar gibi alanlar yere bağlılığı arttırmaktadır. (Adevi ve diğerleri, 2011) Bu durumda yaşadıkları olaylardan etkilenip psikolojik olarak yıkım yaşayan sığınmacılar için tasarlanacak mekanlarda yeşilin ve iyileştirici çevre öğelerinin kullanılması faydalı olacaktır. Ancak günümüzdeki örneklere baktığımızda, boş bulunan bir arazi üzerine istiflenen yapılardan ibaret bir mimari tablo, bu iddiaya ters düşmektedir. İyileştirici çevrelerin kullanımını, özellikle akıl hastalıkları ile ilgili hastanelerde ya da merkezlerde görmek mümkündür. (Şekil 2.2)

Şekil 2.2 : Akıl hastalıkları hastanesinin peyzaj düzenlemesini gösteren vaziyet planı(Url-4).

Ayrıca ilişkilerin kuvvetlendiği sosyal alanlar, kişiye etrafındaki nesneleri ya da kimseleri sosyal ya da mekansal gözetleme fırsatı vererek kişisel hayat memnuniyetini de arttırmaktadır. (Manzo ve diğerleri, 2006) Yürünebilir, açık alan devinimi olan karışık kullanımlı kompleks mekanlar, toplum olma hissi uyandırmakta ve sosyal etkileşimden kaynaklanan yere bağlılığı sağlamaktadır. (Nasar ve diğerleri, 1995) Nahr-el Bared mülteci kampındaki fiziksel çevre ortak toplanma mekanları, yeşil alanları ve geniş yürüme yolları bakımından entegrasyonu arttıran ve iyileştirici çevre özelliklerine sahip olan bir projedir.

2.4.3.3 Ekonomik adaptasyon

Başka bir ülkede sığınmacı kimliği ile yeni bir hayata başlayan bireylerde, yaşadıkları travmanın etkisinden kurtulup entegrasyonunu sağlamak için yalnızca onlara yaşam biçimlerine uygun konut çözümleri sunmak, sosyal hizmet birimlerinden faydalanmalarını sağlamak, ya da onlara özgü okullar açmak yeterli değildir. Ayrıca bir bireyin bir yere bağlılığı ya da adaptasyonu, üretkenliği ile yakından ilgilidir. (Khulman,1991) Mültecileri misafir eden ev sahibi ülkelerin yalnızca sosyal yardım kuruluşlar aracılığı ile en temel ihtiyaçların giderildiği kamp hayatı ile sorunsala yaklaşmaktansa, onların üretkenliğini ve kendi kendine yetebilme nosyonunu kazandırması gerektiği düşünülmektedir.

Ekonomik adaptasyonun fiziksel çevreye yansımada, sosyal yardım kuruluşlarındaki mimar ve plancılarının konuyu sosyolojik olarak da ele almaları, kullanıcı profiline uygun işgücü mahalleri planlamaları gerekmektedir. Bu mekanları planlarken, kriter olabilecek birtakım ön fizibilite çalışmaları literatürde sıkça bahsedilmektedir. Demografik özellikler, ekonomik adaptasyonun sağlanmasındaki en önemli etmen olup, ev sahibi ülke vatandaşları ile mülteciler arasındaki ekonomik uçurumun açıklanmasında da başvurulan bir olgudur. (Fandrich,2012)

Ekonomik entegrasyonun sağlanmasında demografik özelliklerin yanında, vatanlarından ayrıldıkları andan ev sahibi ülkeye sığınana kadarki yolculuk süresindeki deneyimleri, ev sahibi ülkedeki gündelik hayat pratikleri, devlet politikaları, yaşadıkları konutun konumu ve fiziksel özellikleri de etkilidir. (Khulman,1991) Benzer bir şekilde, tez için Suriyeli mülteciler ile yapılan anketlerde, yaşamak istedikleri yerin nerede olduğundan çok, becerilerinin ya da eğitimlerinin olduğu iş sahalarına yakın olmasını istediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Valtonen, Finlandiya'daki mülteciler üzerine yaptığı çalışmada, işgücünden gelen gelirin sosyal hayata katılım ve yaşadıkları fiziksel çevreyi kendi edinimleri doğrultusunda dönüştürebilme konusunda önemli bir parametre olduğunu savunmuştur. (Valtonen, 2004)

2.4.3.4 Kültür ve kültürleşme

Hiç kuşkusuz ki yere bağlılığı etkileyen en önemli faktörlerden biri kültür ve kültürleşme boyutudur. Kültürleşme ile ilgili kuramsal yaklaşımlara bakıldığında tanımı; 'farklı kültürlere sahip kişilerden oluşan grupların birbirleriyle ilk elden ya da süregelen bir şekilde etkileşime girmesiyle, gruplardan birinin ya da ikisinin de kültürel özelliklerindeki değişim-dönüşüm' olarak yapılmıştır. (Horenczyk 1996) Bu basit tanımlamanın, yani kültürleşmeyi yalnızca kültürlerin temasıyla açıklayan yaklaşımın tersine, Manzo bu tanıma 5 li boyuttan bakmak gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda kültürleşmenin sonuçları; fiziksel değişimler, biyolojik değişimler, kültürel değişimler, yeni kurulan sosyal ilişkiler ağı ve psikolojik değişimlerdir. (Manzo, 2003) Bu maddeler göz önünde bulundurulduğunda, sığınmacı ve mülteci bireylerde kültürleşme sürecinin zorluklarından bahsetmek mümkündür. Yeni bir sosyal ağ, yeni bir fiziksel çevre, yeni bir biyolojik adaptasyon demektir.

Mülteci ve sığınmacıların kültürleşme sürecinde kendi kültürlerini devam ettirme stratejilerinin, mahrem ve özel alanlarda (kendi konutları, dışarıya korunaklı herhangi bir alan) sosyal ve ortak alanlara göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. (Fernandez ve diğerleri, 2007) Dahası, yere bağlılık ve kültürleşme stratejileri daha önce bahsedildiği üzere asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme olarak tanımlanırken, mekansal farklılığın kültürleşme boyutunu da değiştirdiği görülmektedir. (Navas ve diğerleri, 2005) İspanya'daki Fas asıllı bireyler üzerine yapılan çalışmada, kamusal alanlarda bireylerin 'asimilasyon'u, kendi özel alanlarında ise ayrılmayı tercih ettikleri görülmüştür. (Navas ve diğerleri, 2007) Bu bağlamda yeni bir yere adapte olmaya çalışan bireylerde kendi kültürel değerlerinin devam ettirilebilmesi, fiziksel çevre koşullarının o kültürle yakın ilişkisiyle mümkün olacaktır. Geçici bir süre için başka ülkeye ilticada bulunan bireylerde, köklü bir asimilasyon olması, yani kendi değerlerini ve alışkanlıklarını, genel deyişle kültürlerini bir kenara bırakıp geldikleri kültürün değerlerini sahiplenmeleri, geçici ilticayı kalıcı ikametgaha dönüştürme etkisini de beraberinde getirebilir. Eğer ki ülke politikası sığınmacı ve mültecilerin şartlar olumlulaştığında geri gönderilmesini (refoulement) gözetiyorsa, onlara kendi değerlerini de bir şekilde idame ettirebilecekleri sosyal ve fiziksel ortamlar sunmalıdır.

2.4.3.5 Fiziksel çevre ve yaşam memnuniyeti

Literatürde yer memnuniyeti ya da yere olan hoşnutluk olarak geçen olgu (place satisfaction) yaşanan düzeneğin kalitesinin muhakemesi, yerin fiziksel karakterlerinin bireyin ihtiyaçlarını karşılaması, sunduğu hizmetler ve sosyal boyutlarını içeren çok boyutlu bir özetidir. (Stedman, 2002) Yere duyulan tatmin ve memnuniyet, yere bağlılık ile yakından ilintilidir. (De Young, 1996) Özellikle yerinden edilmiş ve kendisine yabancı olan bir çevrede arzusu dışında yeniden yerleştirilmiş kimselerde, yeni fiziksel çevreye duyulan hoşnutluk, yere bağlılık ve sosyal-fiziksel adaptasyonun kurulması açısından önemlidir. Çünkü, kültürel bağlarını ve alışkanlıklarını geride bırakmış olan mülteci ve sığınmacıların sosyal bağlar ile yeni yere bağlanmaları oldukça güç ve zaman alan bir durum olduğundan, fiziksel çevre düzenlemeleri ile bu bağlılığın adımlarının atılması ve adaptasyona bu boyutta katkıda bulunulması pozitif bir katma değer yaratacaktır. Yapılan araştırmalarda fiziksel çevre hoşnutluğunun bireyler üzerinde pozitif bir etki yarattığı

anlaşılmış, ancak bu durum yine de onların geri dönme eğilimlerini engellemeye yetmemiştir.

West Bank mülteci kampında yaşayan Filistinli mülteciler üzerine yapılan bir araştırmada, bireylerin yaşadıkları kamptaki barınma koşullarından ve sosyal donatılardan/hizmetlerden memnun oldukları, sınırlı düzeyde bu yere karşı bir aidiyet hissettikleri saptanmıştır. Ancak kişiler durumla ilgili ana fikirlerini ‘Bu kampta olmaktan dolayı mutluyum, ama benim evim Filistin’dir.’ ve benzeri cümlelerle ifade etmişlerdir. (Veronese ve diğerleri, 2012) Benzer bir şekilde, bir yerde yaşlanmak (aging in a place) araştırmasında, Amerika’daki Kamboçyalı yaşlı mülteciler (Amerika’ya gitmeden evvel hiç yaşadığı muhitten ayrılmayanlar), yaşadıkları yeni çevrenin olumsuz bir yanını bulmamalarına karşın, bu yerin onlar için yerin ruhu (sense of place) bağlamında bir algı yaratmadığını, kendi ülkelerinde ölmek istediklerini belirtmişlerdir. (Lewis, 2009) Bu durumda insanın temel haklarından biri olan barınma olgusunun koşullarını iyileştirmek, anlık adaptasyon sağlayacak ancak kişilerin ülkelerine olan bağlılığını ve geri dönme eğilimlerini etkilemeyecektir.

Batı Avustralya’daki Afrikalı mülteciler ile yapılan ankette, yaşam memnuniyetinin en büyük parametrelerinin iş mahaline erişim, finansal memnuniyet ve sosyal hizmetlerden yeterli derecede yararlanmak olduğu bulunmuştur. (Peisker, 2006) Zira bir bireyin yaşadığı fiziksel çevreyi yalnızca kapısı, duvarları ve çatısı olan yapıli mahaller olarak kabul etmek, o yere bağlılıktan bahsetmek için yeterli değildir. Yaşanılan yer, sosyal donatıları ile, işgücü sahasının varlığı ya da yeterliliği ile desteklenmelidir.

2.4.3.6 Yer ve aktivite ilişkisi

Yer ve aktivite ilişkisi, yere bağlılığı ve adaptasyonu etkileyen bir diğer parametredir. Bireyler yaşadıkları yerde gerçekleştirdikleri eylemler ile o yere bağlanırlar. Kendi yaşama alanını kendi seçen bireyler, güvenli zonlarında gerçekleştirdiği aktiviteler ile yaşam döngülerini oluştırırlar ve refah düzeylerini arttıırırlar. Ancak sığınmacı ve mülteciler gibi yaşamak istediğı yerin kararını hayatlarının bir döneminde veremeyen bireyler için, günlük sosyal ve fiziksel eylemlerin onların yaşadığı ruhsal çöküntüyü azaltacak şekilde planlanması gerektiğı düşünölmektedir.

İş sahası ve yaşam alanı zonları arasındaki ilişkiler silsilesi de bir aidiyet ve bağlılık tanımlamaktadır. Kişi gündelik hayatta monoton bir şekilde gittiği iş yerinde, çalışma mahalinde, iki mekan arasındaki arşınlanan fiziksel çevre diziliminde kendisine bir döngü yaratmaktadır. (Borjas, 1999) Yani sabah uyandığımız andan gece uyuyana kadar geçirdiğimiz her an boyunca, hafızamız kayıt altında olmakta ve birtakım mekanlara, olaylara ya da durumlara karşı alışkanlık kazanma yoluna gitmektedir. İşgücü performansı sergilemek de gündelik hayatın önemli bir kısmını kapsadığından, sığınmacı ve mültecilerde alışkanlık göreceli bir düzeyde olsa da kanıksama hissinin uyanması bağlamında önemlidir. Hemen hemen hepsi mevcut işini, ekonomik özgürlüğünü ve yaşam düzenini geride bırakıp gelen bireyler olarak düşünüldüğü zaman, kültür ve köklerin de yoksunluğu eklendiğinde, onlara yeniden bir gündelik hayat döngüsü tasvir etmek akışı yeniden hareketlendirecektir. Örneğin; Türkiye’deki ve ilerideki bölümlerde örnekleri verilen Kenya’daki kamp hayat döngüleri karşılaştırıldığında, Türkiye’deki kamplarda işgücü mahali ya da kamp hayatının inşasında ya da hizmetlerin idame ettirilmesinde kolektif bir katılım ya da bir işgücü aktivasyonu bulunmazken, Kenya’daki en eski kamplardan olan ve artık kamp olmaktan çıkıp geçmiş olan bir mahalle işleyişine bürünen kamplarda, bireyler ekonomik olarak da varlıklarını sergilemekte, aynı alan içinde gereksinimleri ticarete dönüştürerek ikamet etmektedirler.

2.5 Bölüm Sonucu

Herşeyin bir nedeninin ve sonucunun olduğu bilinci dahilinde, bir ülkeye zorunlu halden sığınanların yaşadıkları ve karşılaştıkları durumların alt başlıkları fazlasıyla önemlidir. İnsanlar neden evlerini, insanlarını, topraklarını, mahallelerini, alışveriş yaptığı marketi, her gün gittiği parkı, ülkesini bırakır? Söz konusu savaşzedelik ya da can güvenliği yoksunluğu sıfatları olduğunda, bu soruların cevapları da haliyle gönüllü olarak göç etmeye göre daha ağır olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üzerine yapılan literatür çalışmaları giderek artan mültecilik ve sığınmacılık konusunda, artarak çoğalan insan akınını kompanse etmek için yeteri kadar önlem alındığı ya da nokta atışı çözümlerin üretildiği konusu muallaktır. Göçün kontrol edilebilirlik durumu da bununla ilintilidir ki Lee'ye göre, göç alıp vermeyen bir ülke mecazi anlamda eriyen bir ülkedir. (Lee, 1996) Bu düşünceyle göçe pozitif bir açıdan bakmak, onun ekonomik, psikolojik, sosyal ve fiziksel getirilerini/götürülerini bilmek, göçün sürdürülebilirliğini ve yönetilebilirliğini sağlayacaktır.

Göçün yapılandırılma sürecine bakıldığında, 2. Dünya savaşından bu yana farklı farklı yaklaşımların olduğunu söyleyebiliriz. Kimi ülkeler sığınmacı vatandaşlara çeşitli yerlerde arazi verip, onlar için iskan alanları sağlarken, kimileri de kamplar kurarak, aynı durumu paylaşan bütün insanları aynı zona toplayarak belki de kontrol edilebilirliği ellerinde tutmak istemişlerdir. Ayrıca uluslar arası hukukta mülteci ve sığınmacılar ile ilgili iltica hak ve koşulları belirlenmiş, Cenevre Anlaşması'nı imzalayan ülkeler kendi stratejilerine göre bu koşullar doğrultusunda ülkesine gelenleri kabul etmiş, onlara başta barınma olmak üzere birçok hakkı tanımışlardır.

Tüm bu yaklaşımların, düzenlemelerin varlığında dikkati çeken en önemli konu da mülteci sorunsalına çözüm arayışlarının kısıtlı bakış açısıyla sergilenmiş olmasıdır. Yapılan araştırmalarda ilticacı kimliğine dair en fazla demografik veriler (yaş, cinsiyet, işgücü, medeni durum) karşımıza çıkmaktadır. Ancak araştırmaların niteliğinin ve niceliğinin genişletilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bu bölümde zorunlu göçün adaptasyon ve yere bağlılık etkileri, barınma ve yaşama koşullarına göre nasıl ilişkilenebilir diye bir bakış yapılmıştır. Çıkan sonuç şudur ki; bu bireyler yaşadıkları travma, ekonomik yoksunluk ile beraber yeni bir hayata geçiş sürecinde, kendi kültürlerini belirli düzeyde devam ettirebildiklerinde, yaşanan sorunsalın olumsuz etkileri hafiflemektedir.

3. ULUSLAR ARASI KURULUŞLARIN YAKLAŞIMI VE MÜLTECİ YENİDEN YERLEŞTİRME ÖRNEKLERİ

Çalışmanın bu bölümünde sığınmacı ve mülteci kavramına uluslar arası kurum ve kuruluşların nasıl yaklaştığı tartışılacaktır. Yapılan araştırmalar sonucunda, başta UNHRC'nin (United Nations Human Rights Council) olmak üzere, başka bir ülkeye yerleştirilmek üzere iltica eden kimselere sosyal hak, özgürlük, korunma, barınma ve yaşama ve daha birçok konudaki yardım projelerinin mevcutluğu anlaşılmıştır. Tez konusu gereği barınma ve yaşama alanı bağlamında hangi unsurların ön plana çıkartıldıkları irdelenmiş, geliştirilen fiziksel çevre standartlarına değinilmiştir. Devlet eliyle yapılan yerleştirme çalışmalarında, hepimizin bildiği gibi mülteci kampları kavramı söz konusudur. Mültecilerin barınak ve kamp alanı koşulları seçilen örnekler üzerinden incelenmiş, bu kamplarda yaşayanların fiziksel çevre özellikleri ve yeni yerlerinde kurulan ilişki düzeyleri anlatılmıştır. Konuyla ilgili yapılan uzun soluklu çalışma göstermektedir ki mevcut kamp örneklerinde uluslar arası kuruluşların standartlarının harfi harfine uygulandığını görmek pek mümkün değildir. Ancak bu standartlar ve çizilen çerçeveler, bundan sonra başka kullanıcı kitlesi için tasarlanacak olan mekanlarda anahtar metot olarak kullanılıp, kullanıcı profiline göre geliştirilebilir.

3.1 Barınma Sorunsalına Uluslararası Kurumların Çözüm Arayışı

3.1.1 UNHRC ve çalışmaları

Türkiye'de adı Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) olan uluslar arası terminolojide United Nations Human Rights Council (UNHRC) olarak geçen kurum, 14 Aralık 1950 tarihinde kurulmuş (Url-5) ve kurulduğu tarihten bu yana mültecilerin tüm haklarının korunmasında ve uygun yaşam koşullarının sağlanmasında çalışan en önemli kurum olmuştur. UNHRC, sağlık, psikolojik destek, insan haklarının korunması gibi geniş bir yelpazede

hizmetler vermektedir ancak tez kapsamında barınma ile ilgili olgulara bakıldığından, kuruluşun bu bağlamdaki yaptıkları ve yayımları odak noktasıdır.

UNHRC, mülteciler için kalıcı çözümlerin oluşmasının; ‘gönüllü geri dönüş’, ‘yerel entegrasyon’ ve ‘yeniden yerleştirme’ çözümlemelerinin ancak ve ancak hepsinin bir arada sağlanmasıyla mümkün olacağını söylemektedir. Yerel entegrasyon bağlamında hukuk şartları çerçevesinde konut edinme hakkına sahip olma, yardım ajanslarının haricinde münferit ekonomik üretim ve özgürlük statüsüne erişebilme, gittiği ülkenin yerel halkı ile sosyal ve kültürel alışveriş içinde olmaları beklenmektedir. Yeniden yerleştirme konusunda ise anlık mülteci sayısı, yakın gelecekte olacak sayıyı öngörme ile birlikte hem mülteci profiline ve geldiği ülkedeki yaşadığı mağduriyet koşullarına dikkat çekilerek yerleşim yapılmalıdır. (UNHRC, 2011)

Bugüne kadar kurulan bütün kamp alanları bu kuruluşun önderliğinde gerçekleşmiştir. En fazla sayıda insan barındıran ve en köklü olanları; Chad’da bulunan 250.000 Sudanlı, Ürdün’de bulunan 144.000 Suriyeli, Kenya Dadaab kampında 400.000 Somalili’nin barındırıldığı kamplardır. (IOM, 2013) Bu kamplardaki yerleşim ve mimari özelliklerine bakıldığında farklılıklar göze çarpmaktadır. Bunun en önemli sebebi de UNHRC’nin yerel ekonomiyi destekleyen yerel malzemelerin kullanılmasını teşvik stratejisidir. Bu strateji, bu kuruma yandaş olarak çalışan diğer mecraların da yerleşim planlama unsurlarına öncülük etmiştir.

3.1.2 Sphere ve mülteci kampı standartları

Sphere projesi, Sphere Humanitarian Charter tarafından 1997 yılında ortaya atılan, afet ve savaş sonrası acil durum yerleşke planlanması için minimum düzeyde gerekli olan teknik dataların anlatıldığı kılavuz bilgiler kitidir. Bu bilgiye proje tarihte ilk değildir ancak bugüne kadarki yardım kılavuzları içinde en kapsamlısıdır. Literatüre baktığımızda, daha önce 1859 yılında International Committee of Red Cross’un hazırladığı standartlar (Walker, 2004) daha sonra UNHRC’nin aktörlüğünde ‘Acil Durum Elkitabı’ (UNHRC Emergency Handbook) geliştirilmiştir. (UNHRC,1984)

Sphere, acil durum yerleşkeleri planlanırken esas alınması gereken noktaları çerçeveleyen bir bildiride; barınak ve konut prensiplerini, güvenlik krizini, yerleşke planlama esaslarını yayınlamıştır. (Saunders,2004)

Şekil 3.1: Barınak, yerleşim yeri ve gıda dışı fonksiyon değerlendirme şeması (Sphere,2004).

Yukarıda görüldüğü gibi barınma ve yerleşim anlamında olması gereken standartlar 5 ana başlıkta toplanmıştır. Bunlar:

- Standart 1: Stratejik planlama
- Standart 2: Yerleşim planlama
- Standart 3: Kapalı yaşama alanı
- Standart 4: Yapım
- Standart 5: Çevresel etkiler olarak yer almaktadır. (Sphere, 2004)

Stratejik planlama: Acil durum entegrasyonuna dahil olan kimselerin eğer ihtimal dahilinde ise kendi ülkelerine ve yaşadıkları yerlere dönmelerini, ihtimal yok ise diğer yaşama alanı seçeneklerinin desteklenmesini hedeflemektedir.

Sığınmacıların planlanan yerleşime geldikleri andan itibaren asgari düzeyde barınma çözümlemeleri, barınak yapım malzemeler, nakit para ya da teknik olarak bunların kombinasyonu planlama sürecinin başlangıcıdır.

Konutlar ya da yerleşim alanlarının varolan ya da potansiyel savaş, çatışma riskleri olan bölgelere güvenli bir mesafede planlandığından emin olunmalıdır.

Yerleşim yeri, şehir plancıların ve alt yapı kurumlarının ortak bilgisi dahilinde, temiz su, sanitasyon servislerinin sağlanabildiği lokasyonda, sağlık birimi, okul ve rekreasyon alanı ile birlikte afet-savaş öncesi ve afet-savaş sonrası fiziksel mental olarak uçurumun azaltılmasına yönelik entegre destek hizmetleri doğrultusunda planlanmalıdır. (Sphere,2004)

Yerleşim planlama: Yerleşim yerine, bütün konutlara/barınaklara ve diğer hizmet birimlerine ulaşımın güvenli olmalıdır. (Sphere,2004) Bu maddenin en önemli yanı yaşadıkları savaş ya da afet dolayısıyla can güvenliği endişesi taşıyan kimselerin ruhsal ve duygusal tahribatını tamir etme amacında olmasıdır.

Yerleşim yeri, doğal çevrenin tahribatını azaltmak için yapay çevreye dahil olmayan doğal yeryüzü parçaları yerine, daha önceden herhangi bir amaçla kullanılmış arazilerle konumlanmalıdır.

Kültürleşme sürecinin verimliliği için, sığınmacılar da yapım sürecine dahil edilmelidir.

Yangın güvenliği açısından her 300 metre yapılaşma alanı arasında en az 30 metre, her barınak/konut arasında ise 2 metre mesafe bırakılarak tasarım yapılmalıdır. (Sphere,2004)

Kapalı yaşama alanı: Yaşama alanları, hanehalkı bireylerinin günlük kullanımı için yeterli büyüklükte olmalıdır. Kişi başı düşen kapalı alan 3,5 m² olmalıdır.

Yaşama alanlarında optimum ısı konfor ve taze hava sağlanmalı, dış ortam koşullarına karşı rezistanslı, mahremiyet güvenlik ve hijyen normlarına uygun mekanlar yaratılmalıdır.

Eğer yerleşkeyi kullanacak sığınmacı profilin yaşam biçimi gerektiriyorsa cinsiyet ya da yaş gruplarını ayırmak suretiyle güvenli mahremiyet zonları yaratılmalıdır.

Barınma ya da diğer fonksiyon üniteleri (yapım teknikleri ve yapı malzemeleri), kullanıcı popülasyonunun yaşam biçimine benzer bir şekilde sosyal ve kültürel olarak kabul edilebilir, çevresel bakımdan da sürdürülebilir olmalıdır. (Sphere,2004)

Yapım: Sığınmacılar ve bina yapım sektörü ile ilgili yerel uzmanlar yapım sürecine dahil edilmeli, güvenli ve sürdürülebilir yerel malzemeler olabildiğince kullanılmalıdır. Yapım ile ilgili aktivitelerin sürdürülmesi için bilgisi, kapasitesi ya da fırsatı olmayan sığınmacılara, sürece dahil olmaları için gerekli teknik bilgi

asistanlık hizmeti verilmelidir. (Sphere,2004) Böyle bir yapım sürecinde, hem toplum olma bilincinin sığınmacılarda yeniden inşasına olanak sağlanacak, hem de kollektif bir çalışma ortamıyla yapım süreci hızlandırılmış olacaktır.

Çevresel etkiler: Barınak ve yerleşim alanı çözümlemeleri, mimarlar ve şehir plancılar gözetiminde çevre dostu yapı malzemeleri ve yapım teknikleri ile inşa edilmelidir.

Kalıcı ya da geçici yaşama alanları, mevcut yerel doğal kaynakların genişliği göz önünde bulunarak planlanmalıdır.

Her local doğal çevrenin kendine özgü potansiyelleri, fırsatları ve tehditleri olduğu düşünülerek, yerel doğal kaynakların sürdürülebilirliği esasında planlama ve yapım süreci takip edildiğinden emin olunmalıdır.

Planlanan yerleşim alanındaki bitkilendirme ya da ağaçlar tasarımının bir parçası olarak kabul edilmeli (örneğin yoğun ağaç grubunun olduğu alanlarda yerleşke alanının sınırını bir duvar ile çekmek yerine var olan yeşil sistem tasarıma dahil edilmeli), yeşilin gölgelendirme ve drenaj özelliklerinden faydalanacak şekilde arazi planlaması yapılmalıdır.

3.1.3 NRC

NRC, merkez ofisi Oslo’da bulunan 1946’da, ülke içinde yersiz kalan (IDP) ve mülteci bireylerin barınma ihtiyaçlarını gidermek üzere kurulmuştur. Sudan, Yemen, Kenya, Suriye, Ürdün ve Filistin gibi ülkelere acil durum konutu yardımı yapmaktadır. Konut dışındaki ihtiyaçlar olan hastane, okul gibi birimlerin inşaatı için UNHRC’ye destek vermektedir. Kendisini ‘Bağımsız, insalcıl, kar amacı olmayan, devletle bir bağlantısı olmayan bir kuruluş’ olarak tanımlamaktadır. (NRC,2015)

3.1.4 NRC mülteci kampı ve tasarım kriterleri

NRC kamp planlama rehberinde de Sphere’dekine benzer kriterler yer almaktadır. Bu kriterler; su kaynağı, yerleşimin büyüklüğü, erişilebilirlik, lokasyon, topoğrafya,

toprak cinsi, bitkilendirme, ekoloji, kültür ve çevresel etkilerdir. Sphere standartlarında yer almamasına karşın, NRC mülteci ve sığınmacıların demografik özelliklerine uygun stratejik planlama anlayışının olması gerektiğini savunmaktadır. (NRC,2004) Sphere’de ana başlıklar altında açılan kriterlerden bir kısmını anlatan NRC, teorik konulardaki yetersizliğinin (Sphere standartlarına nazaran) aksine, fiziksel çevre mimari ve planlama ölçeğinde çizim alternatifleri önermektedir. Planlama ve tasarım kriterleri aşağıdaki maddeler ile özetlenebilir.

- Kişi başına düşen minimum alan: Hanehalklarının günlük fiziksel çevre aktivitelerini yerine getirebilmeleri için yeşil alan ve açık-kapalı alanların toplamı kişi başı 45 m² olmalıdır. Yeşil alanlar haricindeki alan ise minimum 30 m² olmalıdır.
- Demografik özellikler güdümlü anlayış: Eğer yerleştirilecek olan insanlar ortak ya da yakın demografik özelliklere sahip ise, planlama bu bağlamda geliştirilmelidir. Örneğin 0-12 yaş aralığındaki çocukların yoğunlukta olduğu bir topluluk için, çocukların eğitimi ve topluma kazandırılmaları önceliği ile, eğitim planlama ve okul yapımı konuları hassasiyet kazanmalı, çocukların oynarken eğitilmeleri amacıyla bir takım sosyal bilgi gelişim mekanları tasarımın bir parçası haline gelmelidir. Eğer grubun içerisinde bir homojenlik yok ise, yerleştirilen bireyler felaketzede olduğu için mental ve fiziksel hastalık konusunda yeterli sağlık merkezleri mutlaka kamp ya da yerleşke alanının içerisinde yer almalıdır.
- Uzun vadeli bakım sorunlarının öngörülmesi: Bakım-onarım ya da genişleme maliyetlerinin artmasını önlemek amacıyla, altyapı, drenaj ve yol sistemlerinin kapasiteye uygun bir biçimde yapılması gerekir. Eğer ki kapasite arttırım öngörülüyor ise, yol şeması çıkartılırken, herhangi bir yerleşim genişlemesi esnasında bu yolların nasıl bir ağ sistemiyle entegre edileceği önceden düşünülmelidir.
- Ekonomik katılım: Evsahibi ülkenin kendi çıkarlarını da gözeterek, maddi giderlerin yükünü azaltmak suretiyle, sığınmacıların ekonomiye katılmaları sağlanmalıdır. Bu noktada, hanehalkları ile pilot çalışmalar yapılarak eğitilmiş işgücünün hangi alanda yoğunlaştığı belirlenip onlara çalışma ortamları yaratılmalıdır. Ya da daha mikro ölçekte, örneğin yerleşke için önemli

ihtiyaçlardan biri olan genel marketin lokasyon planlamasının, bu alandan hem sığınmacıların hem de yerel halkın faydalanabileceği bir şekilde yapılması, ekonomik bir girdi sağlamakla beraber sosyal entegrasyonu da arttıracaktır.

- Aile bahçeleri: Ailelere kendilerinin ekip biçebileceği alanlar vermek, hem günlük yemeklerini elde etmelerini sağlayacak, hem de doğanın bireyler üzerinde mental iyileştirme etkisi ile onlar için faydalı bir uğraş olacaktır. (NRC,2004)

Bu maddelerde sıralanan faktörler gösteriyor ki, mülteci yerleşim yeri planlaması holistik bir stratejiye sahip olmalıdır. Bireylerin hayatta kalmaları için yeterli kapalı ve korunaklı fiziksel mekanı sağlarken, onların diğer sosyal ve toplumsal ihtiyaçları da gözetilmeli, ekonomik hayata katılımları sağlanmalı ve işe yarayan bireyler haline gelmeleri için fiziksel ve kuramsal entegrasyon sağlanmalıdır.

3.1.5 NRC mülteci kampı kapasite ve tipoloji önerileri

UNHRC, kamp kapasitelerinin büyüklüğü ile ilgili bir sayısal standart belirlemiştir.

Çizelge 3.1 : Kullanıcı profiline göre kişi adetleri (UNHRC, 2007).

Modül	Birim	Kişi Sayısı
Aile	1 aile	4 ila 6
1 küme	16 aile	80
1 köy	4 küme	320
1 blok	4 köy	1280

UNHRC'nin belirlediği ölçek kapasitelerine göre bir aile ortalama 4-6 kişiden oluşur, kapasite arttıkça yerleşim ölçeği de büyür. Yani 1 blok yerleşimde, 4 zondan oluşan köy denilebilecek alanlar olur ve bu alanların her birinde gerekli hizmet birimleri de yer alır. Okul ya da hastane gibi çok kapasiteli birimler ise 1 bloğa ya da birkaç bloğa yetebileceğinden her birimde ayrı ayrı olmasına gerek yoktur. (2007) Bu kapasite verilerini yerleşime uyarlayan NRC aşağıdaki arazisel büyüklükleri belirlemiştir.

- Küme: 16 konutluk bir yaşama alanı ortalama 3200-3800 m² olmalıdır. Hizmet birimleri olarak da; merkezi bir toplanma ve çöp toplama ve merkezi bir sanitasyon alanı bulunmalıdır. (3-4 duş, çamaşırhane, temiz su üniteleri)

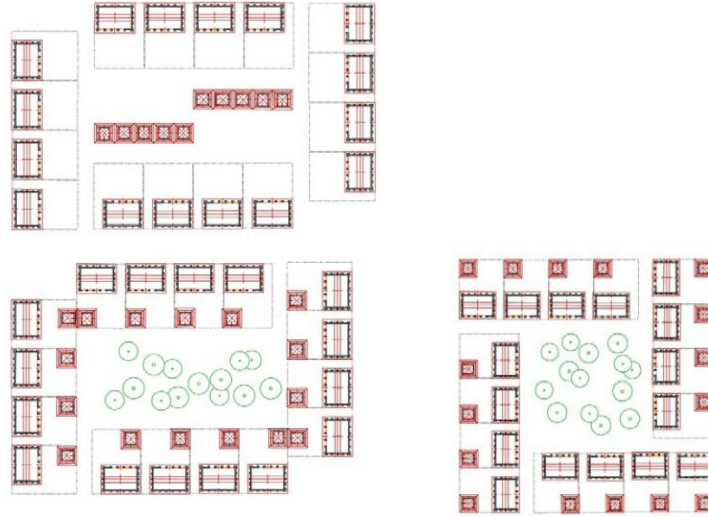
- Mahalle: 160 konutluk bir mahalle ortalama 48000 m² (220m x 220 m) olmalıdır. Mahallenin içerisindeki her bir kümede yine aynı hizmet birimleri yer almalıdır.
- Kasaba: Ortalama 40 kümeden ve 3300 kişiden oluşan yerleşim 200.000 m² olmalı, merkezi genel toplanma alanı, 2 vardiyalı eğitim veren bir ilkokul, genel market, hizmet dağıtım alanı ve dini yapı birimlerini içermelidir.
- Kamp şehri: 3 kasabadan oluşan kamp, ortalama 10.000 kişinin barınmasını sağlamalı ve en az 600.000 m² bir arazide yer almalıdır. Kamp yönetimi birimleri (ofis ve depo), genel market, spor zemini ve kültür merkezine sahip olmalıdır. Farklı dine mensup bireylerin yaşadığı kamplarda, aynı dinden olanların beraber yaşamaları ve ortak dini mekanı paylaşmaları akılcı olacaktır. Yerleşimin içinde ya da dışında ekilebilir tarım arazileri

tasarlanmalı, toplanan ürünler bireylerin günlük yiyecek ihtiyacına katkıda bulunmalıdır. Mental bozuklukları gidermek için doktor ve klinik hizmeti sağlanmalıdır. (NRC,2007)

Şekil 3.2: 10.000 kişinin barınacağı örnek plan şeması (NRC,2007).

Plan şemasında 1-okul, 2-market ve dağıtım merkezi, 3-dini yapı, 4-toplanma ve oyun alanı ve 5- yönetim binası, 6- kültür merkezini göstermektedir. Vaziyet planına bakıldığında grid sistemin farklılaştırılması ile elde edilmiş bir plan düzeni ortaya çıkmaktadır. Hizmet birimleri tek bir alanda toplanmamış, kümelerin ve mahallelerin aralarına yerleştirilmiştir. Farklı büyüklüklerdeki yapı öbeklerinin varyasyonlarla bir araya gelişi, insan ölçeğinin kaybolmasını bir miktar perdelemiştir.

Şekil 3.3: 16 konutluk küme örnekleri (NRC,2007).

Yukarıdaki şemada uyuma/yaşama ve tuvalet alanlarının yer aldığı yerleşim küme örnekleri yer almaktadır. 16 konut ünitesinden oluşan parselasyon için 3 farklı varyasyon geliştirilmiştir. Her birinde konut ünitesine ait tanımlı bir arazi alanı vardır. İlk örnekte wc üniteleri ortak alanda gruplanmıştır. İkinci örnekte parselin orta kısmı yeşil alana ayrılmış, wc kabinleri her konut arazisinin sınırları içinde ortak alana cephe verecek şekilde yerleştirilmiştir. Üçüncüsünde ise ortak alanda sınırlar keskinleştirilmiş, konut birimi parselasyonu ve wc üniteleri dış tarafta konumlandırılmıştır. Bu durumda üçüncü örneğin gerek iyileştirici bir çevre yaratma çabası, gerekse mahremiyet güdümlü plan şeması anlayışı ile daha insani ve estetik bir yapılanma sergilediği söylenebilir.

3.2 Mülteci Barınağı ve Örnekleri

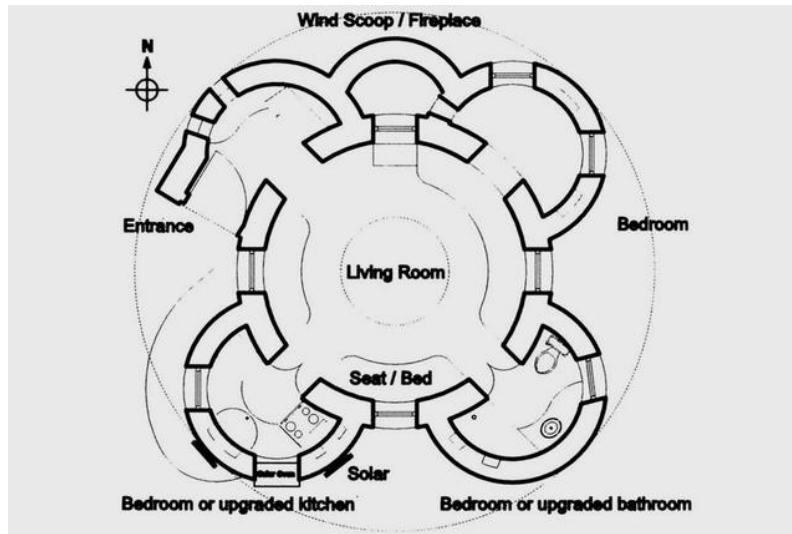
Barınak, mültecilerin en temel ihtiyacı olup, dış ortam koşullarından korunmayı, fiziksel ve duygusal güvenliği sağlayan yaşama birimidir. Bu primitif amacının yanında, kültürel varlığın devamı ve ekonomik çarpan fonksiyonlarını da yerine getirmektedir. (Zetter, 1995) Acil durumda öncelikli talebin en temel düzeyde barınak olmasına karşın, sığınma sürecinin uzaması durumunda, barınaklar ve yerleşkeler devlet politika sınırları çerçevesinde planlama, tasarım süreci gerektirmektedir. Yardım kuruluşlarının tartışmalı olarak birincil hedefinin barınak ve barınma ihtiyacını gidermek olmasına karşın, bunun planlanmasında uzmanlaşmış kişilerin eksikliği göze çarpmaktadır. (Saunders,2004)

Acil durum afet yönetimi konusuyla ilgili devlet kuruluşları, sektörün kollarını planlama, afet koordinasyon, konut politikaları, yeniden yerleştirme olarak tanımlarken, yardım kuruluşlarının konutun dinamik özelliklerinin yararlı bir şekilde hizmet vermesi konusunda başarısız ya da eksik olduğu ortadadır. (Zetter,1995)

Dünya mülteci sorunsalı tarihinde, ülkeler kendilerine sığınan evsiz mültecilerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla çeşitli tipolojiler geliştirmişlerdir. Bu tipolojiler özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında, bireylerin kollektif çalışma ortamı ile kendi evlerini kendilerinin yapması şeklinde süregelmiş, daha sonar gelişen teknoloji ve yardım politikalarının farklılaşması ile hazır prefabrike ürünlerin gerek hazır bir şekilde kamp alanına getirilmesi, gerek ise kutulanmış paketler halinde gelen ünitelerin yerinde birleştirilmesiyle devinmiştir. Barınak için gerek planlı gerekse plansız olarak birçok farklı çözüm ve tipolojiler geliştirilmesine karşın, aşağıdaki kısımlarda özellikleri açıklanan barınak tipleri arge çalışmaları ile geliştirilmiş, mimari bir yaklaşıma sahip olan örneklerden seçilmiştir.

3.2.1 Sandbag barınağı

İranlı mimar Nader Khalili tarafından 1975 yılında tasarlanan barınak testlerden geçirildikten sonar 1992 yılında İran'daki Baninajar mülteci kampındaki Irak menşeli mülteciler tarafından kullanılmıştır. (Freij, 2008) Kum torbalarının kalın ipler yardımı ile sabitlenmesi ve üzerinin çamurlu sıva ile kapatılması ile yapılmaktadır. Bu barınağın genel mimari anlayış prensipleri zaman içinde geliştirilmiş, modern ve kalıcı konut çözümlemelerinde de kullanılmıştır.

Şekil 3.4: Sandbag barınağı plan şeması (2004 Review Report,2004).

Mimar bu barınağı tasarlarken farklı kültürdeki toplulukların ihtiyacına cevap verebilecek özellikleri barındıran, ucuz maliyetli, yapım süreci kısa olan ve yine ihtiyaç doğrultusunda modül büyüklüklerinin değişebileceği ya da birbirine entegre olabileceği bir prensip sistemi belirlemiştir. (Freij, 2008) Merkezi bir plan şemasına sahip olan barınak, ortak yaşama alanının ortada, diğer fonksiyonların onun etrafında dizilmesiyle Iraklılar'ın alışkın olduğu bir yaşam alanı düzenlemesi ile örtüşmektedir. Ayrıca kullanılan sürdürülebilir malzemeler ile UN standartlarına da uygundur. (2004 Review Report,2004)

Şekil 3.5: İran Baninajar kampında sandbag barınağı kullanımı (Freij,2008).

3.2.2 Ikea mülteci konut ünitesi (RHU)

BMMYK ve Ikea konsorsiyumu ile afet sonrası ve mülteci göçü ile doğan acil konut ihtiyacını gidermek üzere modüler bir konut tasarımı yapılmış, dünyanın çeşitli yerlerindeki evsizlerin barınmasını sağlamak hedeflenmiştir. (Heggenes,2013) “Refugee Housing Unit” (RHU) adı verilen bu konut, yardım kuruluşu ve özel kuruluş ortaklığı ile yapılan yardım çalışmaları bağlamında iyi bir örnektir.

Şekil 3.6: RHU'nun yapısal elemanları ve paketlenmesi. (Weburbanist,2013).

RHU konut birimi 3 ayrı yapı elemanı sisteminin bir araya gelmesinden oluşmaktadır; taşıyıcı iskelet, panel duvar elemanları ve fotovoltaik (PV) çatı elemanları. Konutun en cazip edici özelliklerinden biri hızlı kuruluma olanak vermesi ve şantiyede (on-site) hiçbir ekipmana ihtiyaç duyulmadan kurulabilmesidir. (Cameron,2013) Konut prototipi önce BMMYK tarafından, kullanıcıların rehabilitasyonu için elzem olan kişisel, kültürel ve çevresel ihtiyaçlarını karşılaması hususunda test edilmiş, daha sonra seri üretime geçilmiştir.

Yapım aşamasında taşıyıcı iskelet prefabrike paneller ile kaplanmakta, daha sonra gün ışığını basit düzeyde (örneğin telefonu şarj etmek) enerjiye çeviren fotovoltaik paneller ile çatı formu oluşturulmaktadır, bu sebeple sürdürülebilir mimari örneği teşkil etmektedir. RHU'yu sürdürülebilir kılan bir diğer özelliği de kullanıcı profili önceden tahmin edilemediğinden, geniş aileler ve çoklu kullanıma uyum sağlaması amacıyla modüllerin birleştirilebilmesidir. (SVID,2014) Modüler konutun sıcak ve soğuk iklimlere uyum kabiliyetinin artırılması için Ikea ekibi arge çalışmalarını hala sürdürmektedir.

Konut birimi 17,5 m² bir alan olup, 4 pencere (620 cm²), 2 havalandırma boşluğuna(800 cm²) sahiptir. Parçalar paketlenip taşınmaya hazır bir kutu haline getirildiğinde 140 kg ağırlığında 2 paketten meydana gelmektedir. Beklenen sağlıklı ömrü 3 yıldır.

Şekil 3.7: Kobe mülteci kampında RHU kullanımı (Rawsthorn,2014).

İlk olarak Etiyopya'da bulunan Kobe mülteci kampında, daha sonra Irak'taki Kawergosk mülteci kampında ve Lübnan'daki Suriyeli mülteci kampı gibi dünyanın pek çok yerindeki acil konut ihtiyacına cevap vermektedir.

3.2.3 Paper log house – Shigaru Ban

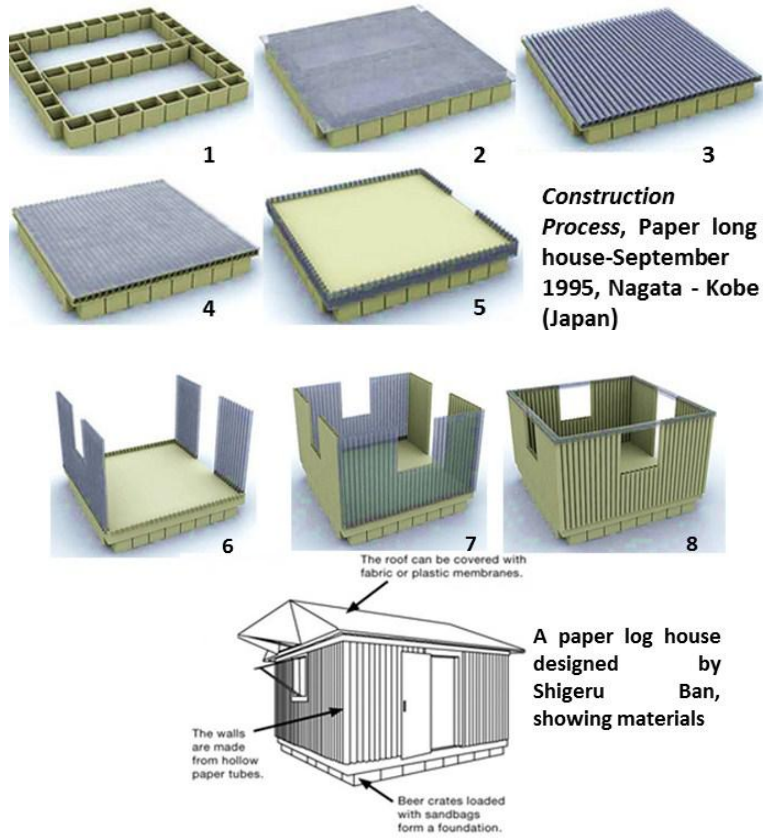
Sosyal sorumluluk ve yardım projeleri için örnek teşkil eden ünlü Japon mimar Shigaru Ban, mülteciler ve afetzedelerin barınma sorununa çözüm olabilecek bir konut ünitesi tasarlamıştır. İlk olarak Japonya-Kobe’de meydana gelen deprem sonrası evsiz kalan insanların yeniden yerleştirilmelerinde kullanılan bu konutlar daha sonra 1999 Van depreminde ve 2001’de Hindistan’da meydana gelen depremden sonra da kullanılmaya devam etmiştir.

Şekil 3.8: Japonya-Kobe’deki deprem sonrası kampında kullanımı (Url-6).

Daha önce bir ülkeden zorunlu olarak başka bir ülkeye göç eden mülteci barınma sorunsalı çözümü olarak karşımıza çıkmamasına karşın çalışma kapsamında bu konut modeline yer verilmesinin nedeni, süreden tasarruf, geri dönüşüm ve sürdürülebilirlik adına olumlu özelliklere sahip olmasından sebep UNHRC’nin yapmış olduğu deklarasyonda, günümüzde mültecilerin çözümlemesinde kullanılmasının yararlı olacağını belirtmesidir. (UNHRC, 2009)

Konutun yapımında geridönüşümlü mukavvalar kullanılmaktadır. Duvarları kağıt tüpten oluşmakta, eğimli çatısı membran ya da metal olarak farklı malzemeler ile kapatılmaya müsait bir şekilde altyapılandırılmıştır. 1- Betonarme yapılarıdaki temel işlevini gören ahşap çerçeve katman 2-Sıkıştırılmış yonga levha 3,4- Çift katmanlı meş 5-Tüp duvar elemanlarının montajı için altyapı 6-7 Kağıt tüpler ile duvarların oluşturulması 8- Çatı montajı için iskelet sistemi göstermektedir. (Şekil 3.9)

Şekil 3.9: Kağıt tüp konutunun üretim aşamaları. (Safaei, 2012)

3.3 Mülteci Kampları ve Örnekleri

Tarihten beri, doğal afetler, doğal ve sosyal yaşam koşullarının yetersizliği, güvenlik, siyasi baskı, çatışma ve savaş gibi etmenler sebebiyle insanlar yaşadıkları fiziksel çevreyi, şehri ya da ülkeyi terk edip başka bir şehre ya da ülkeye sığınmak zorunda kalmışlardır. Zor durumda kalan kimselere yardım etmek amacıyla kapılarını açan bazı ülkeler, acil durum sorunsalına uluslararası zorunlu göç ile ülkelerine sığınan mülteci ve sığınmacılara kamp şeklinde yerleşkeler planlayarak cevap vermeye çalışmışlardır.

Büyük ölçekli sığınma hedefleyen mülteci kampları, ilk olarak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası güvenlik krizine askeri çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası yeniden yapılanan devletler, milyonlarca mülteciye yardım ve dağıtımı için uğraşırken, geçici yerleşkeler askeri hapisane kamplarının geçici barınma yerleşkelerine dönüştürülmesiyle meydana gelmiştir. (Malkki,1995) Bu yıllarda kamplar, çatışma zonlarına yakın, zorlu bir çevresel atmosferde, uluslararası sınırlarda kurulmuştur. (Nyers,2006)

Mülteci kamplarının prensibi her ne kadar geçici barınma sağlamak olsa da, ev sahibi ülke ve geldikleri ülkelerin politik çıkmazı sonucunda kalıcı yerleşkelere de dönüşebilmektedir. (Harrell ve Bond, 2002) Kampların yarı-kalıcı büyük ölçekli insane yerleşkesine dönüşmesi, şehir kampları fenomeninin belirmesine mahal vermektedir. (Agier,2002) Böyle bir durumda sorunsal psikolojik ve sosyolojik boyutlarının yanında çevresel bir boyut da kazanmakta, şehrin çehresini, şehir plancılarını ve mimarları yakından ilgilendiren bir olgu haline gelmektedir.

Mülteci kampları kısıtlayıcı devlet politikalarının mekanizmaları olarak rol oynarken, insancıl yardım kuruluşlarının da üzerinde durduğu bir mercektir. (Harrell ve Bond,2002) Disiplinlerarası katılım ile kısıtlı bir düzende asgari düzeyde yemek dağıtımı, barınma yapı malzemeleri ve fiziksel çevre altyapılarıyla ilgili hızlı bir analiz ve uygulama süreci gerçekleşmektedir. (Davis, 2003) Fiziksel çevre yaratılırken, mental olarak yıpranmış sığınmacı kimselerin iyileştirilmesi ve sosyal ve fiziksel çevreye adaptasyonu konusunda mülteci kamplarının ne derece başarılı olduğu uzun soluklu bir tartışma konusu olup, kamp fiziksel koşulları ve orada yaşayanların sağlık sorunları literatürde birçok çalışma konusu olmuştur.

Dünya'nın birçok yerinde kurulan mülteci kampları ile sığınmacı ve mültecilerin barınma, yeme içme, sağlık hizmetleri gibi asgari ihtiyaçları giderilmeye çalışılmaktadır. İncelenen örneklerde görülmüştür ki teori ve uygulama arasında büyük farklar mevcuttur. Kamplar ile ilgili yapılan en kapsamlı çalışma olan Sphere standartlarının fiziksel çevre optimizasyonu bakımından sağlandığını söylemek pek mümkün değildir. Birçok kampta inşa edilen barınaklar ve diğer hizmet binaları, oldukça sağlıklı ve yetersiz bir fiziksel çevreye sahiptir.

3.3.1 Dadaab mülteci kampı

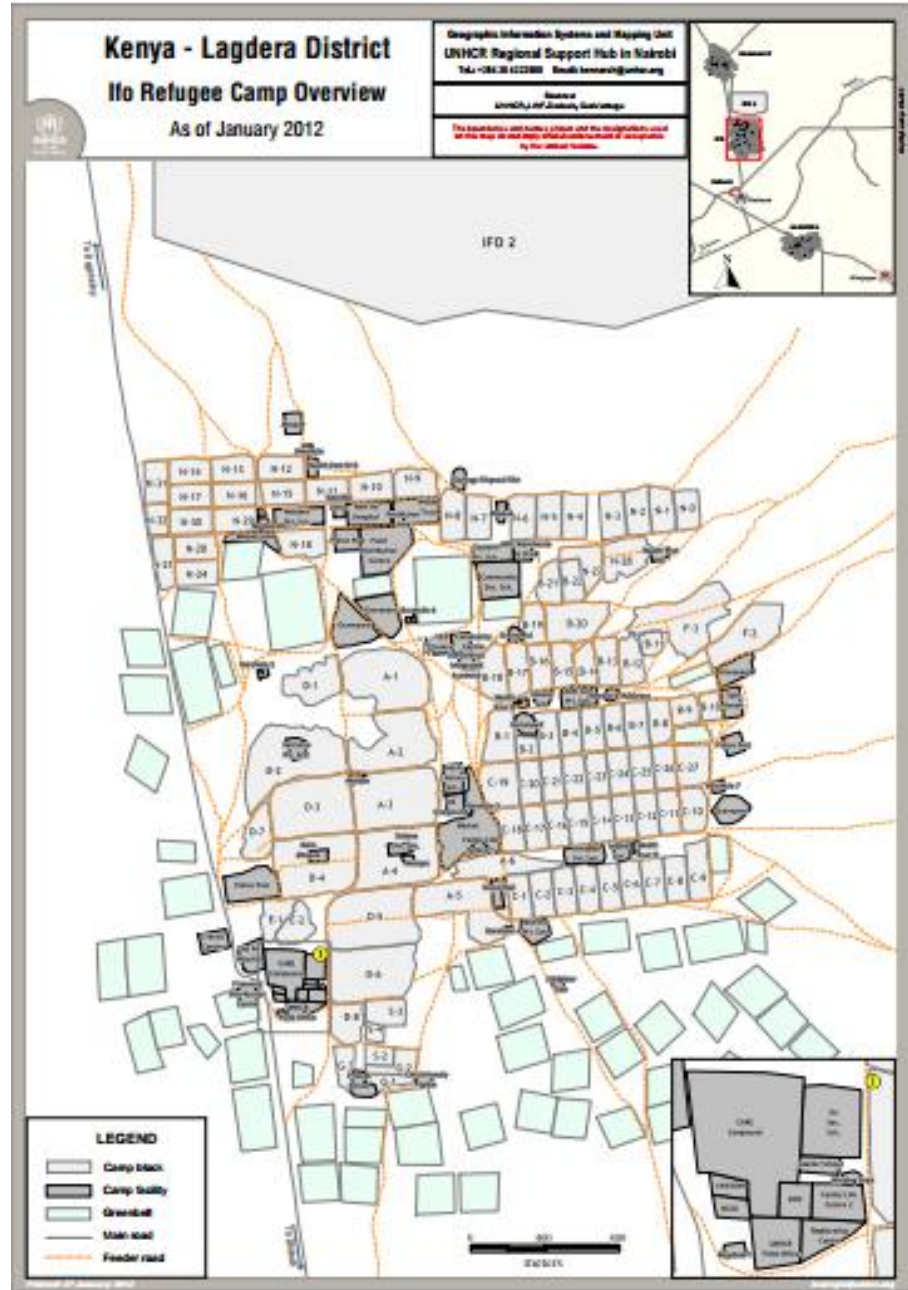
Dadadab; Kenya'nın kuzey doğusunda, başkent Nairobi'ye 500 km, Kenya-Somali sınırına 80 km uzaklıkta bulunan, 3 adet mülteci kampının yer aldığı bir kasabadır. (Camiera,2007) Bu kamplar Ifo, Hagadera ve Dagahaley kampları olup toplamda 50 km² bir alana yayılmış olup, 400.000 resmi kayıtlı mülteci barındırmaktadır; bu nüfusun %97,5'i Somalili'dir. (UNHRC, 2010)

1951 Cenevre Sözleşmesi'ni ve 1969 OUA Protokolü'nü tanıyan ülkelere sığınan Somalili'leri kabul edip, onları kamplara yerleştirmiştir. (Human Rights Watch, 2002)

Kamplar çok sıcak olması, yılan akrep gibi zehirli canlıların bu iklime uygunluğu sebebiyle insan yaşamı için oldukça elverişsiz bir alanda inşa edilmiştir. (Sipus,2005) İlk yapıldığında (1990) öngörü olarak 90.000 kişiyi barındıracak biçimde bir kapasiteyle kurulan kamp yerleşkesi (Human Rights Watch, 2009), bugünkü rakamları karşılayamaz halde olup planlama stratejilerinin geliştirilmesi gerektiği düşünülen insan dışı bir yaşama alanına dönüşmüştür.

Şekil 3.10:Dadaab'ın yeri (UNHRC,2006).

Şekil 3.11: Ifo kampı vaziyet planı (UNHRC,2012).

Şekil 3.11'deki vaziyet planına göre Ifo mülteci kampında, lejandda açık gri ile belirtilmiş alanlar barınma ünitelerini, koyu gri ile belirtilmiş olanlar ise hizmet ünitelerini göstermektedir. Hizmet binalarının fonksiyonları; polis ofisi, sağlık polikliniği, hastane, camii, ilkokul, müslüman dini okulu, mezarlık ve market birimlerini içermektedir.

Arazi zonlaması ve parselasyonunda organic bir yerleşim yapıldığı, nirengi noktalarının olmadığı, ana ve ara yolların (patika) alan tanımlamada yetersiz kaldığı görülmektedir.

Şekil 3.12: Somali Urqaal (Sipus,2005).

Urqaal, Dadaab kampındaki en yaygın olarak kullanılan barınak çözümlemesidir. Bu barınağın Somaliler tarafından geliştirilmesindeki en büyük etken UNHRC yöneticilerinin mülteciler kampa ilk geldiği anda plastik muşamba dağıtımı yapmasıdır. Barınak, çevreden toplanan ağaç çubukların etrafına su izolasyonu sağlamak için plastic muşambaların kaplanması, daha sonra ısı yalıtımı için doğal çevredeki bitkilendirme ve buldukları ya da satın aldıkları kumaş parçalarının, hayvan derilerinin kaplanması ve hepsinin kalın ipler yardımıyla birleştirilmesi ile uzmanlık gerektiren bir teknik bilgi gerektirmeden inşa edilmektedir. Kalabalık ailelerde yanyana birçok urqaal ın dizilimi ile bir konut hayatı benzerliği yakalanmaya çalışılmakta, her üniteye farklı fonksiyonlar atfedilmektedir. Ancak bu barınak, Dadaab'daki mahremiyet ve güvenlik açısından en zayıf türdür. (Sipus,2005)

Şekil 3.13: Ağaç çubuk çerçeve sistem barınak (Sipus,2005).

Ağaç çubuk çerçeve sistem, Dadaab yerleşkesindeki barınma biçimlerine göre en uzun ömürlü çözümlerden biri olmakla beraber, inşai esnada daha fazla kaynak ve uzman teknik bilgi gerektirdiği için Somali Urqaal konutlarına göre daha az rastlanan bir tipolojidir. Bununla beraber bu barınağın yapımında metal tel, çivi ve montaj aletleri gerektiği için kampın içinde yer alan yerel marketten tedarik etmek suretiyle bir finansal gelir ihtiyacı da doğmaktadır. Ayrıca strüktürel olarak sağlam olsa da, kaplama malzemesi olarak saman ya da kumaş parçaları kullanıldığından dış ortam koşullarına karşı elverişsiz bir davranış sergilemektedir. (Sipus,2005)

Şekil 3.14: Çamur ve saz kompozisyonu barınak (Sipus,2005).

Ana prensibi ağaç çubuk sistem ile aynı olan diğer bir barınak tipi de bunun daha geliştirilip, dışa ortam koşullarına karşı daha dayanıklı hale getirilmesiyle elde edilen çamur ve saz kompozisyonu barınak tipidir. Bazı hanehalkları tel ve sıva karışımı ile günümüz inşaatlarındaki beton fonksiyonunu sağlayarak yağmur ve zehirli hayvanlara karşı hayat kalitelerini arttırmaktadır. Diğerlerine göre daha hijyenik olan bu barınaklar, yapı sektörü ile ilintili alanlarda uzmanlık gerektirmekte, kollektif bir çalışma ortamı ile yapı tamamlanmaktadır.

Şekil 3.15: Kerpiç konut (Sipus,2005).

Dabaab mülteci kampında, çağdaş konut görseli ve fonksiyonları ile en örtüşen yapı sistemi kerpiç konutlardır. Bu konut sistemi ilk olarak Sudan’lı mültecilerin yerleşkede ikamet etmesi ile başlamış, daha sonra maddi durumu iyi olan Somalili ailer tarafından talep görmüştür. Teknik ve işgücü becerisi ihtiyacının en fazla olduğu bu kerpiç konutların inşai kısmı, farklı iki kültürün kollektif bir biçimde çalışması sebebiyle sosyo kültürel bir aktivitenin de yapılmasını sağlamıştır. Genelinde metal çatı ve metal doğrama sistemi olan bu konutlar, kapı kilidi olan tek konut tipi olması sebebiyle mahremiyet ve güvenlik seviyesi en yüksek olanlardır. Kerpiç konutların ömrü ortalama 7-8 yıldır. Bu konut sisteminin Dadaab’ta giderek artmasının sebebi; 2006 yılından itibaren artan sel baskınları ile Somali Urqaal, ağaç çubuk sistem ve çamur saz kompozisyonu barınakların aniden yıkılması ile içerisinde yaşayan hanehalklarının ölümüne sebep olmasıdır.

3.3.2 Nahr-el Bared kampı

Nahr-el Bared mülteci kampı Lübnan’ın kuzeyindeki Tripoli kentine 16 km uzaklıkta bulunmakta olup ülkelerindeki bitmeyen savaşlar nedeniyle mülteci konumundaki Filistinliler’in yaşamlarını sürdürdüğü bir yerleşkedir. 1949’da Filistinli mültecilerin barınma ihtiyacını sağlamak amacıyla kurulan bu kamp, 2007 yılında Lübnan’daki islamik Fatah Al-Islam militan grubu ve Lübnan askeri güçleri arasında çıkan iç savaşta yerle bir edilmiş, 196.500 m2 lik bir kamp alanında yaşayan 20.542 Filistinli mülteci evsiz kalmıştır. (UNHRC,2007)

Şekil 3.16: Nahr-El Bared kampının 2007'deki savaştan önceki ve sonraki hava fotoğrafı (UNRWA,2010).

Kampın yıkılmadan önceki halinin 1-2-3 katlı çoğunlukla bitişik nizam konutlardan oluştuğu görülmektedir. Raporlara göre, yeniden yapım projesinden önce kampta yaşayan Filistinliler zor maddi koşullarda, eğitim ve sağlık fonksiyonlarının yetersizliği ile yaşamlarını sürdürmekteydiler. (Crawford ve diğerleri, 2010)

Şekil 3.17: Nahr-El Bared kampının 2007'deki savaştan sonraki durumu (UNRWA,2010).

Yıkımın ardından UNRWA (United Nations Relief and Works Agency) ve NBRC (National Board of Respiratory Care konsorsiyumu harekete geçmiş, ekolojik atık haline gelen bu alanda daha insancıl bir kamp hayatı kurmayı hedeflemiştir. Projenin diğer mülteci kamplarına göre daha iyi şartlarda olmasının bir sebebinin de, proje fikrini ilk ortaya atan kişinin NBRC bünyesinde insancıl yardım hizmetleri adına çalışmalar yapan Ismail Ceikh Hassan isimli mimarın katkılarıdır. 2009 yılında

inşaatına başlanan 8 adet yerleşim paketinden oluşan kamp zonlarından 1. paketin inşaatı 2011 yılında, 2. paketin inşaatı 2012 yılında tamamlanmış olup halihazırda 3. paketin yapımı devam etmektedir. Tüm projenin bitiminde hedeflenen 5223 adet konut ve 1696 adet ticaret, sağlık, eğitim gibi yaşamı destekleyen ek fonksiyon binalarıdır.

Şekil 3.18: Yerleşim ve tasarım paftalarının mültecilere anlatılmasını gösteren fotoğraf (UNRWA,2010).

Projenin en şaşırtıcı yanlarından biri de, çalışılan planların ve parselasyonların Filistinli mülteciler ile paylaşılmasıdır. Vaziyet planları büyük kağıtlar üzerine baskı alınarak inşaat alanının ortasına serilmiş, aynı parselde komşuluk ilişkisi içinde yaşayacak olan mülteciler gruplanarak paftaların başında projenin mimarisi ve dokusuyla ilgili anlatımlar yapılmıştır. Proje aşamasında görev alan yetkili personelin (mimar, şehir plancısı, mühendis) mültecilere yaşayacakları yer hakkında bilgi vermesi, mültecilerin yeni yerlerini benimsemelerine ya da daha hızlı bir adaptasyon süreci yaşamalarına sebep olabilir. Bunun yanında mültecilerin, inşaat tamamlandıktan sonra komşu olacakları diğer bireyleri önceden bilmelerinin de psikolojik açıdan oldukça yararlı olduğu düşünülmektedir.

Şekil 3.19: Yeniden yapım parselasyon vaziyet planı (UNRWA,2010).

Vaziyet planına bakıldığında, 8 adet bölgeleme yapıldığı görülmektedir, bu bölgelemenin amacı şehir planlama anlamında fonksiyonların ayrılması değil, yapım süreci anlamında sıralamanın yapılmasıdır. Yapım sıralamasının bu parselasyonda yapılmasının nedeni yıkımdan sonra zarar gören altyapı çalışmalarının ve arkeoloji çalışmalarının sonlanma öngörüsüne göre daha hızlı bir inşaat sürecini sağlamaktır.

Şekil 3.20: Tasarım süreci görselleri (UNRWA,2010).

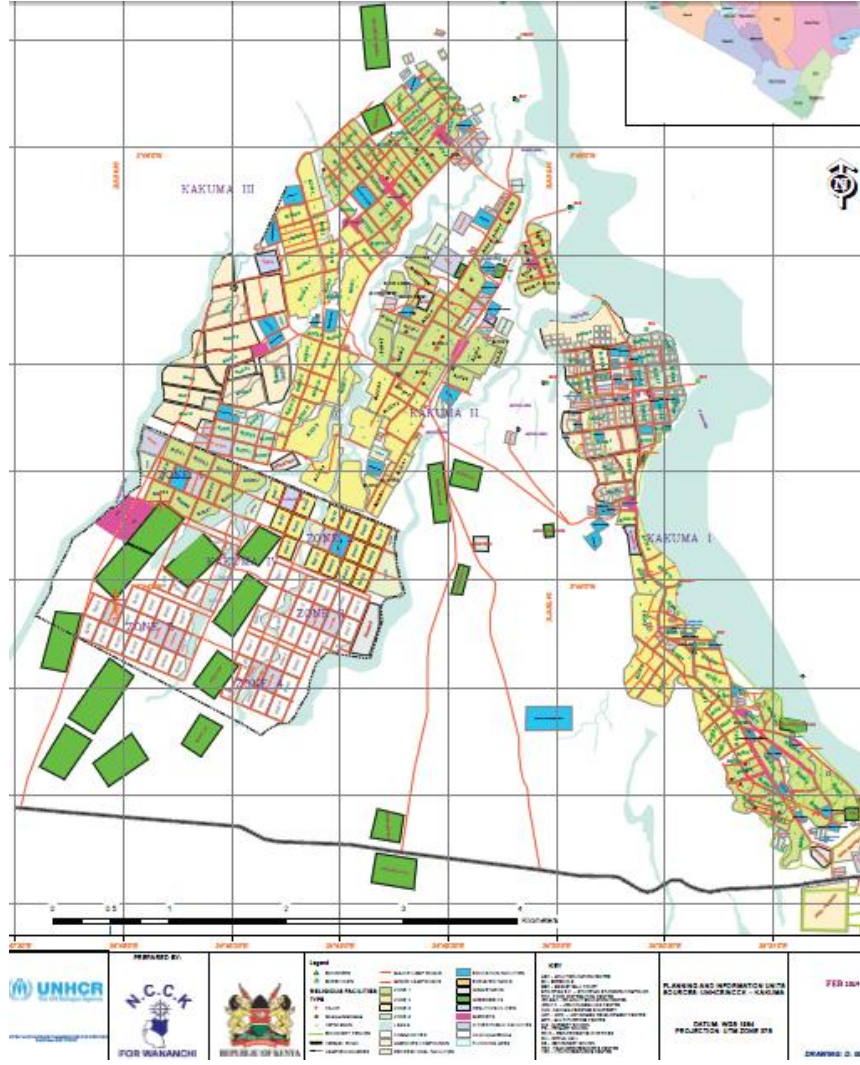
Projenin genel sürecine bakıldığında tasarım ve planlama aşamaları 1 yıla yakın gibi etkin kullanımlı bir zaman dilimini kapsamaktadır. Tasarım ilkelerinin en başında bitkilendirilmiş avlular olup, bu avlular sosyal entegrasyon ve ortak yaşama alanları olarak düşünülmüştür. Araç trafiğine kapalı iç yollar; hem bina taban alanını azaltarak güneşliği ve doğal havalandırılmanın daha verimli kullanılmasını, hem de bu yolların Filistinli çocukların güvenli bir şekilde oyun oynamasını, yetişkinlerin konut önlerinde kümelenerek sosyal bir paylaşım içerisine girmesini hedefleyen mekanlar olarak göze çarpmaktadır. Bunun dışında; hanehalkının standart bir birim olmadığı, hanehalkı büyüklüğünün ve ihtiyaçlarının doğanın kanunu olarak her birinde aynı olmayacağı doğrultusunda, farklı konut tipolojileri geliştirilmiştir. Bu konut tipolojileri geliştirilirken, savaşta yok olan eski konutlarda yaşayan hanehalkı büyüklükleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur. Projenin inşaatı biten parsellerine mültecilerin bir kısmı yerleştirilmiş ve bu alanlarda hayat başlamıştır. (Şekil 3.21)

Şekil 3.21: Tamamlanan etabın bitmiş hali (UNRWA,2010).

3.3.3 Kakuma kampı

‘Kenya, geçirgen sınırları ve jeografik konumu sebebiyle iç çatışmalar sonucunda kendisine sığınan mültecileri kamplarda ve kentsel mekanda misafir etmeye devam etmektedir.’ (International Organization for Migration, 2013) Kakuma mülteci kampı, 1992 yılında, Güney Sudan’daki çıkan çatışmalar sonucunda Sudanlılar’ın Kenya’ya sığınmasıyla kurulmuştur. Yaklaşık 580.000 m2 lik bir alanda inşa edilen kamp, Kenya-Sudan sınırında bulunmakta, 130.000 (UNHRC,2013) mülteciyi barındırmaktadır.

Şekil 3.22: Kakuma kampı vaziyet planı (Url-7)

Kamp yönetiminin (The National Council of Churches in Kenya) belirlediği strateji doğrultusunda, her 5 kişiye bir yaşama ünitesi tahsis edilmektedir. Aileler, yardım ajanslarının kendilerine tahsis ettiği ekipmanlar ve malzemeler doğrultusunda, vaziyet planında sınırları ve boyutları (10m x 15m bir alan içerisinde 3m x 5m boyutlarında konut ünitesi) belirtilmiş alanlarda kendi konutlarını inşa etmektedir. Fiziksel planlama NCCCK'nın kontrolünde olup, vaziyet planı bazında grid bir sistemle yerleşimin hizmetlere ulaşım ve güvenliğin daha iyi sağlanacağı düşünülmüştür. Kamptaki fiziksel çevre oluşturulurken Sphere standartları ve UNHRC acil durum el kitabı maddelerine dikkat edilmiştir. (IAFR,2014) Kamp arazisi belirlenirken, uygun altyapı, zemin etüdü ve drenaj sorunsuzluğu esasları, kamp yönetimindeki plancılar tarafından onaydan geçmiştir. Okullar, oyun alanları, toplanma alanları, marketler ve dini yapılar bu kampta bulunan hizmet birimleridir.

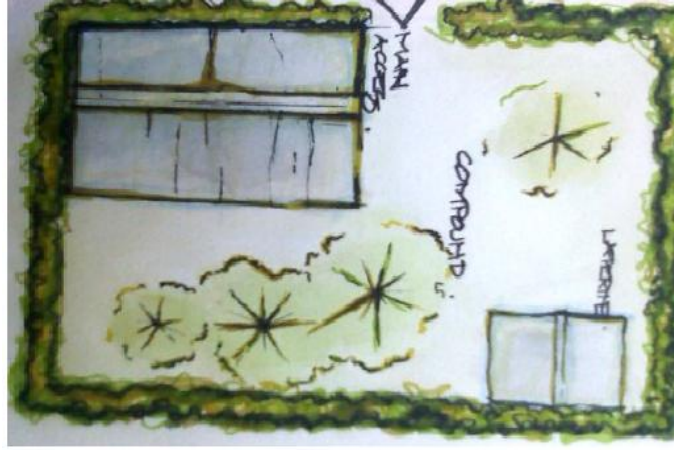
Enerji sürdürülebilirliği bağlamında, konutlarda ve ortak alanların aydınlatmasında solar lambalar tercih edilmiştir. Su kaynakları, her bir konuta bir adet düşecek şekilde temin edilmiştir. İnşaat malzemeleri seçiminde, yerel malzemeler tercih edilmiştir. Mültecilerin doğada bulunan kaliteli ağaçları konutlarının yapımında kullanmak için kesmeleri konusunda sınırlama getirilmiş, yalnızca izin verilen çevredeki palmye dallarının kesilmesine izin verilmiştir. Bunun karşılığında evlerini yapan mülteciler, kamp yakınındaki belirlenen arazide yeni ağaç dikimi yapmaktadır. (Wakonyo,2006) Sürdürülebilirliğin genel anlamda gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılamalarına engel olmadan bugünün ihtiyaçlarının karşılanması olarak düşünersek, bu yaklaşım oldukça akılcıdır.

Sanitasyon (sanitation) alanlarının hijyen koşulları oldukça kötüdür ki Kakuma kampında kolera hastalığı yaygın bir şekilde görülmektedir. Bunun sebebi de wc alanlarının ortak olarak kullanılması ve birçoğunun kapalı bir mekanda olmayıp hijyen konforunun sağlanamamasıdır.

Şekil 3.23: Wc yapımı ve temiz su kaynaklarına erişimi gösteren resimler (Wakonyo,2006).

Ekonomik sürdürülebilirlik bağlamında, UNHRC fonuyla çevresel bir proje geliştirilmiştir. Bu projede, mülteciler kendilerine verilen tohumları kendilerine verilen alanlarda yetiştirerek istihdam sağlamakta, kamp içi ya da kamp dışı satışlar ile gelir elde etmekte, bu geliri gündelik yaşam ihtiyaçları ve barınma ünitelerinin daha iyi yaşam koşullarına sahip olması için kullanmaktadır. (NRC,2014)

Şekil 3.24: Tipik konut alanı plan şeması (Wakonyo,2006).

Konut birimlerinin her birinin etrafı çitler ile çevrilip bitki dalları ile kamufle edilerek mahremiyet sağlanmaktadır. WC birimi yaşama ve uyuma alanının dışında yer almakta, konutun önündeki bitkilendirilmiş gölgelik alanlar ise ailelere ortak dinlenme alanı sağlamaktadır.

Konut adedinin çokluğu ve yerel malzemeler ile yapılması, civardaki yapı malzeme tedarikçilerinin de ekonomik varlığına sebep olmuştur. Temel malzeme tedarikini yardım ajanslarının yapmasına karşın, Kakuma bölgesinin zorlu hava koşullarından korunmak için hanehalkları metal levhalar gibi izolasyon malzemelerini kamp yakınındaki tedarikçilerden temin etme yoluna gitmişlerdir.

Şekil 3.25: Kamp alanındaki okullardan biri (Wakonyo,2006).

Kamp alanındaki en önemli hizmet birimlerinden biri de okullardır. 40 adetten fazla okul bulunmaktadır. Okulların yapımında konutlara göre dış ortam koşullarına daha dirençli prefabrike elemanlar kullanılmıştır. Ancak okulların çocuk gelişiminde önemli olan açık oyun alanlarının yetersizliği göze çarpmaktadır, zira resimden de anlaşılacağı gibi okul yalnızca inşai elemanlar topluluğu olmakla beraber hiçbir bitkilendirme ya da tanımlı bir ortak oyun alanı gibi uzantılara sahip değildir.

3.4 Bölüm Sonucu

Mülteci barınma ve yeniden yerleştirme sorunsalına konut ve çevresi planlaması yaklaşımı, en başta insanın en temel haklarından birinin savunulması bağlamında önemlidir. Tarihsel sürece bakıldığında, gerek bireyler münferit çabalarıyla, gerek ülkelerin organize oluşlarıyla sığınmacılar için toplu yaşama alanları yaratma kaygısı içine girmişlerdir. Bu kaygı eyleme dönüşürken, o anki ekonomik olanaklar etkili olmuştur. Yerel malzemeler ve teknik nitelik gerektirmeyen ya da az gerektiren yapıların hayata geçirilmesi çoğu zaman esas alınmıştır.

Barınma sorunsalına katkıda bulunmak için uluslar arası kuruluşların yanında insancıl yaklaşımı (humanitarian approach) benimseyen mimari kitle de yer almaktadır. Örneğin minimalist tavrıyla ünlü olan mimar Shigaru Ban ve ekibi, ticari getirili projelendirmelerin yanında, birçok afet sonrası acil durum konutu çözüm

önerileri geliştirmiştir. Sürdürülebilir yapı elemanları ve ekonomi-süre dengesini kuran tasarım yaklaşımıyla, hem doğal afet sonrası hem de savaş sonrası sığınmacıları için, modüler konteyner, kağıt ev (paper house), okul, kilise, sosyal merkez gibi dünyanın çeşitli yerlerinde inşa edilen uygulamalarıyla bu anlamda biz mimarlara ve gelecek nesillere örnek teşkil etmektedir.

Barınakların ve kamp yerleşimlerinin planlama ve yapım süreci standartları, NRC ve Sphere standartlarında açıklanmıştır. Bu standartlarda genel bir mimari yapının planlama esaslarının (çevre dostu olma, sürdürülebilir yerel kaynak kullanımı gibi..) yanında, mülteci ve sığınmacılara sosyo-psikolojik yaklaşımı güden bir madde dikkat çekmektedir ki bu da bireylerin planma ve yapım sürecine dahil edilmesi gerektiğidir. Böyle bir durumda, bireylerin yaşadığı yeri benimsemesi ve alışık olması gibi zaman gerektiren olguların hızlanmasının sağlanacağı düşünülmektedir.

4. İZMİR ÖRNEKLEMİNDE SURİYELİ MÜLTECİLERİN DURUMU

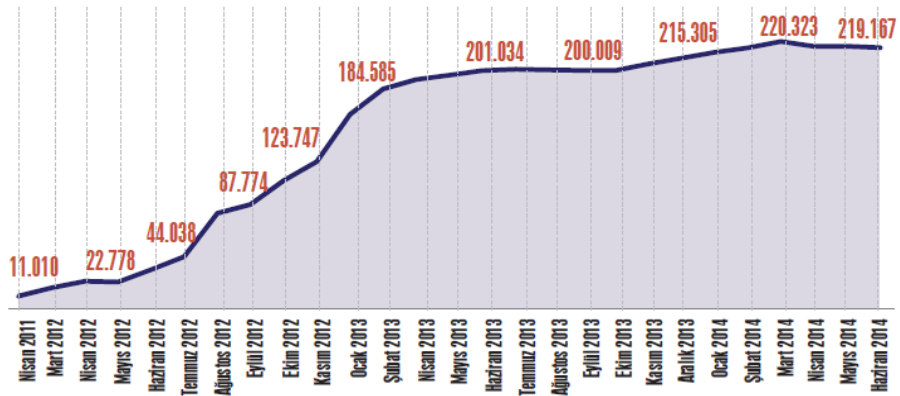
4.1 Suriye İç Savaşı ve Türkiye'ye Yansımaları

2011 yılının Mart ayında iktidardaki Baaş partisi ve partiyi iktidardan indirmek isteyen mualifler arasındaki silahlı mücadelenin başlamasıyla Suriye’de iç savaş boy göstermiştir. Göstericiler ülke yönetimindeki Beşar Esad’ın istifa etmesi için direnişe geçmiş, iki tarafın çatışmasıyla beraber ülkede can güvenliği sorunu had safhada meydana gelmiş, 200 binden kişi hayatını kaybederken dünyanın çeşitli yerlerine ilticalar başlamıştır. Literatüre “Arap Baharı” olarak giren; Ortadoğu ülkelerinde başlayan toplumsal ayaklanmalar başta Mısır olmak üzere Libya, Tunus, Yemen, Bahreyn, Cezayir ve son olarak Suriye’de olanca hızıyla devam etti ve hala da devam etmektedir. (Özkan, 2013) Son güncel rapor olan ‘Mid-Year Trends 2014’ e göre dünyadaki Suriyeli mülteci sayısı yaklaşık 3 milyon olup Lübnan, Irak, Ürdün başta olmak üzere yakın coğrafyaki ülkelere dağılmışlardır. Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı ise 798 bindir. (UNHRC, 2014) Suriye krizi bu noktada yalnızca kendi ülkesi içinde değil, Türkiye için de önlem alınması gereken bir meseleye bürünmüştür.

Türkiye’deki mültecilerin hak ve sorunları ile ilgilenen yetkili kurum AFAD’dır. Suriyeli mülteciler ile ilgili en güncel verilerin yer aldığı yerel rapor olan AFAD raporuna göre, Türkiye’deki sığınmacıların çoğu Suriye-Türkiye sınırındaki çatışmaların da en yoğun olduğu bölgelerden gelmektedir. Ülkemize gelen sığınmacıların %36’sı 10 kentte bulunan 21 kampa, %64’lük kısım ise çeşitli kentlerde kamplar dışında yerleştirilmişlerdir. Kamp dışında yaşayan kesimin %45’inin resmi kaydı olup, %20’sinin oturma izni vardır. (AFAD, 2013)

Çizelge 4.1: Türkiye’deki kamp sayısı (USAK, 2013).

İl	Kamp lar	Açılış Tarihi	Çadır ve Konteyner Sayıları	Kamp Nüfusu
HATAY	Alınözü 1 Çadırkenti	09.06.2011	259	1,595
	Alınözü 2 Çadırkenti	10.06.2011	620	2,669
	Yayladağı 1 Çadırkenti	30.04.2011	563	3,217
	Yayladağı 2 Çadırkenti	12.07.2011	510	3,529
	Apaydın Çadırkenti	09.10.2011	1,165	4,779
	TOPLAM		3,117	15,789
KİLİS	Öncüpınar Konteynerkenti	17.03.2012	2,053	13,570
	Elbeyli Konteynerkenti	03.06.2013	3,592	17,210
	TOPLAM		5,645	30,780
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	01.03.2012	4,771	27,229
	Akkale Çadırkenti	06.07.2012	5,046	26,364
	Harran Konteynerkenti	13.01.2013	2,000	13,540
	TOPLAM		9,817 çadır + 2,000 konteyner	67,133
GAZİANTEP	İslahiye Çadırkenti	17.03.2012	1,754	9,392
	Karkamış Çadırkenti	28.08.2012	1,636	7,366
	Nizip 1 Çadırkenti	03.10.2012	1,858	11,196
	Nizip 2 Konteynerkenti	11.02.2012	1,000	5,138
	TOPLAM		5,248 çadır + 1,000 konteyner	33,070
KAHRAMANMARAŞ	Kahramanmaraş Çadırkenti	01.09.2012	2,737	14,986
	TOPLAM		2,737	14,986
OSMANİYE	Cevdediye Çadırkenti	09.09.2012	2,012	8,515
	TOPLAM		2,012	8,515
ADİYAMAN	Adıyaman Çadırkenti	22.09.2012	2,292	9,998
	TOPLAM		2,292	9,998
ADANA	Sarıçam Çadırkenti	28.01.2013	2,142	10,189
	TOPLAM		2,142	10,189
MARDİN	Midyat Çadırkenti	19.06.2013	1,300	2,366
	Nusaybin Çadırkenti		Yapım Aşamasında	
	TOPLAM		1,300	2,366
MALATYA	Beydağ Konteynerkenti	12.06.2013	2,083	6,551
	TOPLAM		2,083	6,551

Çizelge 4.2: Türkiye’deki Suriyeliler’in konut memnuniyet durumu (AFAD,2013).

Konut Özellikleri	Kamp İçi			Kamp Dışı		
	Yeterli	Yetersiz	Toplam	Yeterli	Yetersiz	Toplam
Konut Büyüklüğü	61,0	39,0	100,0	42,3	57,7	100,0
Konut Rahatlığı	58,9	41,1	100,0	43,7	56,3	100,0
Konut Güvenliği	84,8	15,2	100,0	79,0	21,0	100,0
Konutun İklima Uygunluğu	26,9	73,1	100,0	44,7	55,3	100,0
Toplam Sayı	4 031	3 815	7 846	3 724	3 525	7 249
Konuttaki Ortalama Oda Sayısı	2,10					

AFAD’ın yaptığı çalışmalar ışığında bireylerin güvenlik sıkıntısı çekmediği söylenebilir. Kamplarda (çadır ya da konteyner) yaşayanların konut büyüklüğü ve rahatlığı kamp dışındakilere göre daha yeterlidir. Ancak bunun tersine, özellikle çadır tipi barınakların dış hava koşullarına karşı dirençsiz olması, iklime uygunluğu azaltmaktadır. İHAD raporlarında, mülteci ve sığınmacıların fiziksel ve psikolojik sorunların baş gösterdiği, yaşam yerleri karanlık, rutubetli ve havasız mekanlarda ikamet ettikleri belirtilmiştir. (İHAD, 2013)

Çizelge 4.3:Türkiye’deki Suriyeliler’in konuttaki ihtiyaçların yeterlik durumu (AFAD,2013).

Konuttaki İhtiyaçların Yeterlik Durumu	Kamp İçi			Kamp Dışı		
	Yeterli	Yetersiz	Toplam	Yeterli	Yetersiz	Toplam
Uyku Malzemesi	74,4	25,6	100,0	27,0	73,0	100,0
Yakıt	79,2	20,8	100,0	19,3	80,7	100,0
Gıda Malzemesi	62,5	37,5	100,0	25,3	74,7	100,0
Mutfak Araç-Gereçleri	73,7	26,3	100,0	29,4	70,6	100,0
İbadet Malzemesi	80,6	19,4	100,0	58,3	41,7	100,0
Giyim Malzemesi	35,4	64,6	100,0	22,6	77,4	100,0
Toplam Sayı	5 675	2 717	8 392	2 052	4 698	6 750

Kamplarda bireylerin en büyük sıkıntısı özellikle kış aylarında giyim malzemesi sıkıntısıdır. Kamp dışında ise tablo daha olumsuzdur. Bireyler uyku malzemesi, yakıt, gıda malzemesi, mutfak araç gereçleri edinimi konusunda da problem yaşamaktadır. Zira tarafımdan yapılan araştırmada da birçok konutta mutfak alanının hijyen koşullarından tamamen yoksun oluşu, birçok evde banyolarda duş bataryası bulunmaması gibi temel barınma ve ihtiyaç konuları dikkat çekmiştir.

4.2 İzmir’deki Suriyeli Mülteci Sorunu

İzmir’deki Suriyelilerin resmi sayısı sorgulandığında, valilikten ve emniyet müdürlüğünden gizlilik gerekçesiyle resmi bilgi alınamamıştır. Ancak medyada duyurulan haberlerde birçoğu bir sayıyı bildirmek üzere çeşitli spekülasyonlar

mevcuttur. Örneğin Milliyet Gazetesi'nin haber arşivinde net bir sayı yayınlanmamış, ancak bu sayının 10.000'ler ile ifade edilebileceği ifade edilmiştir. (Url-8) Sözcü gazetesinin haberinde ise sayının 170.000 olduğu İzmir'deki Suriyeli mültecilerin haklarını korumak için kurulan dernek olan SGDD'nin başkanı Muhammet Özen ile yapılan röportaj sonrasında yayınlanmıştır. (Url-9) Muhammet Özen ile tarafımda yapılan röportajda da kendisi aynı sayıyı bildirmiştir.

Bahsi geçen sayılardan da anlaşılacağı üzere İzmir'deki Suriyeliler azımsanamayacak sayıya ulaşmıştır ve bu sayı bir hanehalkının başka illerdeki diğer akrabalarını da yanına çağırması ile bir çember şeklinde büyümektedir. Bir sonraki bölümde ayrıntılı bir şekilde açıklanacağı üzere, kişiler çok kalabalık hanehalkı büyüklükleri ile, sağlıklı koşullardaki konutlarda yaşamakta, eğitim seviyeleri yüksek olanlar bile işsizlik sıkıntısı çekmektedir. Dahası en önemli sorunlardan biri de kümelandıkları alanda hem kendilerinin mutlu olmaması hem de İzmir halkının onlarla aynı yerde yaşıyor olmaktan dolayı şikayetçi olmasıdır. İzmir'deki Suriyeliler örneğinde ciddi araştırmalar yapan (henüz araştırmaları yayınlanmadı) Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü öğretim üyesi Arife Karadağ “belirsiz bir süreyle burada kalmaya devam edecekler ve kentsel yaşam kalitesini, kent güvenliğini, konut ve iş alanlarında hatta kentin günlük yaşam akışında ortaya çıkan problemler de artarak devam edecek gibi görünüyor.” açıklamasını yapmıştır. (Url-10)

Türkiye'de iltica yoğunluğu yaşanan kentlerde çadırkent konteynerkent gibi koruma çözümleri geliştirilmesine karşın, İzmir'de henüz bu anlamda yeterli bir çalışma bulunmamaktadır. Bu tez çalışmasının amacı da İzmir için böyle bir fiziksel çevrenin eksikliğini vurgulamak, ön bilgilerini, girdilerini açıklayarak çözüm önerileri geliştirmeye yardımcı olmaktır. İzmir'deki Suriyeli mülteciler adına yapılan tek çalışma Çiğli-Harmandalı bölgesinde inşaatı devam eden kaçak mültecilerin geçici bir süre konaklamasını ve gözetim altında tutulmasını sağlamak amacıyla yapılan, tartışmalara da oldukça fazla olan kompleks yapıdır. ‘100 milyon TL’ye mal olması beklenen tesiste oyun alanları, spor merkezi, çocuk bakım odaları, yaşlı ve engellilere uygun özel odalar, evli ve bekar kadın-erkek yatakhaneleri bulunuyor.’ (Url-11)

4.3 Suriye Nedir? Suriyeli Kimdir?

4.3.1 Demografik özellikler

Suriye, Ortadoğu’da, Akdeniz’e kıyısı olan, Lübnan ve Türkiye arasında kalan bir ülkedir. 185.180 km²’lik bir alana sahip olup, 2.253 km sınır uzunluğu vardır. Türkiye ile olan sınır uzunluğu ise 822 km’dir. 2014 verilerine göre nüfusu 17.951.639 kişidir. (Url-12)

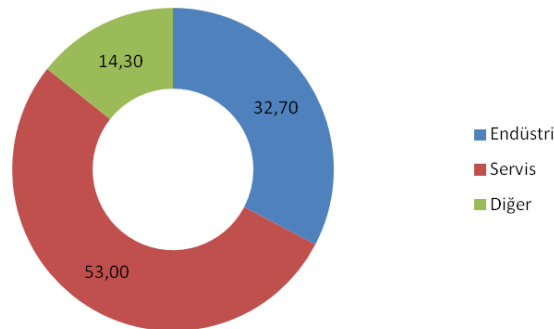

Şekil 4.2 : Suriye’nin yeri (Url-13).

Çizelge 4.4: Çalışan işgücü yüzdeleri (Worldbank,2013).

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bay	71,30	71,50	70,90	67,80	68,40	68,40	66,70	66,80	67,10
Bayan	12,60	11,40	11,10	11,20	10,10	10,20	9,40	9,40	9,70
Total	42,60	42,10	41,60	40,10	39,80	39,80	38,50	38,60	38,90

Suriyeliler’in aile yapısı erkek egemen olduğundan bayanlar genellikle çalışmamaktadır. 2013 verilerine bakıldığında, bayanların yalnızca %9,7’sinin çalışmakta, 2005-2013 yılları arasında işsizliğin arttığı görülmüştür. (Url-14)

Şekil 4.3 : Çalışan işgücünün sektörel dağılım %’leri (Worldbank,2013).

Servis sektöründe çalışan işgücü %53'tür. Özellikle Halep'te tekstil sektörünün gelişmiş olması, hem endüstriyel hem de endüstriyel üretimin uzantısı olan terzilik ve ütücülük gibi meslekleri icra eden işgücünün fazla olmasına sebep olmuştur.

Hanehalkı büyüklüğü genelde 5 ila 7 arasında değişmekte olup, çocuklar evlenene kadar ebeveynleri ile beraber yaşamaktadır. Genel aile yapısı görüşü, aile fertlerinin birbirine bağlı olması ve çocukların ebeveynlere itaat etmeleri yönündedir. Arap kültürünün bir ürünü olarak erkek çocuklara kız çocuklardan daha çok değer verilmekte, erkek bebeklerin doğumu kutlanmaktadır. 3 jenerasyonun aynı hanede yaşaması makbul sayılmaktadır.(Hayani,1974)

Gelişmekte olan ülkeler ile karşılaştırıldığında, Suriye oldukça kentleşmiştir. Toplam nüfusun yaklaşık %50'si şehirde, bu oranın da %70'i büyük şehir merkezlerinde ikamet etmektedir. (Url-15)

Şehir planlaması bağlamında, farkı dönemleri ve kültürleri yansıtan çeşitli mimari kompozisyonlardan meydana gelmektedir. Mimari kent dokusunun oluşmasında Osmanlı ve Fransız İmparatorlukları'nın etkisi büyüktür. %90 Müslüman, %10 Hristiyan ve çok az sayıdaki Musevi kesimin etnik yapıyı oluşturması, mimaride de Arap kültürünün etkisine neden olmuştur. Geleneksel Arap ve Osmanlı mimarisi ülkenin birçok yerinde hala hakim olup, modernite ile birlikte üst gelir grubuna hitap eden rezidans tipi konutlar da görülmektedir.

4.3.2 Suriye mimarisine genel bakış

Tüm geçmişini, deneyimlerini fiziksel ve sosyal çevresini geride bırakıp, can güvenliği endişesiyle Suriyeliler, Dünya'nın birçok yerine olduğu gibi jeopolitik konum ve coğrafi yakınlık, benzer fiziksel çevre ve kültür kompozisyonuna sahip olan Türkiye'ye sığınmışlardır. Özellikle zorunlu göçlerde bireylerin maruz kaldığı kimlik, yer kaybı, yersizlik, aidiyetsizlik gibi travmaların minimize edilip bu bireylerin yeniden topluma kazandırılmaları için sosyal yardım kuruluşları aracılığıyla planlanacak olan yerleşkelerin, kullanıcı profiline savaşı ya da doğal afetten önceki yaşam biçimine yakın bir şekilde tasarlanmasının insani bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında ele alınan kullanıcı profiline savaşta Suriye mültecileri ve sığınmacıları profili olduğu düşünülürse, Suriye'nin genel mimari ve fiziksel çevre koşullarına üst ölçekten bakmakta fayda vardır.

Çalışmanın bu bölümünde aktarılan konut tipolojileri ve örnekleri, anket uygulamasına katılan hanehalklarının Suriye’de yaşadığı evler doğrultusunda belirlenmiştir. Aktarımın kısıtlamaları ise hedef kullanıcı kitlesinin mekan kimliği bağlamında bir söz söylemediği Dünya’nın her yerinde hızla yayılan, akıllı konutlar, lüks siteler gibi yeni çağdaki tipolojilerdir.

Suriye ile Türkiye mimarlık tarihinde benzer donanımlar göze çarpmaktadır, zira 402 yıl Osmanlı imparatorluğunun toprak egemenliğinde olan Suriye, 1918 Fransız İhtilali ile Osmanlı topraklarından ayrılmıştır. (Çakmak,2009) Bu süre zarfında Osmanlı mimarisi etkisi bu topraklarda hükmünü sürdürmüştür.

Suriye’deki bina tipolojilerinde zengin bir çeşitlilik söz konusudur, bu çeşitlilik bireylerin yaşam biçimine ve yaşadığı bölgelere göre şekillenmektedir. Buna rağmen, iki majör yaşam biçimi olan göçebe ve yerleşik hayatın yapısal çevreleri şekillendirdiği söylenebilir.

Birinci grup olan göçebe topluluklarda genelde en basit tabiriyle çadır denilebilecek alanlarda yaşayan Bedeviler, geçim kaynaklarını elde edebilmek için aileleri ile birlikte mevsimsel yer değiştirip, yeni çadırlarını çeşitli coğrafyalarda kurabilmektedirler.

Diğer bir grup olan yerleşik hayat sakinleri ise şehir ve kırsal alanlarda yaşayan topluluklardır. Konut tipolojileri coğrafik lokasyona göre (deniz kenarı, dağ eteği, vadi gibi) değişiklik gösterebilmektedir. Ancak yine de geleneksel şehir konutu ve kırsal alan konutu arasında aşık farklar bulunmaktadır. Örneğin; şehir konutu doğaltaş yapı malzemesi ve yapım teknikleri ile farklı tekstürlerde, renklerde ve tipolojilerde karakterize edilmektedir. Genel olarak bu evler, günlük ortak alan aktivitelerinin yapıldığı bir iç avlu ve bu avlunun etrafında dizilmiş odalardan oluşmaktadır.

Kırsal kesimdeki konutlarda ise genellikle avlular daha çok evin bahçesi olarak kullanılmakta bahçeler mevsimsel meyve sebze yetiştirmek amacıyla kullanılmakta, bir tarafı ya da birçok tarafı duvarlarla çevrili bir plan düzeyindedir. Bu konutlarda genelde iki farklı fonksiyon olan insan ve hayvanların kullanacağı alanlar, iç bölme duvar elemanlarıyla ayrılmaktadır. Suriye’nin kırsal kesiminde genellikle hayvan barınakları ve otlak alanları evin bir parçası olarak göze çarpmaktadır. Avlunun etrafına dizilen odalar, hem kırsal hem kentsel Suriye evlerinde, kalabalık aileler ve

birden fazla ailenin aynı konutta yaşaması için belirgin bir çözümdür. Arap kültürünün mimari yansıması olarak iç avlu sisteminin bir konut içerisindeki adedi, hanehalkının ekonomik alım gücüyle doğru orantılı olarak artabilmekte, zengin ve kalabalık aileler 2 ya da 3 iç avlululu konutlarda ikamet etmektedir. Üst düzey gelir grubunun konutlarındaki avlular daha büyük, ortalarında bir süs havuzu ya da çeşmeyi sarmalayan bitkilendirme ve ağaç grubu öğeleri ile tamamlanırken, alt segment gelir grubunun avluları daha küçük ve basittir.

Suriye’deki en belirgin konut tipolojilerini sıralarsak;

Çadır tipi barınak: Çadırlar Suriye’deki bedevilerin barınmak için kullandığı konut tipidir. Kurulması ve kaldırılması kolaydır, başka bir lokasyona taşınmaya imkan vermektedir. Göçebelerin yaşamı koyun hayvancılığına bağlı olduğu için devamlı bir yerden başka bir yere taşınmayı gerektirmektedir. Göçebeler uygun otlak alanların ve kendi üretimlerini yapabilecekleri verimli toprakların bulunduğu yerlere hareket halinde mobil bir şekilde yaşamaktadır. Bu tip yaşam tarzı ve barınma biçimi, daha çok Suriye’nin doğusunda bulunan çöl arazilerinde, Fırat nehri civarında ve Türkiye sınırına yakın yerlerde görülmektedir.

Çadırlar birçok farklı amaçla kullanılabilir. İlk olarak, bayanlar ve erkekler için iki ayrı bölümden oluşan, muhafazakar göçebe kesimin yaşamına uygun olan büyük çadırlar..Bu tip çadırlarda misafirler için bu birimlerden de ayrı bir odacık olabilmektedir, bu odacıklar hayvan eğerlerini saklamak ve diğer özel eşyaları depolamak için de kullanılabilir. İkinci tipoloji ise genel olarak hanehalkı aktiviteleri için kullanılan, mutfak ve pişirme alanının olduğu küçük çadırlardır.

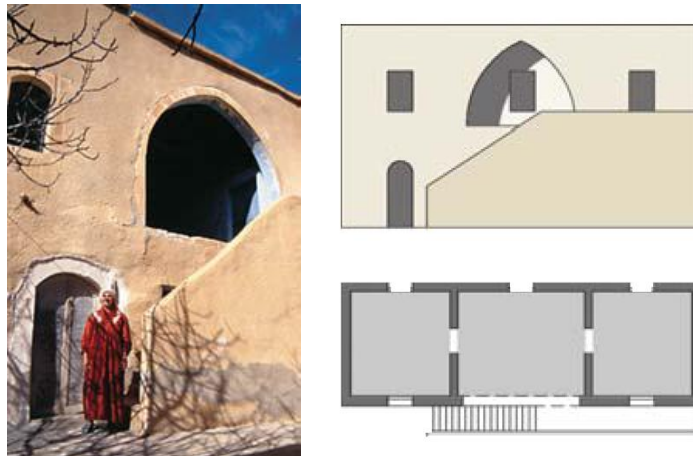
Genellikle dikdörtgen ya da kare formda olan çadırlar, keçe tipi örülü yün malzemesinin iplerle bağlanıp ahşap çubuklarla zemine sabitlenmesiyle yapılmaktadır. Örülü yün kumaş, yazın aşırı sıcak ve kışın soğuk olan iklim koşullarına karşı ısı yalıtım sağlamaktadır. Bu evlerde çoğunlukla 3 jenerasyon yaşamaktadır ki kimi bölgelerde birçok farklı aile beraber yaşayıp üretimlerini paylaşmaktadır. Çadırlar, tarih boyunca fonksiyon ve yapısal kullanım olarak çok fazla değişime uğramamıştır. Hala içinde yaşayan insanlar yerde oturmakta, geleneksel tefrişlendirme olan kamış minderler, döşekler ve yastıklar kullanılmaktadır.

Revaklı Konutlar: Revaklı konutlar, farklı fonksiyonlardaki odaların farklı konfigürasyonlar ile bir araya gelmesi ve revak adı verilen kolonlu galeriler ile sarmalanmasıyla oluşturulmaktadır. Revak yapı ögesi, yapının cephesine görsel estetik de sağlamaktadır. Bu tip yapılar daha çok Suriye'nin güneyinde ve Şam'ın kuzeyindeki üst gelir grubu semtlerde kümelenmektedir.

Şekil 4.4 : Revaklı konut örneği (Fakouch,2004).

Eyvanlı Konutlar: Bu tip konutlar en çok Şam'ın kuzeyinde bulunmaktadır. Üçlü bir mekan planlamasına sahip olan konutların iki bölümü yaşama alanı birimleri olup ortadaki eyvan denilen merkezi alan bir ortak alan oluşturmakta ve konutun dış mekanla bağlantısını sağlayan bir uzantı konumunda da olabilmektedir. (Ajaj ve Pugnioni,2014) Eyvan sayesinde iki yaşama alanına geçiş ve dağılım sağlanmaktadır. Bu tipoloji daha çok tipik kırsal alan konutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimi zaman hayvancılık ile uğraşan kırsal kesim, eyvan mahalini hayvan barınması amacıyla da kullanabilmektedir.

Şekil 4.5 : Eyvanlı konut örneği (Fakouch,2004).

İç Avlulu Kırsal Alan Konutları: Dünya'nın birçok yerinde olduğu gibi Suriye'de de kırsal ve kentsel hayat farkının etkisi konut tipolojilerine de yansımıştır. Kentlerin eteklerinde yer alan bölgelerde, yapı malzemeleri de farklılık göstermektedir. Kırsal alanda yaşayan kesim tarım ya da hayvancılık ile geçindiğinden, konuta entegre olan iç avlu elemanı bu eyleme mekansal olanak sağlamaktadır. Kentsel alandaki iç avlulu konutlardan farkı, iç avlunun ya da iç bahçenin dört bir yanının odalar ile çevrilmesi zorunluluğu olmamasından gelmektedir.

İç avlulu kırsal alan konutları, daha çok Halep'in şehir merkezi dışındaki zonlarında ve Al-Safirah kentinde bulunmaktadır.1900'lü dönemin başlarında çamur en çok kullanılan yapı malzemesidir, çatılarda çamur ile yapılmış kubbesel form genellikle bu evlerin tipik özelliğidir. Genelde 4m x 4m boyutlarında üniteler, ortada bir iç avlu ve üzerini örten bir kubbeden meydana gelmekte ve hanehalkı ne kadar zenginse ünite sayısı ve avlu boyutları doğru orantılı olarak artmaktadır. (Ajaj ve Pugnalone,2014) Genellikle Halep'in eteklerindeki evlerde kubbe tüm kullanım alanının üzerini örterken (iç avlu da dahil) Al-Safirah'ta yalnızca yaşama alanlarının üzeri çatı ile kapanmakta, avlunun üzeri açık bırakılmaktadır.

Bu evler tek katlıdır. Suriye'lilerin muhafazakar yaşam biçimine uygun bir şekilde bayan ve erkeklerin oturma alanları ayrılmıştır, ayrıca tandır (tanour) adı verilen geleneksel fırınları da birçok evde bulunmaktadır. (Ragette,2003)

Gelişen teknoloji ile birlikte çamurun kullanımı azalmış, betonarme yapı elemanları da bu konutlara girdi sağlamaya başlamıştır. Ahşap karkaslar ve betonarme yapı elemanlarıyla çatılar kubbe formundan çıkmış, düz çatıya geçiş olmuştur. Ancak duvar sistemlerinde hala bakım onarımın ve dayanıklılığının fazla olması nedeniyle yerel taş kullanılmaktadır. Ancak bu çağdaş yapım tekniğine geçiş, hanehalkının ısı yalıtımı ve akustik ihtiyacını karşılamamıştır. Çamur sistemin azalmasının nedeni ise inşaatı yapacak olan vasıflı işgücünün giderek azalmasıdır.

Konutların tipik özelliklerinden biri bina açıklıklarının (pencere) az olmasıdır. Genelde ince uzun açıklıklar söz konusudur ayrıca birçok evde çatı açıklıklarına rastlamak mümkündür. Bu açıklık, ışıklık görevi görmekte ve doğal havalandırma da sağlamaktadır. (Gangler ve Gaube, 1991)

Şekil 4.6 : İç avlulu kırsal alan konutu örneği (Fakouch,2004).

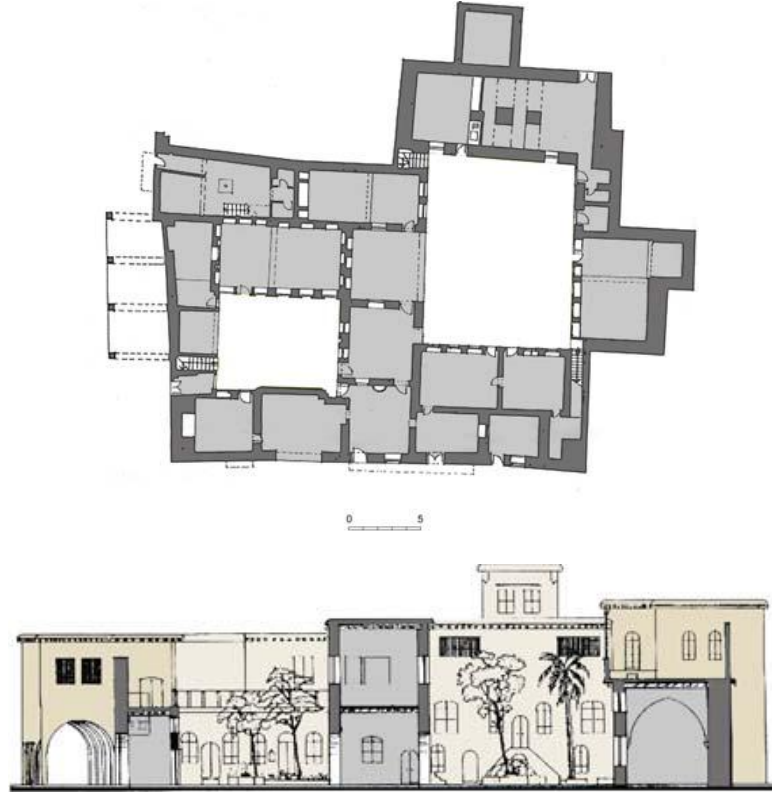
İç Avlulu Kentsel Konutlar: İç avlulu kentsel konut tipolojisi, Ortadoğu ülkelerinin hepsinde olduğu gibi Suriye'nin de hemen hemen her şehrinde görülmektedir. Konutlardaki karakteristik özellik dış mekanla ilişkili yüzeylerde az sayıda ve küçük pencereler yer alırken, iç avluya bakan cephelerde büyük geçirgen açıklıkların olmasıdır. (Ragette,2003) Hanehalklarının gelir düzeyine göre çok farklı büyüklüklerde ve plan şemasında olabilen konutlardaki yadsınamaz en önemli ortak özellik ise ailelerin iç avluyu

mahremiyet ve aile fertleri arasındaki birebir ilişkiyi kuvvetlendirmek amacıyla kullanıyor oluşudur. (Hallaj,2002) Bu da yine Suriyeliler'in içe dönük mahremiyet esasına dayalı sosyal ve dini hayat biçiminin mekana yansımasıdır.

Şekil 4.7 : İç avlulu kentsel alan konutu, avlu görüntüsü (Khwaja, 1980)

Evdeki bütün kapılar bu ortak alana açılmakta, orta büyüklükte ya da büyük olan evlerde ise ortada bir çeşme ve gölgelik sağlayan ağaçlar bulunmaktadır. Aile bireyleri genelde zamanlarının çoğunu bu ortak alanda geçirmekte, misafirler de burada ağırlanmaktadır. (Khwaja,1980) Genellikle yükseklikleri 10 metreyi aşmamakta ve 2 kattan oluşmaktadır. Giriş katında yaşama alanı birimleri sıralanırken, yatak odaları mahrem alanlar bir üst katta yer almaktadır. Üst gelir grubunun konutlarında, zemin kat 3 ayrı fonksiyona ayrılmakta olup, hanehalkı yaşama alanı, misafir ağırlama alanı ve hizmetliler yaşama ve yatak odası alanları söz konusudur. Birden fazla iç avluya sahip bir konutta yaşamak Suriyeliler için bir refah ve üst segment sosyal statü göstergesidir. (Gangler ve Gaube, 1991)

Şekil 4.8 : İç avlulu kentsel alan konutu plan ve cephe çizimleri (Fakouch, 2004).

Bu konutların en önemli özelliklerinden biri de sürdürülebilir çevre dostu gölgeleme seçenekleri sunmasıdır. Dış cephede ya da avluya bakan kısımlarda geniş saçak ve çıkımlar yer alır. Kimi konutlarda dış ya da iç açıklıkların ahşap kafes sistemlerle geçirgenliği azaltmadan gölgelik sağladığı görülmektedir. Ayrıca bazı konutlarda teras çatılar çatı bahçesi olarak kullanılmakta, ısıl konforun artmasını sağlamaktadır. Suriye evlerinin tipik bir özelliği olan teras çatılar, uygun hava koşullarında hanehalkları için iyi bir dinlenme ve yaşama alanı oluşturmakta, bitişik nizam olan

evlerde yan yana dizilmiş olan çatılardaki hanehalklarının komşuluk ilişkilerinin kuvvetlenmesine imkan vermektedir. (Khwaja,1980)

Lübnan Mimari Özelliklerine Sahip konutlar: Doğu Akdeniz boyunca, adını en kuvvetli bir şekilde etkisini ve yoğunluğunu göstermiş olduğu Lübnan şehrinden alan Lübnan konutları, Suriye’de de yaygın bir kullanıma sahiptir. 19. Yüzyılın ikinci kısmında yapılmaya başlanan bu konut tipolojisi, Osmanlı İmparatorluğu modernitesi ve orta sınıf denilen sosyal statünün etkisi ile ortaya çıkmıştır. Bu konutların yaygınlaşması ile birlikte geleneksel kentsel alan evleri devrim kazanmış, çok çeşitli yapı malzemeleri ve mekansal kurgular devreye girmiştir.

Şekil 4.9 : Lübnan evleri örneği (Fakouch, 2004).

Merkezi hol mahali, Lübnan evlerinin en belirgin karakteristik özelliğidir. Bu hol çoğu zaman bir salon işlevi kadar büyüktür ve evin diğer odaları bu orta alanın etrafında sıralanmaktadır. Dış mekana bakan odaların cephelerinde üçlü, mezemeli ve kavisli pencereler bulunur. (Gangler ve Gaube, 1991) Diğer konut tipolojilerinde pek sık rastlanmamasına rağmen, genellikle bu evlerde odalar ve bahçe ya da sokak boyunca uzanan balkonlar yer alır.

4.4 Anket Çalışması

Tez kapsamında İzmir’in Konak ilçesine bağlı çeşitli semtlerde yaşayan, ülkelerinde çıkan savaşlardan dolayı İzmir’e gelen 100 Suriyeli bireye anket uygulanmıştır.

4.4.1 Anketin amacı, kapsamı, yöntemi

Anket; İzmir’de yaşayan Suriyeli mülteci ve sığınmacıların demografik yapılarını anlamak, Suriye ve İzmir’deki yaşam pratikleri hakkında bilgi sahibi olmak, barınma konusuyla ilgili sıkıntılarının ne boyutta olduğunu irdelemek, bir anlamda zorla yerinden edilme durumunda hanehalklarının aidiyet ve benimseme ile ilgili nasıl bir tutum içine girdiğini algılamak amacıyla yapılmıştır. Yapılan anketin göstergeleri sonucunda, İzmir’de yaşayan Suriyeliler’in yaşam koşullarının iyileştirilmesi bağlamında hayata geçirilmesi önerilen mülteci ve sığınmacı yerleşkesinin planlama ve tasarım kriterlerinin belirlenmesi öngörülmüştür. Katılımcılar kendi rızaları ile, hiç bir baskı altında kalmadan soruları cevaplamışlardır.

Anketin yer kısıtlaması Konak ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Anket çalışması kapsamında seçilen ilçeler, yaşam koşullarının zor olduğu daha evvel gözlem, çeşitli medya kuruluşlarının beyanları ve konu ile ilgili uzman kişilerin dokümanlarından elde edilen bilgiler doğrultusunda belirlenmiştir. İzmir’e sığınan Suriyeliler’in büyük bir çoğunluğu kaçak yapılaşmanın ve yoksulluğun fazla olduğu Basmane bölgesinde kümelenmişlerdir. (Yılmaz, 2013) Anketin yapıldığı semtler Kadifekale, Agora, Basmane ve Ballıkuyu’dur. Resimdeki kırmızı ikon ile gösterilmiş yer, nirengi noktası olarak Konak Cumhuriyet Meydanı’nı göstermektedir.

Şekil 4.10 : Anket yapılan semtlerin uydudan görünümü (Google Earth).

Anketi uygulama biçimi olarak Suriyeli bir çevirmen eşliğinde birebir soru yönelterek yanıt alma yoluna gidilmiştir. Anketi uzman bir anket firmasına uygulatmak yerine kişisel ziyaretlerle cevap almak, hanehalklarını irdelemek, anket soruları dışında birtakım parametreleri de gözlem ve röportaj yoluyla çalışmanın amacını desteklemek amacıyla yapılmıştır. Örneğin İzmir’de yaşayan Suriyeliler’in ülkelerindeki gündelik yaşam pratiklerini daha iyi algılamak için yaşadıkları konutlar çizdirilmiş, konut tipolojileri ve mekanların kurgusu hakkında daha fazla bilgi edinilmiştir.

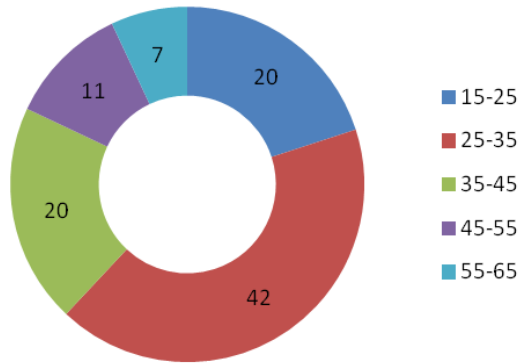
4.4.2 Anket sorularının belirlenmesi

Anket soruları, katılımcıların daha iyi konsatnre olmasını sağlamak amacıyla birbiri ile ilintili olan sorular gruplanmıştır. Sorular 5 ana başlık altında gruplanmıştır.

1. Hanehalkı demografik veriler
2. İzmir-Suriye konut özelliklerinin karşılaştırması
3. İzmir’deki konutlarının fiziksel sorunları
4. Yaşadığı yere olan aidiyet, benimseme, memnuniyet parametrelerinin sorgulanması
5. Devletin bir yerleşke önermesi durumunda gitmek isteyip istememe durumu, talep edilen fonksiyonlar ve görsel sorgulama

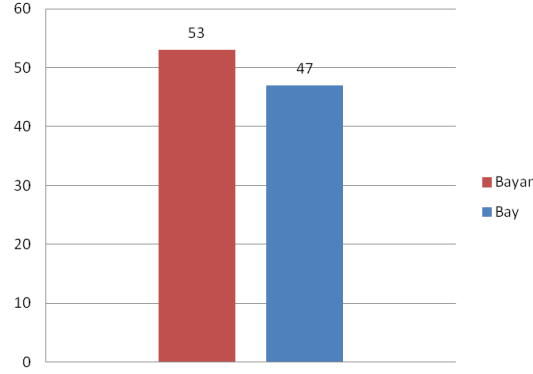
4.4.3 Anket sonuçlarının grafik analizi

4.4.3.1 Hanehalkı demografik veriler

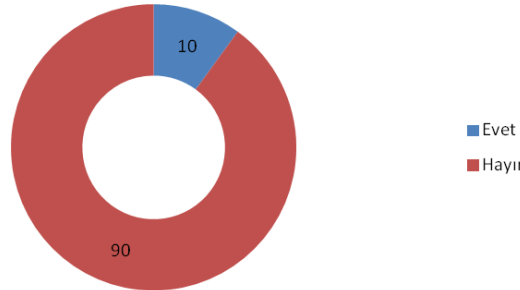
Şekil 4.11 : Katılımcıların yaşlarının % dağılımı.

Katılımcıların %42 lik bir kısmı 25-35 yaş arasındayken üst orta yaş grubu (55-65) %20 lik bir dilimi oluşturmaktadır. Hanehalkı ziyaretlerinde nüfusun çoğunluğunun genç olduğu gözlemlenmiştir.

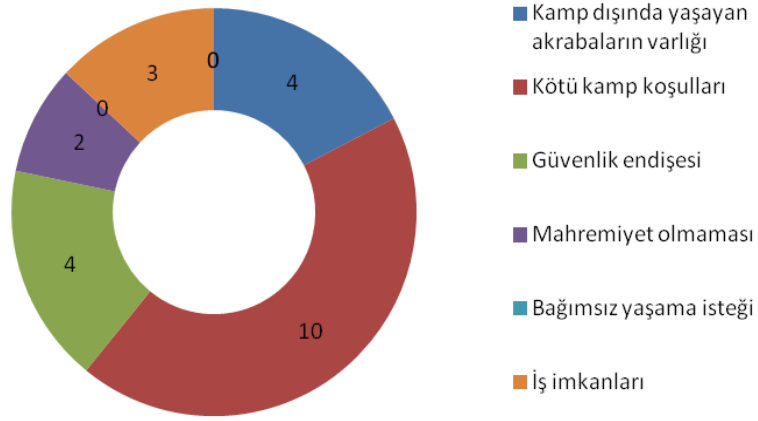
Şekil 4.12 : Katılımcıların cinsiyet % dağılımı.

Katılımcıların %47'si bay, %53'ü bayanlardan oluşmaktadır. Profesyonel anket firmalarının katılımcı profilleri incelenip, karma anketlerde bay-bayan dengesinin korunduğu anlaşıldığından, bu tez kapsamındaki anket çalışmasında da aynı yol izlenmiştir.

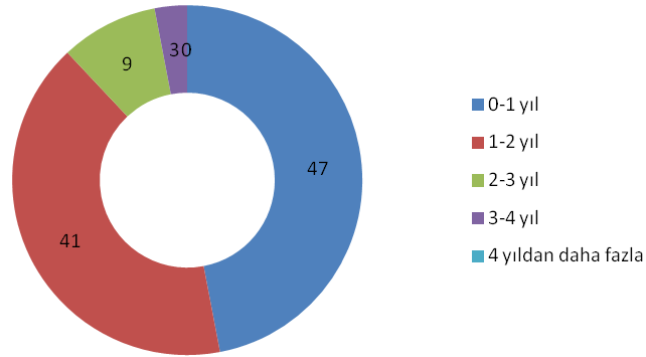
Şekil 4.13 : Katılımcıların Türkiye’de bulundukları süre içerisinde daha evvel bir mülteci kampında bulunma durumu % dağılımı.

Katılımcıların %90'ı Suriye’den gelip Türkiye sınırlarına girdiği andan beri hiç mülteci kampında bulunmadığını belirtmiştir. Tarafımca yapılan röportajlarda neden olarak kamp koşullarının çok kötü olduğunu, kampa giden tanıdıklarından zorlu hava koşullarında elverişsiz şartlarda yaşadıklarını öğrendiklerini belirtmişlerdir.

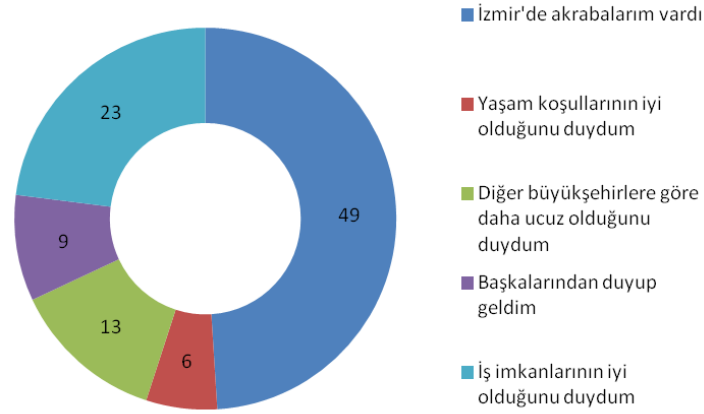
Şekil 4.14 : Daha önce mülteci kampında bulunan katılımcıların ayrılma sebeplerinin dağılım % leri.

Mülteci kampından ayrılan katılımcıların hepsi (%100) ayrılma sebeplerinden biri olarak kötü kamp koşullarını belirtmişlerdir. Bu veri; kampa hiç gitmeyen katılımcıların duyumlarını doğrular nitelikte olarak düşünülebilir. Diğer nedenler ise kamp dışında yaşayan akrabalarının varlığı (%4), güvenlik endişesi (%4), kamp dışında bir yerde daha rahat iş imkanı bulma fikri (%3), ve kamplarda mahremiyet olmaması (%2) olarak sıralanmaktadır.

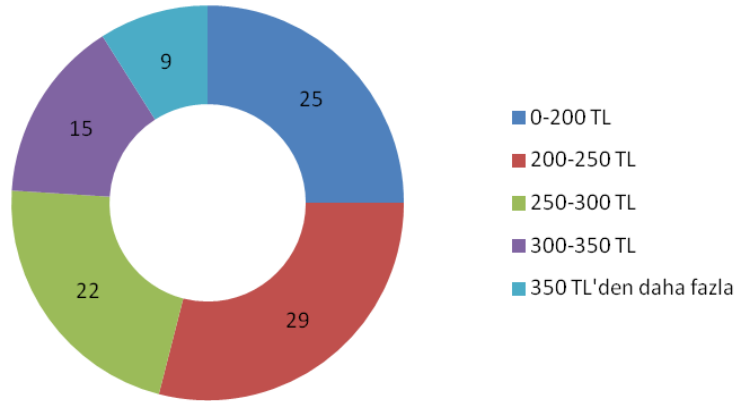
Şekil 4.15 : Katılımcıların ne kadar süredir İzmir’de yaşadıklarına dair dağılım % leri.

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%88) 2 yıl ya da daha az bir süredir İzmir’de yaşamaktadır. İçlerinde 3 ay evel İzmir’e gelenler de mevcuttur.

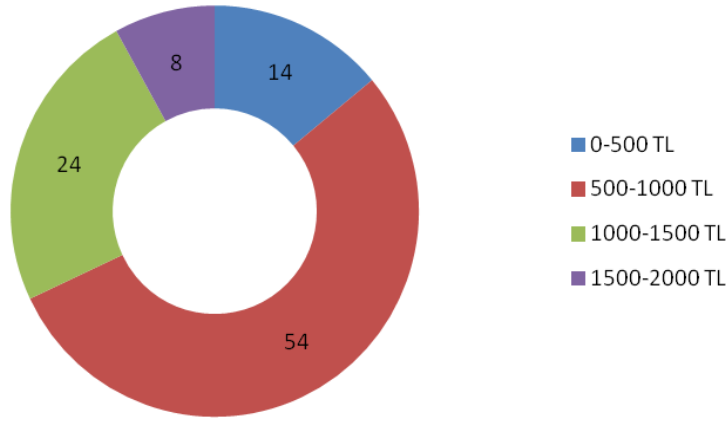
Şekil 4.16 : Katılımcıların İzmir'e gelme sebeplerinin % dağılımları.

Suriyeli katılımcıların neredeyse yarısı (%49) İzmir'e gelme sebebi olarak burada akrabalarının varlığını göstermiştir. Ancak anket ve gözlem çalışmaları esnasında görülmüştür ki hiçbiri akrabaları ile aynı konutta yaşamamaktadır. %23'lük önemli bir dilim de iş bulma kaygısıyla İzmir'e gelmiştir.

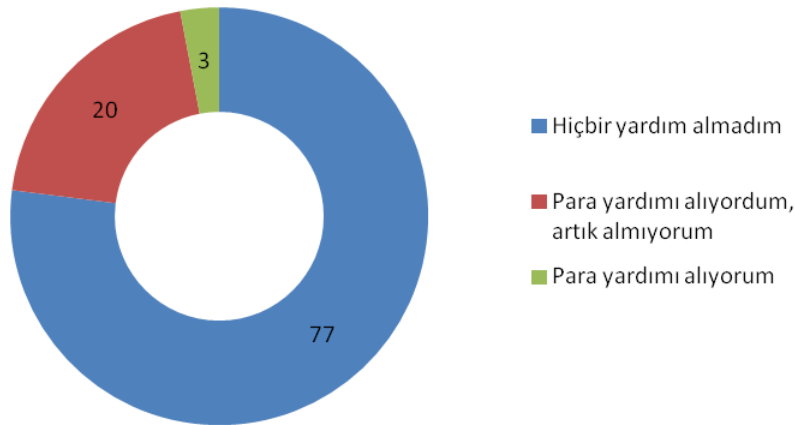
Şekil 4.17 : Katılımcıların konut kira bedelleri % dağılımları.

Grafikten de okunduğu üzere katılımcılar, kira bedellerinin düşük olduğu semtlerde yaşamaktadırlar. Türkçü ve diğerlerine göre İzmir'de 1960'larda etkisini kuvvetle göstermeye başlayan gecekondulaşma hareketleri, ilk olarak Kadifekale sırtlarında konumlanmış, 1975'den sonar etkisini arttırarak yakın ağırlara yayılmıştır. (Türkçü ve diğerleri, 2005) Ayrıca SGDD'nin yürüttüğü bir araştırma sonucunda, Suriyeliler'in konut bulmada yaşadığı sorunlardan en önemlileri Suriyeliler'e ev verilmek istenmemesi (%45,4) ve Suriyeliler'den yüksek ücret talep edilmesi (%15,9) olarak ortaya konmuştur. (SGDD, 2014)

Şekil 4.18 : Hanehalkı aylık gelirleri dağılım %'leri.

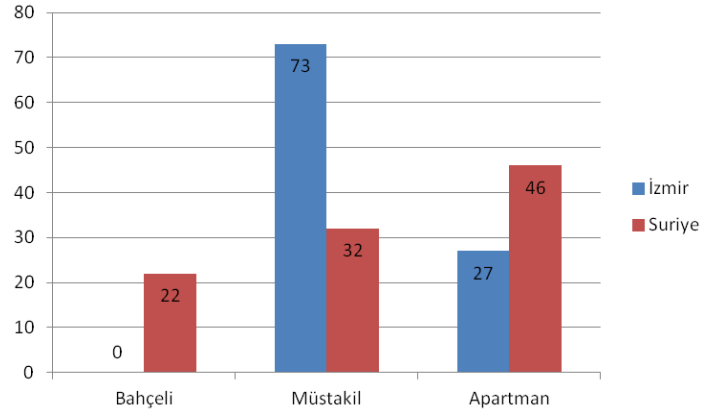
Hanelerin oldukça kalabalık olmasına karşın, %68'lik bir kesimin hanehalkı aylık gelirinin 1000 TL ve altında olduğu ortaya çıkmıştır. Dil problem nedeniyle meslek sahibi bireyler dahi vasıfsız işlerde çok az bir maaşla çalışmaktadır. Örneğin tarafımda en dikkat çeken örnekler arasında Suriye'de doktor olup burada hurdacılık yapan, bilgisayar mühendisi olup karton toplayan bireyler vardır.

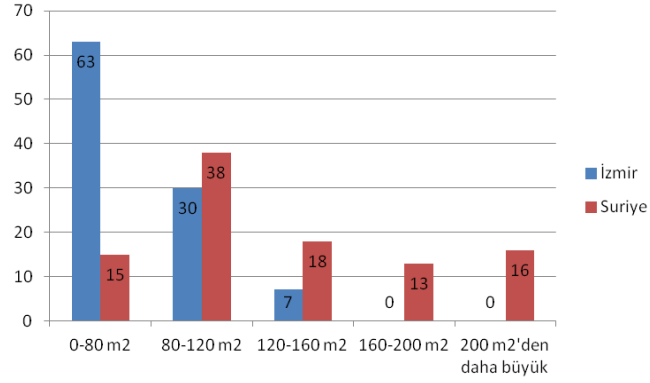
Şekil 4.19 : Devletten herhangi bir yardım alıp almama durumu % dağılımları.

Katılımcıların %77'si devletten şuanda bir yardım almazken, %3'lük bir kesim 3 ayda 150 TL olmak üzere ihtiyaç yardımı almaktadır. %20'si ise ilk geldiklerinde birkaç kere yine 3 ayda 150 TL aldığını, ancak artık devletin bu yardımı sonlandırdığını ifade etmiştir.

4.4.3.2 İzmir ve Suriye’deki konut özelliklerinin karşılaştırması

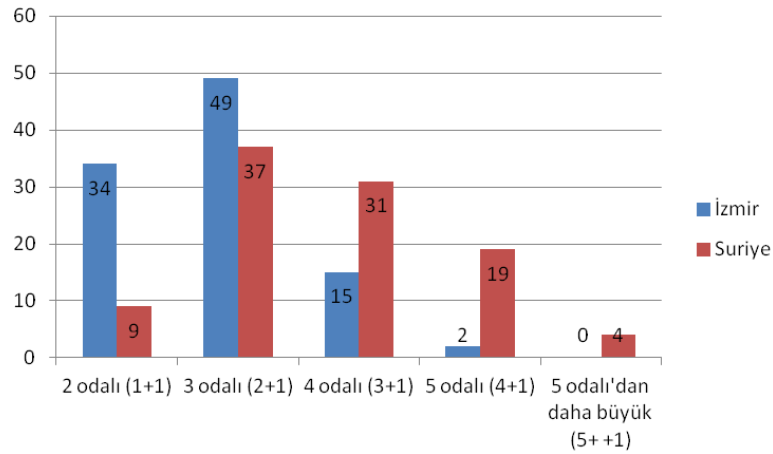

Şekil 4.20 : İzmir-Suriye konut kategori karşılaştırmalarının % dağılımları.

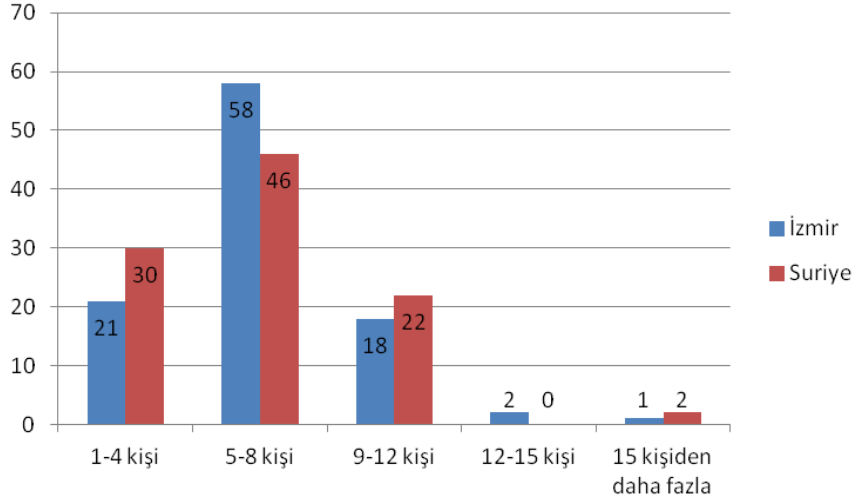
Şekil 4.21 : İzmir-Suriye konut büyüklükleri karşılaştırmaları % dağılımları.

Katılımcıların %63'ü İzmir'de 80 m2'den daha küçük konutlarda yaşamaktadır. Suriye'deki konut m2 dağılımlarında ise bu oran açık ara farklı olarak %15'tir. Hiçbir katılımcı İzmir'de 130 m2'den daha büyük bir konutta oturmazken, Suriye'de 160 m2'den büyük konutlarda yaşayanların %'si 29'dur.

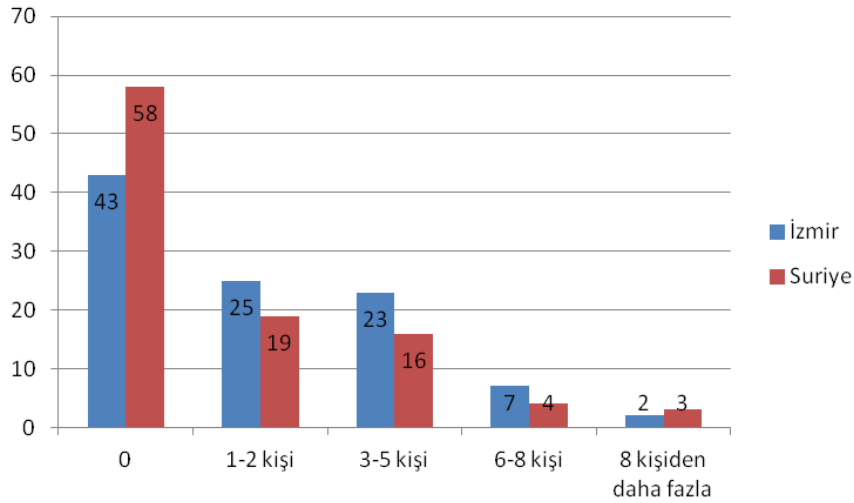
Şekil 4.22 : İzmir-Suriye konut oda sayısı karşılaştırmaları % dağılımları.

İzmir’de yaşadıkları Kadifekale, Ballıkuyu, Agora ve Basmane semtlerinde konutlar müstakil olup İzmir’in çoğu bölgelerine göre daha küçük metraja sahiptir. Oda sayısı da bunla ilintili olarak azdır. Bu bağlamda katılımcıların %83’ü 2+1 ya da 1+1 konutlarda yaşamaktadır. Suriye’deki dağılım İzmir’dekinden oldukça farklıdır; katılımcıların %54’ü Suriye’deyken 3+1 ya da daha büyük konutlarda ikamet ettiklerini belirtmişlerdir.

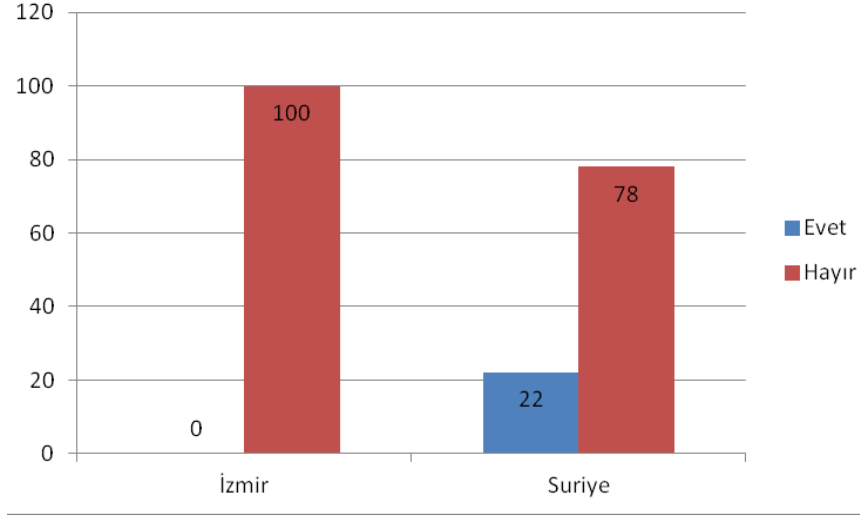
Şekil 4.23 : İzmir-Suriye hanehalkı kişi sayısı karşılaştırmaları % dağılımları.

Anket sonuçlarından da görülmektedir ki hem Suriye’de hem İzmir’de hanehalkı nüfusları yüksektir; konutta 5-8 kişi yaşayan kesim İzmir’de %58 iken Suriye’de %46’dır. SGDD’nin 1289 birey ve 209 aileyle görüşme yoluyla yaptığı çalışma da bu anketle benzer sonuçlar taşımaktadır. Çalışmaya göre İzmir’deki hanehalkı ortalaması 6,2, İstanbul’da 6,3’tür. (SGDD, 2014)

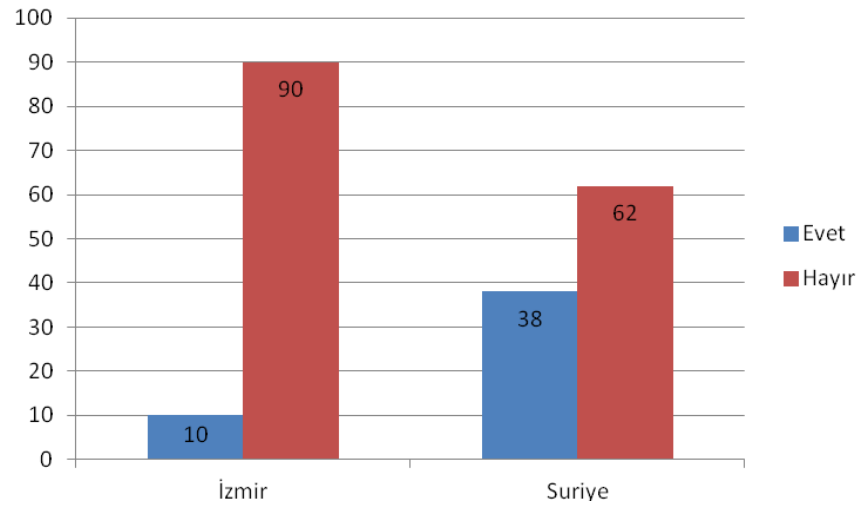
Şekil 4.24 : İzmir-Suriye bireylerin konutta kaç akrabası ile beraber yaşadığını gösteren % dağılımları.

Hanehalkı birey sayısı ve konutta kaç akraba ile beraber yaşadığını sorgulayan grafiklere beraber bakıldığında, ailelerin çoğunun çok çocuklu olduğundan bahsedilebilir. Hem İzmir (%9) hem de Suriye (%7) örnekleminde 6'dan daha fazla akraba ile aynı evi paylaşan kesim az da olsa bulunmaktadır.

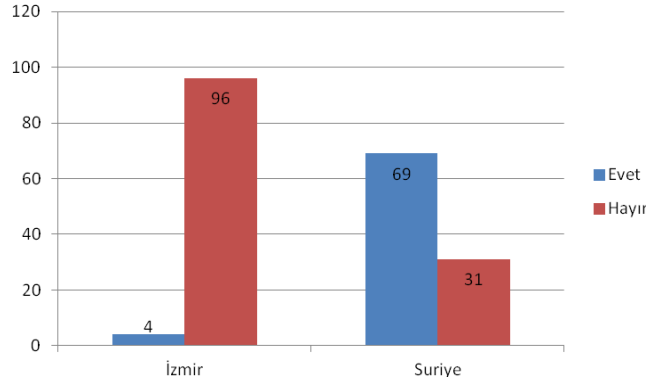
Şekil 4.25 : İzmir-Suriye konutun bahçeye sahip olma durumu karşılaştırması % dağılımları.

Grafikten de açıkça anlaşılacağı üzere İzmir’de yaşayan Suriyeliler’in hiçbiri müstakil bahçeli bir konuta sahip olmazken, Suriye ölçeğine baktığımızda bu oran %22’dir. Müstakil olup bahçesi konut sayısı ise %32 olarak belirtilmiştir.

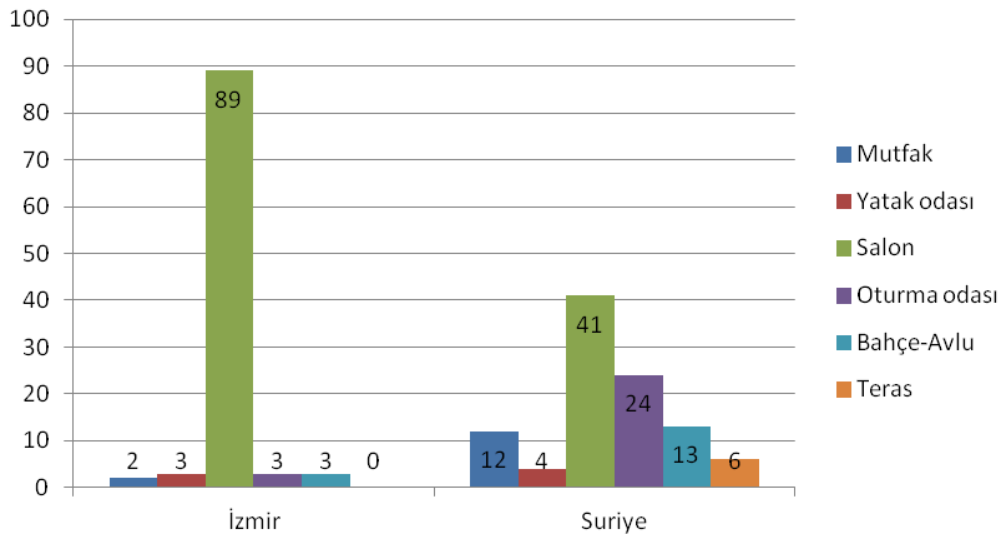
Şekil 4.26 : İzmir-Suriye konutun avluya sahip olma durumu karşılaştırması % dağılımları.

Yapılan anket çalışması sonucunda, konutun avluya sahip olup olmama karşılaştırması İzmir’de (%10) Suriye’dekinden (%38) farklıdır. Suriye’deki konutu avlulu olan katılımcılardan %32’si müstakil bir konuta sahipken, kalan %6’lık bir kısım da apartmanda ikamet etmektedir.

Şekil 4.27 : İzmir-Suriye konutun çatısını konutun bir parçası olarak kullanma durumu %’leri.

İzmir-Suriye gündelik yaşam pratikleri araştırma konusunda en çok dikkat çeken nokta Suriyeliler’in çatı kullanımlarının ne denli fazla olduğu olmuştur. Katılımcıların %69’u çatıyı konutun bir parçası olarak görürken, ne amaçla kullanıyordunuz sorusuna ise genellikle ‘ yazları çatıda uyurduk, akrabalar, komşular ile çatıda toplanıp sohbet ederdik’ gibi yanıtlar vermişlerdir. Burada coğrafi konumun kültür etkileşimine etkisinden söz etmek mümkündür. Mardin evleri denilince zihinde ilk olarak; içe dönük planlı, bezemeli avlulu, aktif olarak kullanılan düz damlı bir mimari atmosfer canlanmaktadır. (Dalkılıç ve Aksulu, 2004)

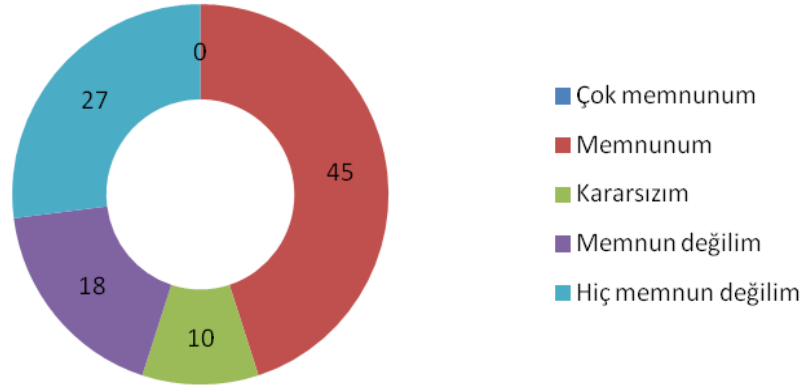
Şekil 4.28 : İzmir-Suriye konutta en çok kullanılan mekan % dağılımları.

Katılımcıların %89 gibi büyük bir kısmı İzmir’de en çok kullandığı konut parçasının salon mahali olduğunu belirtmiştir. Tarafimca yapılan gözlemler doğrultusunda, konutlarda oda sayısının hanehalkı büyüklüğüne göre yetersiz olmasından dolayı, konut-yatak odası ayrımı yapılması oldukça güçtür. Odaların hepsinde zemine serilmiş döşek denilen ince yatak süngerleri bulunmaktadır. Bu döşekler gün içinde koltuk takımı vazifesi görürken, geceleri uyuma eylemine hizmet etmektedir.

Katılımcıların Suriye’deki en çok kullandığı mahallere baktığımız zaman, çok farklı bir dağılım göze çarpmaktadır. Salon kullanımı yine %41 gibi büyük bir dilime sahipken, oturma odası (%24) ve bahçe-avlu kullanımı (%13) da İzmir’deki kullanım oranının aksine bir paya sahiptir. Ayrıca İzmir’de hiçbir konutta teras-çatı kullanımı olmazken, Suriye’de bu mahal %6’lık bir kesimin en çok kullandığı alan niteliğindedir.

4.4.3.3 İzmir’deki konutlarının fiziksel sorunları

Ziyaret edilen konutların fiziksel yaşam şartları, bireylerin sağlıklı ömürlerini devam ettirebilmeleri amacıyla oldukça fazla sorun yaratmaktadır. Bu bağlamdaki anket soruları yöneltildiğinde, çok kötü durumda olan bazı konut özelliklerine ‘memnunum’ yanıtı almak oldukça şaşırtıcı olmuştur.

Şekil 4.29 : Katılımcıların konutlarındaki elektrik-su tesisatından memnuniyet durumu % dağılımları.

Katılımcıların İzmir’de şuan yaşadığı konutlardaki memnuniyet durumu hakkında grafiğe bakarak kesin bir kaniya varmak çok mümkün değildir; zira memnun olanlar ile memnun olmayanlar toplamda aynı olan %45’lik dilime sahiptir.

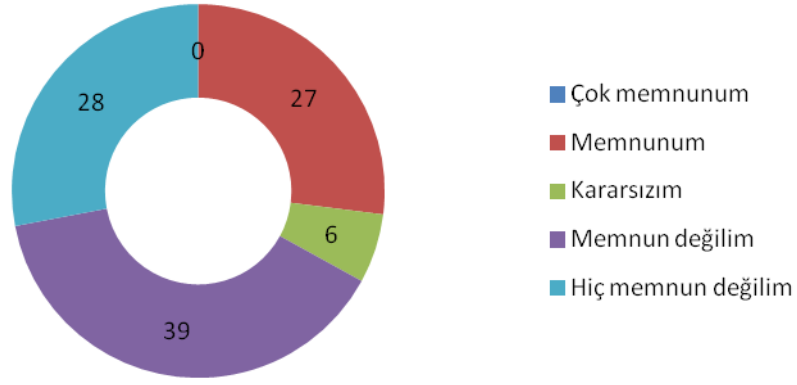

Şekil 4.30 : Ziyaret edilen bir konuttaki su tesisat borularının durumu ve duş bataryası olmadığı için kovalara su doldurarak duş aldığını gösteren resimler.

Şekil 4.31 : Ziyaret edilen bir konuttaki elektrik kablosunun tavandan sıva üstü yürüyüp körlenmeden sonlandığını gösteren resimler.

Anket sonucu ile hane ziyaretlerinde yapılan gözlemler ve çekilen fotoğraflar örtüşmemektedir. Bir çok evde oldukça tehlike arz etmekte olan elektrik kabloları sıva üzeri olup sonlanmayan kablolar göze çarpmıştır. Banyolardaki sıhhi tesisat borularında sağlıksız durumlar tespit edilmiş, duş başlığı olmayan banyolar gözlemlenmiştir.

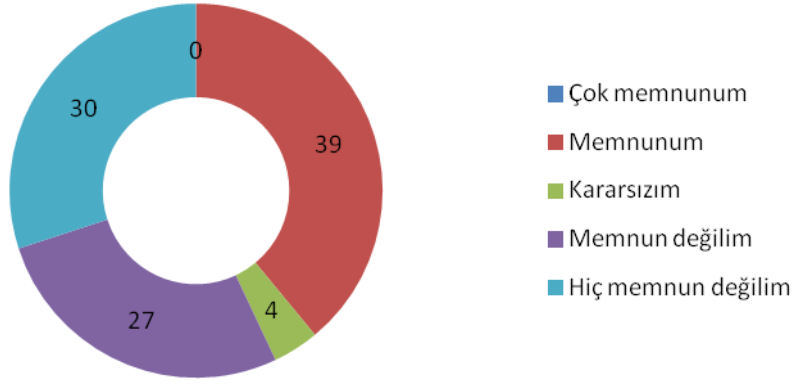
Şekil 4.32 : Kullanıcıların konutlarındaki işçilik kalitesinden memnuniyet durumu % dağılımları.

Katılımcıların %28'i konutlarındaki işçilik kalitesinden hiç memnun değil iken, %39'u memnun değilim, %6'sı kararsızım ve %27'si memnunum yanıtını vermiştir.

Şekil 4.33 : Ziyaret edilen bir konuttaki işçilik kalitesinin durumunu vurgulayan bir resimler.

Katılımcılar arasında çok memnunum şeklinde anket sorusuna cevap veren hiç kimse bulunmamaktadır ki bunun nedeni de yukarıdaki fotoğraflar ile net olarak anlaşılmaktadır. Örneğin mutfaklarda hijyeni sağlamak amacıyla seramik kullanımı biz mimarların tercih ettiği bir kaplama malzemesidir. Ancak ziyaret edilen evlerin çoğunda beton tezgah ve beton lavabodan oluşan tefrişe rastlanmış, sağlık açısından önemli sorun teşkil edebileceği kanısına varılmıştır.

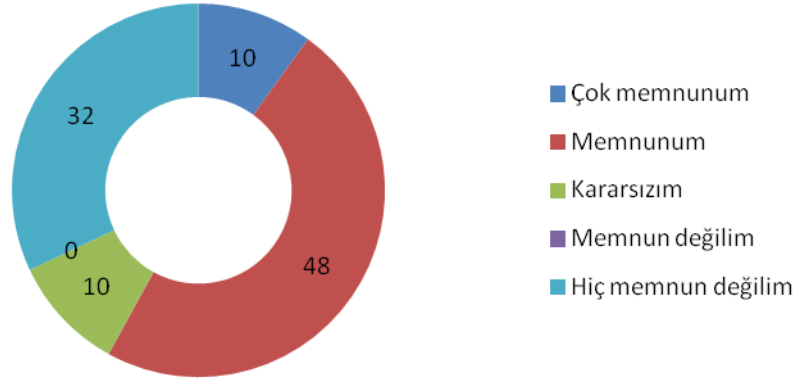
Şekil 4.34 : Kullanıcıların konutlarının büyüklüğünden memnuniyet durumu % dağılımları.

Katılımcıların %30'u yaşadığı konutun m2'sinin hanehalkı elverişli yaşamı için hiç uygun olmadığını belirtmiştir. Parametreden çok memnun olan hiçbir katılımcı bulunmazken, memnun olanlar ise %39'luk bir kesimdir.

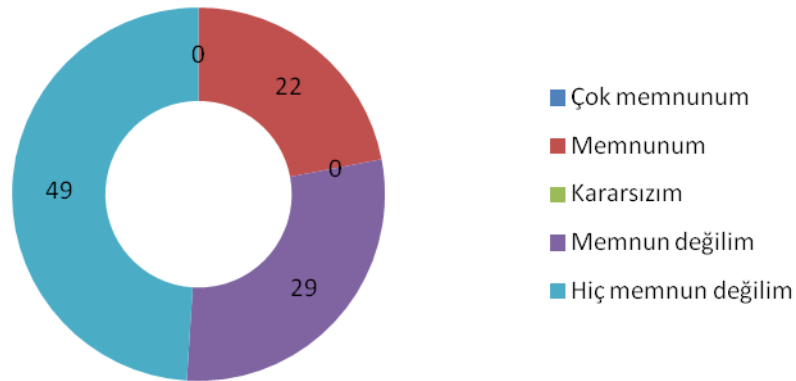
Şekil 4.35 : Ziyaret edilen bir konuttaki yatak odası mahalinin yetersizliğini gösteren bir resim.

Kişisel gözlemlerimde; özellikle yatak odası mahallerinin yetersizliği göze çarpmıştır. Uyuma mahalinde özel alan sınırı bulunmamaktadır, aynı odada yan yana döşeklerin üzerinde 5-6 kişinin uyuduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 4.36 : Kullanıcıların konutlarının ses-gürültü düzeyinden memnuniyet durumu % dağılımları.

Katılımcılar genellikle müstakil konutlarda yaşadığı için ses ve gürültü düzeyinden memnun olmaları beklenen bir durumdur; zira %48’lik bir kesim anket sorusuna memnunum, %10’luk bir dilim de çok memnunum cevabını vermiştir. Bunun yanında konutunun gürültü seviyesinden çok şikayetçi olan %32’lik yadsınamaz bir kesim de bulunmaktadır.

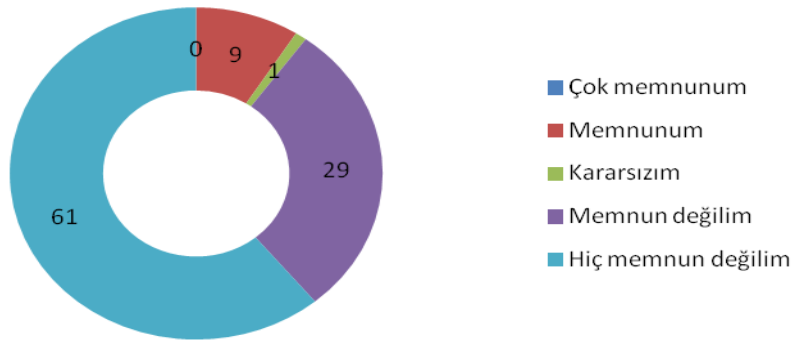
Şekil 4.37 : Kullanıcıların konutlarının ısı izolasyonundan memnuniyet durumu % dağılımları.

Grafikten de okunacağı gibi, katılımcıların büyük çoğunluğu benzer kanıda fikir beyan etmiştir. Anket uygulamasına tabi tutulan bireylerden %49’u konutlarının ısı izolasyon düzeyinden hiç memnun olmadığını belirtmiş, %29’u da memnun değilim yanıtını vermiştir. Memnun olan kısım ise %22’lik bir kesimdir.

Şekil 4.38 : Ziyaret edilen konutlardaki ısı izolasyon zaafiyetini anlatan resimler.

Yukarıdaki resimlerde de açıkça görüldüğü üzere, konutlarda doğramaların sağlıklı ömrünü tamamlamasından kaynaklı ısı izolasyon problemi mevcuttur. Kırılan camları yenileri ile değiştirecek maddi durumları olmadığını röportajlarda belirten Suriyeliler, kırık cam yerlerine mukavva ve bant yapıştırarak ısı köprüsünü az da olsa kesmeye çalışmaktadır. Bazı konutlarda ahşap doğramaların açılmalar yaptığı, montaj köpüğünün gözle görülür olduğu tespit edilmiştir.

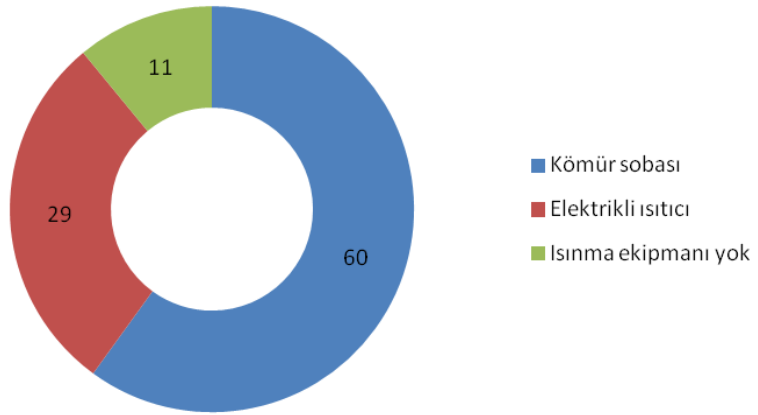

Şekil 4.39 : Kullanıcıların konutlarının ısıtmasından memnuniyet durumu % dağılımları.

Anket çalışmasının sonuçlarına göre; katılımcıların büyük bir kısmının konutlarında ısıtma sorunu yaşadığı kanısına varılmıştır. Anket sorularını cevaplayan bireylerden %29'u hiç memnun değilim, %61'i ise memnun değilim yanıtını vermiştir. Negatif düşüncede olmayan kesim ise yalnızca %10'dur.

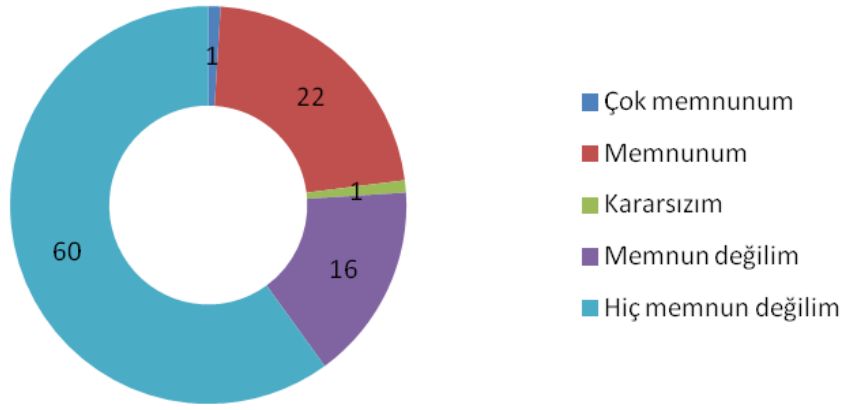
Şekil 4.40 : Ziyaret edilen konutlardaki ısınma sorunu tespitine dair resimler.

Şekil 4.41 : Kullanıcıların konutlardaki ısıtma sistemini gösteren % dağılımları.

Anket sorularında yer almamasına karşın, ısınma konusundaki memnuniyetin dışında ne ile ısındıkları konusu da önemli görülmüş, bununla ilgili kayıtlar da tutulmuştur. Konutların %60'ında ısınma kömür sobası ile sağlanmaktadır, bu sobaların büyük bir çoğunluğu tehlikeli olup, baca kısımlarında izolasyon zafiyetleri tespit edilmiştir.

Konutların %11'inde ise ısınma ekipmanı bulunmamakta, yalnızca battaniye ve resimde görüldüğü üzere su dolu bir kabın içerisine ısıtıcı koyarak buhar yoluyla ısınmaktadırlar.

Şekil 4.42 : Kullanıcıların konutlardaki su izolasyonu-rutubet memnuniyeti dağılım %'leri.

Katılımcıların konutlarında karşılaştığı en önemli fiziksel sorunlardan biri de su izolasyonu olmaması ve bundan kaynaklı olarak açığa çıkan rutubet problemidir. Ankete katılan kullanıcılardan %16'sı konutunun su izolasyonundan memnun olmadığını, %60'ı ise hiç memnun olmadığını belirtmiştir. %22'si ise rutubet problemi yaşamadığını ifade etmiştir.

Şekil 4.43 : Ziyaret edilen konutlardaki rutubet sorununu gösteren resimler.

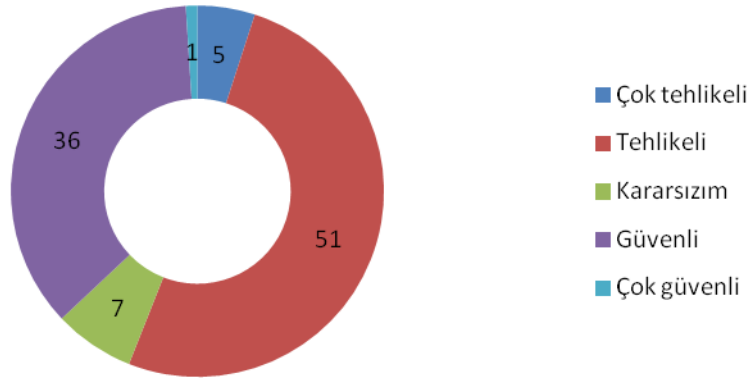
Yukarıdaki resimlerde de açıkça görüldüğü gibi evlerin çoğunda büyük ölçüde rutubet sorunu göze çarpmaktadır. Rutubetten kaynaklı boya ve sıvaların dökülmesi, konutlarda istenmeyen koku gözlemlenmiştir.

Şekil 4.44 : Ziyaret edilen konutlardaki su izolasyonu sorununu gösteren resim.

Konutların %10'unda zemin kaplama malzemesi ve döşeme alt katmanlarında su izolasyon malzemesi olmadığı görülmüştür. Kullanıcılar bu sorunu gidermek için su izolasyon membranı görevi gören plastik esaslı malzemeler ile zemini bohçalamış, üzerine battaniye sererek ısı izolasyonu katmanı yaratmaya çalışmışlardır.

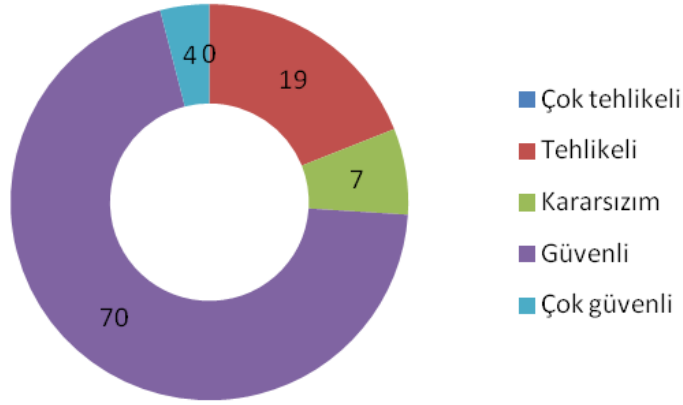
4.4.3.4 Yaşadığı yere olan güven, aidiyet, benimseme, memnuniyet parametrelerinin sorgulanması

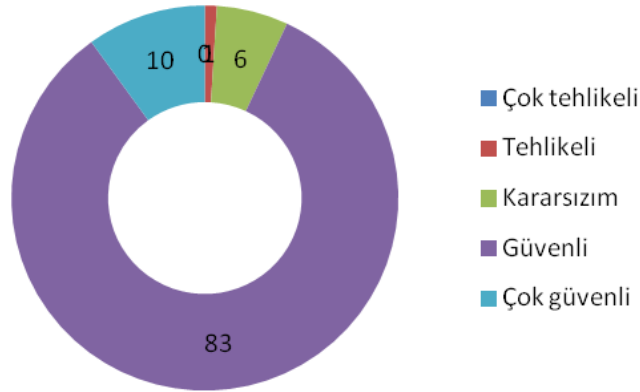
Şekil 4.45 : Kullanıcıların yaşadığı alanı doğal afet bakımından güvenli bulma-bulmama ile ilgili dağılım %'leri.

Katılımcıların yaşadığı alanın sel baskını, yangın, deprem gibi doğal afetler bakımından güvenlik düzeyine %5'i çok tehlikeli, %51'i tehlikeli, %36'sı güvenli, %1'i çok güvenli yanıtını verirken %7'si karar beyan etmemiştir. TBMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İzmir Şube Başkanı Alim Murathan'ın 2012 yılında yaptığı basın açıklamasına göre de 1923'te meydana gelen ilk depremle beraber Kadifekale

merkezli bir deprem kuşağı belirmiş, son olarak 2012 yılındaki deprem sonrasında bir okulun kapatılmasına ve 40 konutun boşaltılmasına karar verilmiştir. (Url-16) Ayrıca konutlarda su izolasyonu zafiyeti bulunmasından ötürü olası bir sel baskınında konutların büyük ölçüde hasar görmesi olasıdır.

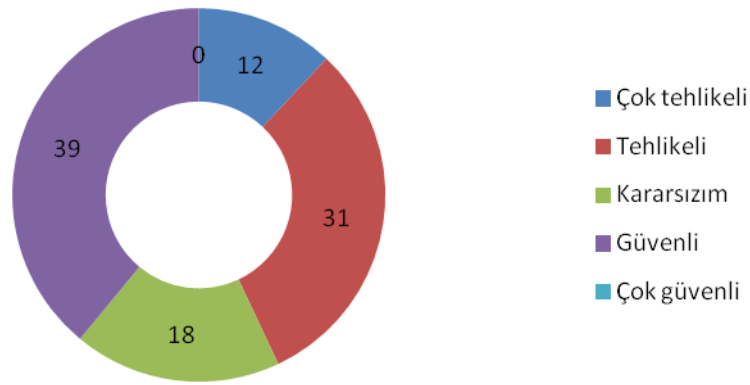

Şekil 4.46 : Kullanıcıların yaşadığı alanı hırsızlık bakımından güvenli bulma-bulmama ile ilgili dağılım %'leri.

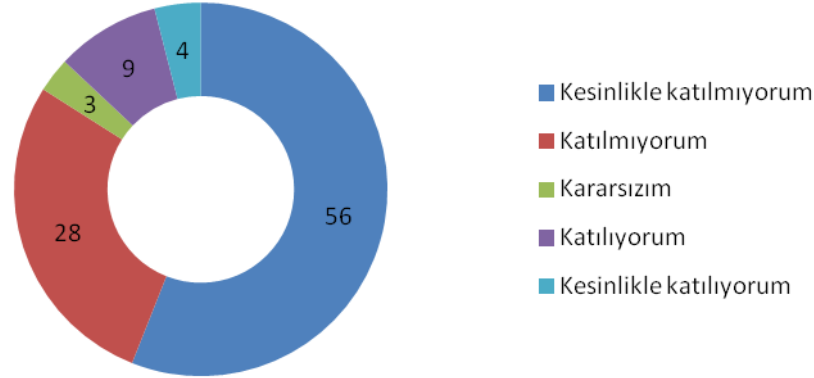
Şekil 4.47 : Kullanıcıların yaşadığı alanı cinayet bakımından güvenli bulma-bulmama ile ilgili dağılım %'leri.

Katılımcılar yaşadığı alanı hırsızlık ve cinayet gibi suç parametreleri bakımından büyük ölçüde güvenli bulmaktadır. %70'lik bir dilim hırsızlık bakımından yaşadığı mahalleyi güvenli bulurken, %83'ü de cinayet yönünden güvenli olduğuna dair cevap vermiştir.

Şekil 4.48 : Katılımcıların kendilerini yaşadığı yerde güvende hissetme durumu dağılım %'leri.

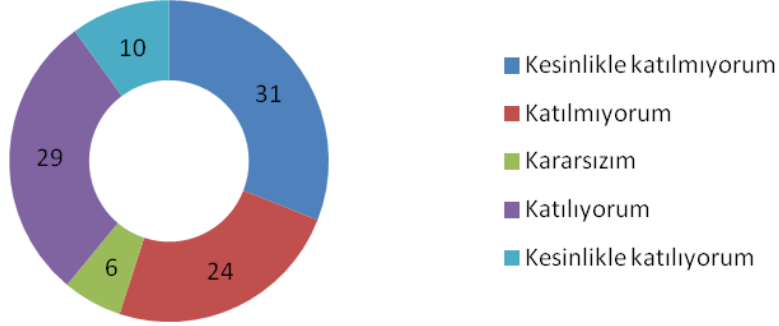
Katılımcıların kendilerini güvende hissedip hissetmeme sorusuna verdiği yanıtlardan oluşan grafik, hırsızlık ve cinayet grafikleriyle örtüşmemektedir. Yani yalnızca bu parametrelerle ilintili olarak kendilerini güvende hissetme olgusundan bu örnekleme söz edilememektedir. Yalnızca %31'lik bir kısım kendini yaşadığı yerde güvende hissettiğini ifade etmiştir. Röportajlar esnasında yabancı bir ülkede olmanın, o ülkenin insanlarını tanımamanın, daha da önemlisi onlarla dil problemi sebebiyle iletişim kuramamanın kendilerini güvensiz bir hayat sürmeye ittiğini belirtmişlerdir.

Şekil 4.49 : Katılımcıların İzmir halkı ile iyi ilişkiler içerisinde olma durumu % dağılımları.

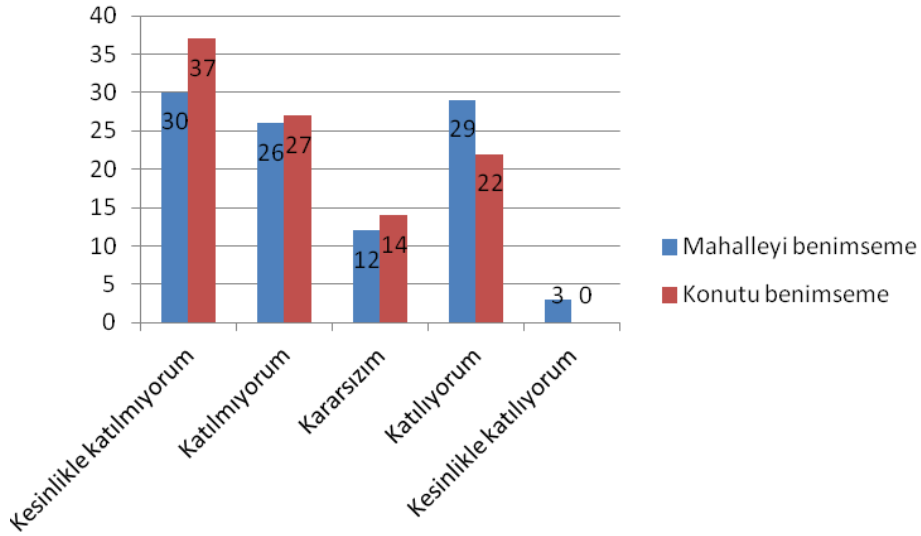
Grafiğe bakıldığında, katılımcılar arasında İzmir halkı ile iyi ilişkiler içerisinde olma konusunda ortak kanı vardır demek mümkündür. En büyük kesim olan katılımcıların %56'sı 'İzmir halkı ile iyi ilişkiler içerisindeyim' durum bildirisine kesinlikle katılmıyorum derken, %28'i katılmıyorum yanıtını seçmiş, yalnızca %13'lük kesim ilişkilerinin iyi ya da çok iyi olduğu yönünde cevap vermiştir. Bunun nedenleri sorulduğunda ise; dil problemi sebebiyle hiçbir iletişim kuramadıkları ve özellikle bayan katılımcılarda korktukları için yaşadıkları semtin sınırlarından hiç çıkmadığı

yorumları alınmıştır. Örneğin İzmir’li bireylerin gündelik yaşamının bir parçası olan İzmir körfezi sahili boyunca yürüyüş yapmak, İzmir’de yaşayan Suriyeliler için tamamen yabancı bir aktivitedir.

Şekil 4.50 : Katılımcıların mahalle sakinleri ile iyi ilişkiler içerisinde olma durumu % dağılımları.

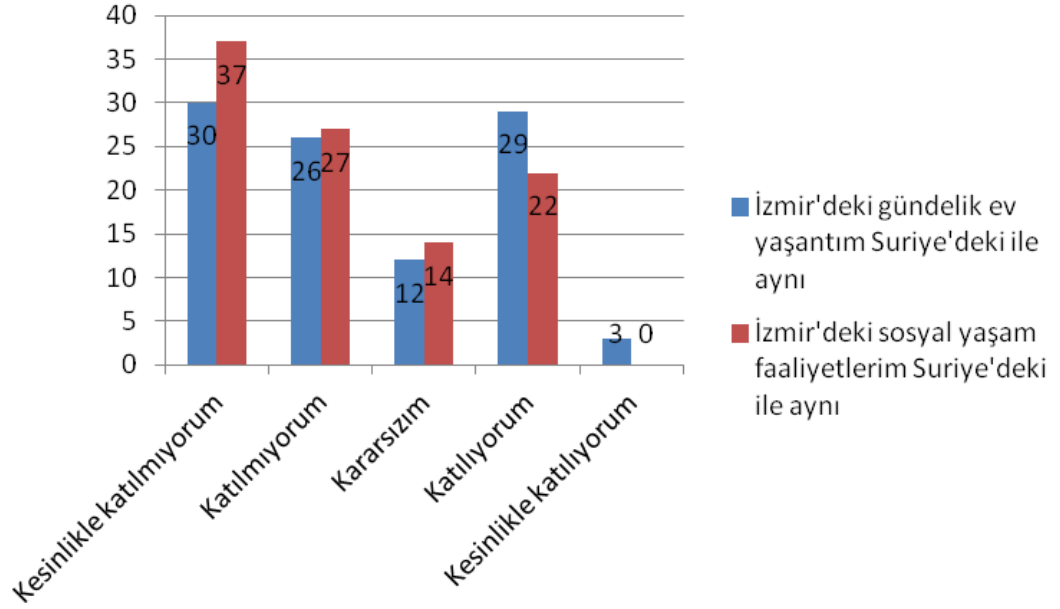
Anket yapılan Basmane, Agora, Kadifekale, Balıkuyu semtlerinde İzmir ölçeğine nazaran mahalle ölçeğine inip katılımcıların mahalle sakinleri ile kurduğu ilişkiler sorgulandığında, ‘kesinlikle katılmıyorum’ durumunun oranında düşüş gözlemlenmiştir. %10’luk bir kesim mahalle sakinleri ile çok iyi, %29’u ise iyi ilişkiler içerisinde olduğunu belirtmiştir.

Şekil 4.51 : Katılımcıların yaşadıkları mahalleyi ve konutu benimseme durumu % dağılımları.

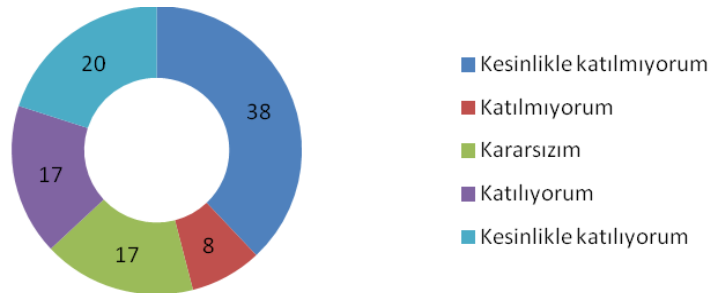
Yaşadığı mahalleyi ve konutu benimsemenin birbiri ile ilişkili olup olmaması önemli bir sonuç ortaya çıkaracağından iki parametreyi aynı grafik üzerinden okumak anlamlıdır. Mahalleyi benimseme konusunda %56’lık bir dilim negatif düşünce belirtirken, %42’lik kısım ise pozitif düşünce belirtmiştir. Benimseme olgusu söz

konusu parametre konut olduğunda azalmış, negatif düşünce oranı %64'e yükselmiş, pozitif düşünce oranı ise %36'ya düşmüştür. Konutu benimseme oranının bu denli düşük olmasının sebeplerinden birinin de konutun büyüklük, ısınma, rutubet gibi fiziksel sorunlarından kaynaklı olduğu düşünülmüştür.

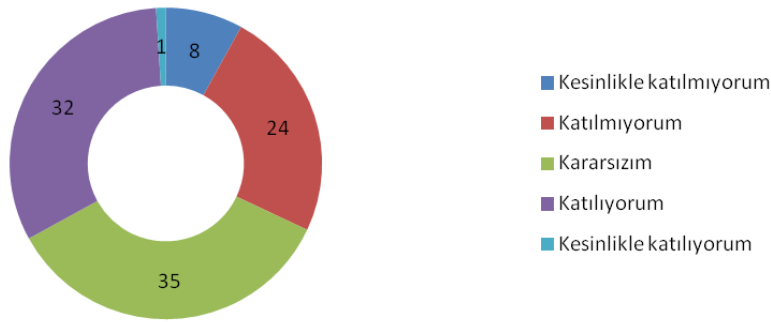
Şekil 4.52 : Katılımcıların İzmir ve Suriye'deki gündelik ev yaşantılarının ve sosyal yaşam faaliyetlerinin aynı olma durumu % dağılımları.

Katılımcılara 'İzmir'deki gündelik ev yaşantım Suriye'deki ile aynı' durum bildirisi sorulduğunda, %56'sı negatif, %32'si ise pozitif cevap vermiştir. Suriye'deki sosyal yaşam faaliyetlerinin İzmir'deki ile aynı olma durumunu ise %64'lük bir kesim negatif olarak yanıtlamıştır. Bayların %73'ü, bayanların %53'ü kesinlikle katılmağını belirtmiştir. Kesinlikle katılmayan bay oranının bayan oranından farklı olmasının sebeplerinden biri de, röportajlara göre Suriyeli bayanların genelde ev hanımı olduğu ve zamanlarının büyük bir kısmını evde ya da akraba ziyaretleri ile geçirmesinin olabileceği düşünülmüştür.

Şekil 4.53 : Katılımcıların yaşamlarının geri kalanını Türkiye'de devam ettirmek isteme durumu dağılım %'leri.

Anket çalışması kapsamında katılımcılara ‘Yaşamımın geri kalanını Türkiye’de devam ettirmek istiyorum’ durum bildirisi sorulduğunda, %38’lik bir dilim kesinlikle katılmadığını, %8’lik bir kesim katılmadığını (savaş bittikten sonra ülkelerine dönmek istediğini) belirtirken, %17’si kararsız kalmış, %17’si katıldığını, %20’si ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Yapılan röportajlarda, Türkiye’de kalmak isteyen katılımcılar, bunun nedeninin küçük çocukları olduğunu, okula giden ilköğretim seviyesindeki çocukların Kürtçeden ve Arapçadan daha iyi Türkçe konuştuğunu, yani hayata Türkiye’de başladıklarını ve onların geleceği için burada kalmanın daha faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Şekil 4.54 : Katılımcıların İzmir’de yaşadığı bölgeden memnun olma durumu dağılım %’leri.

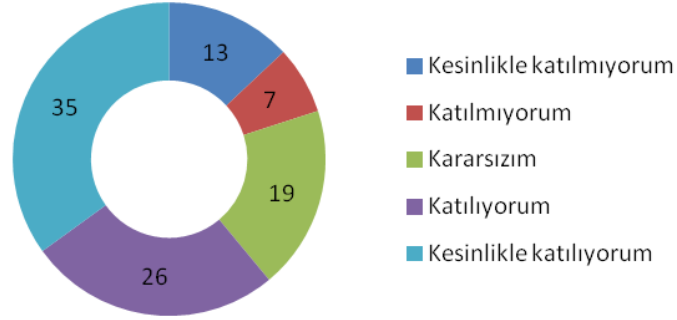

Şekil 4.55 : Katılımcıların başka bir bölgede yaşayacak olsalar şehir merkezine yakın olmasını isteme durumu dağılım %’leri.

Katılımcılar’ın hepsi Konak ilçesine bağlı olan semtlerde yaşamaktadır. İzmir geneli düşünüldüğünde yaşadığı yerden memnun olup olmama durumu sorgulandığında; %35’lik en büyük dilim ‘farketmez’ şeklinde cevap vermiştir. Bundan sonra taşınacak olsalar yine şehir merkezine yakın bir yerde yaşamak isteme durumunu %45’i kesinlikle katılıyorum olarak yanıtlamıştır ki bunun sebebinin iş imkanlarının bu alanlarda daha fazla olması etkenlerinden biridir.

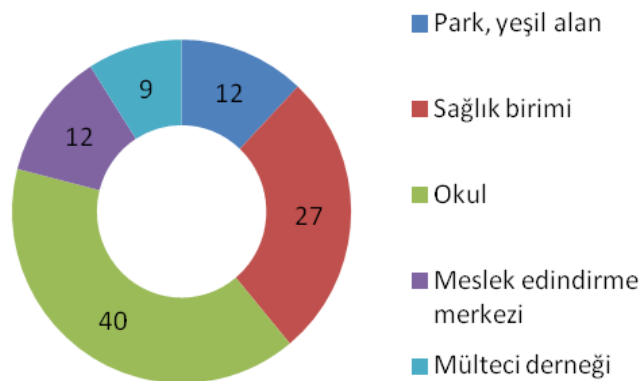
Röportajlarda konuşulan bireyler, genellikle basmane bölgesinde çalıştıkları için evleri ile işlerinin yakın olduğunu, işine yakın başka bir yerde yaşamalarının da onlar için fark etmeyeceğini belirtmiştir.

4.4.3.5 Devletin bir yerleşke önermesi durumunda gitmek isteyip istememe durumu, talep edilen fonksiyonlar ve görsel sorulama

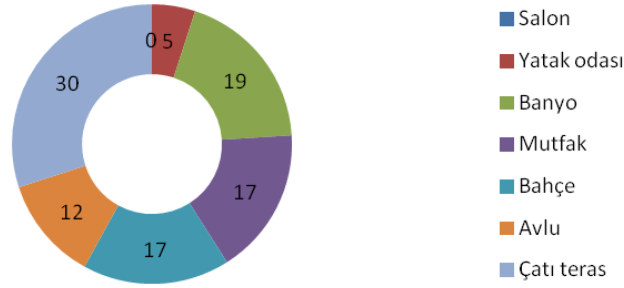
Şekil 4.56 : Katılımcıların devletin onlara yaşam biçimlerine uygun koşullarda bir yerleşim önermesi durumunda gitmek isteme durumu dağılım %'leri.

Tez kapsamının hedefinde İzmir’de yaşayan Suriyeliler’in yaşam koşullarının kötü olduğu kanısı sorgulanmakta, mecburi olarak vatanlarından ayrılan bireylerin yeni bir ülkeye alışma-adaptasyon sürecinde daha makul şartlarda yaşaması ve aidiyet duygusunun artırılması konusunda birtakım demografik araştırmalar yapılarak onların yaşam biçimine uygun planlama yapılarak bir yerleşim önerisinde bulunulması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda; katılımcılara bu koşullarda bir kamp hayatı önermesine katılıp katılmayacakları sorulduğunda, %35’i kesinlikle gitmek istediğini belirtirken, %13’ü ise kesinlikle gitmek istemediğini ifade etmiştir.

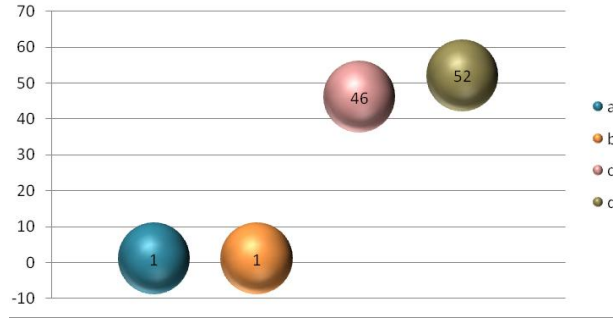
Şekil 4.57 : Katılımcıların devletin onlara yaşam biçimlerine uygun koşullarda bir yerleşim önermesi durumunda en çok isteyecekleri fonksiyon dağılım %'leri.

Kullanıcı verileri, yaşam biçimleri ve hane özellikleri İzmir’deki Suriyeli mülteciler için tasarlanacak yerleşkede hiç şüphesiz önemli girdi teşkil edecektir. Ancak bir diğer önemli parametre de onların burada konut sınırları dışında en çok hangi fonksiyona erişmekte zorlandığı ya da ihtiyacının olduğu sorgusudur. Ankete katılan mülteciler ‘Devlet size bir yerleşim önerse, aşağıdaki fonksiyonları olmasını en çok istediğinizden en az istediğinize doğru sıralayınız’ sıralamasında en fazla puanı okul fonksiyonuna verirken (%40), sağlık biriminin de en önemli ihtiyaçlarından olduğu (%27) anlaşılmıştır. Röportajlar esnasında, çocuklarını yabancı oldukları bir yerde okula göndermeye korktuklarını, sağlık hizmetlerinden faydalanma haklarının olduğunu ancak dil sebebiyle iletişim kuramadıklarından hastalıklarına çoğu zaman çözüm bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 4.58 : Katılımcıların Suriye’dekine göre İzmir’deki konutunda en farklı olup en çok özlediği mekan dağılımları %’leri.

Katılımcılar, Suriye’deki konutlarında olup da İzmir’deki konutlarında en çok eksikliğini hissettiği, özlem duyduğu mekan sorusu karşısında %30 gibi önemli bir kesim çatı katı, teras kullanımı yanıtını vermiştir. Mutfak (%17) ve banyo (%19) mekanlarının da çok farklı olduğunun, özlemediğinin sonucunu almak şaşırtıcı olmamıştır; zira birçok ıslak hacim ergonomiden, mimari asgari ölçülerden ve hijyenden çok uzaktır.

a

b

c

d

Şekil 4.59 : Katılımcıların yaşamak istedikleri yere en yakın görsellerin dağılım %'leri.

Katılımcıların neredeyse tamamı ‘c’ ya da ‘d’ görsellerinden birinin kendi yaşam biçimlerine yakın olduğunu, o görseldeki gibi bir yapma çevrede yaşamak isteyeceğini belirtmiştir. Bu iki seçimin sonuçlarının birbirine yakın oluşunun, katılımcıların daha evvel Suriye’nin hangi ilinden geldiği ve o ilin konut tipolojisinin (aynı zamanda yaşadığı konutun) mimari karakteri ile ilgili olduğu düşünülmüş, bir sonraki bölümde bu kaygı ki kare testi ile kanıtlanmıştır.

‘a’ görseli Malatya Konteyner kentine, ‘b’ görseli ise İzmir’de henüz inşaatı tamamlanmayan Çiğli-Harmandalı’da konumlanan mülteci kampına aittir. ‘a’ ve ‘b’ görselleri, anket soruları hazırlama esnasında Suriyeliler ile yapılan görüşmelerde kesinlikle tercih edilmediği, ürkütücü bir etkisinin olduğu tarafımdan öğrenilmiş, ancak tez kapsamında bilimsel bir şekilde kanıtlanmaya ihtiyaç olduğu için seçenekler arasında yer almıştır.

4.4.4 Anket Sonuçlarının Birbirleri ile Anlamlılık Düzeyinin İrdelenmesi

Çizelge 4.5: İzmir’de yaşadığı yıl ile mahalleyi benimseme parametrelerinin ilişki düzeyini gösteren ki kare (chi square) testi.

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,234(a)	12	,109
Likelihood Ratio	15,290	12	,226
Linear-by-Linear Association	6,612	1	,010

Seçilen örnekleme, katılımcıların İzmir’de yaşamını devam ettirme süresi ile mahalleyi benimseme parametreleri sorgulanmış, ancak $p=0,109>0,05$ değeri elde edildiğinden, yıllar ve mahalleyi benimseme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Çizelge 4.6: Mahalleyi benimseme ile konutu benimseme parametrelerinin ilişki düzeyini gösteren ki kare (chi square) testi.

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,858(a)	12	,005
Likelihood Ratio	28,462	12	,004
Linear-by-Linear Association	12,642	1	,000

Yaşadığı mahalleyi benimseme parametresi, orada geçirilen yıllara göre anlamlı değişmemesine rağmen, konutu benimseme parametresi ile anlamlı olarak değişmektedir. Bu anlamlı değişimin yönünü saptamak için de regresyon testi (regression test) uygulanmış, pozitif bir değişim gözlenmiştir. Yani bireyler konutunu benimsiyor ise, mahalleyi de benimsiyor yorumu yapılabilir.

Çizelge 4.7: Suriye’de yaşadıkları konut tipi ile seçilen görsel arasındaki ilişkiyi gösteren çizelge.

		Yaşamak istediğiniz yere en yakın olan resmi işaretleyiniz				Total
		a	b	c	D	A
Suriye'deki eviniz hangi kategoridedir ?	Bahçeli	0	0	2	20	22
	Müstakil	1	1	8	22	32
	Apartman	0	0	35	11	46

Yukarıdaki çizelgede de görüldüğü üzere, katılımcıların İzmir’e gelmeden evvel Suriye’de yaşadıkları konut kategorileri ile nasıl bi yerde yaşamak istediklerini görselleştiren resimlerin seçimi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Suriye’de apartmanda yaşayanların çoğunluğu ‘c’ görselini seçerken, müstakil ya da bahçeli tip konutlarda yaşayanların çoğunluğu da ‘d’ görselinde yaşamak istediğini belirtmiştir.

Çizelge 4.8: Katılımcıların yaşları ile Türkiye’de kalmak istemeleri parametreleri arasındaki ilişkiyi gösteren ki kare (chi square) testi.

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,733(a)	16	,283
Likelihood Ratio	21,637	16	,155
Linear-by-Linear Association	,287	1	,592

$p=0,283>0,05$ değeri elde edildiğinden, katılımcıların yaşları ile Türkiye’de kalmak istemeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Bunun sebebinin, katılımcıların yalnızca kendilerini değil, beraber yaşadıkları diğer aile fertlerinin de eğilimini düşünerek soruya yanıt vermeleri olduğu düşünülebilir.

Çizelge 4.9: Katılımcıların İzmir’de yaşadıkları konutu benimsemeleri ile İzmir’deki gündelik ev yaşantılarının Suriye’deki ile aynı olma parametreleri arasındaki ilişkiyi gösteren ki kare (chi square) testi.

	Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	74,864(a)	9	,000
Likelihood Ratio	77,038	9	,000
Linear-by-Linear Association	42,054	1	,000

Katılımcıların yaşadıkları konutu benimsemeleri ile gündelik ev yaşantılarının Suriye’deki ile aynı olma parametreleri arasında anlamlı bir değişim olduğu $p=0,00<0,05$ değeri ile kanıtlanmış, bu değişimin pozitif yönde olduğu regresyon testi yapılarak anlaşılmıştır. Yani İzmir’deki gündelik ev yaşantılarının Suriye’dekinden çok farklı olduğunu ifade eden katılımcılar, aynı ya da yakın olduğunu ifade edenlere göre şuanda yaşadıkları konutu daha az benimsemişlerdir.

4.4.5 Anketin değerlendirilmesi

Suriyeli mültecilerin kötü şartlarda yaşadığı tespitinden yola çıkılarak, ülkelerinde çıkan savaştan dolayı can kaygısıyla Türkiye'nin çeşitli illerine sığınan Suriyeliler'in en önemli problemlerinden biri olan barınma konforu eksikliği vurgulanmak istenmiş, bu bağlamda 100 adet katılımcıya barınma parametresi ile ilintili sorular yöneltilmiştir.

Anketin sonucunda; Suriyeliler'in demografik verilerine ait bilgiler elde edilmiş, İzmir'deki hanehalkı sayısı ise çok farklı, doğu ve güneydoğu illerimizdeki gibi kalabalık hanehalkı sayısı ile yaşamlarını sürdürdüklerine karar verilmiştir. Bu kadar kalabalık yaşayan ailelerde çalışan bireylerin, denklik ya da dil problemi nedeniyle iş bulmakta güçlük çektiği, Suriye'de yüksek bir yaşam refahı olmasına karşın İzmir'de çok düşük ücretlere çalışıp büyük ölçüde geçim sıkıntısı çektiği anlaşılmıştır.

Katılımcıların, İzmir ve Suriye'de nasıl bir konut tipinde, kaç odalı, kaç m2 bir konut tipinde yaşadığı sorgulanmış, mekansal kullanım alışkanlıklarının nasıl değiştiği araştırılmıştır. Örneğin kullanıcı profilinin %69'u Suriye'de konutlarının çatısını aktif bir şekilde evin bir parçası olarak kullanırken, İzmir'de yaşadığı konutun mekansal kordinasyonunun buna izin vermediğini, düz, teras, kullanılabilir çatılarının olmadığı ve bu alışkanlıklarını mecburi olarak bıraktıkları kanısına varılmıştır.

Konut, insanların kendisini yeniden üretebileceği, sağlık, güvenlik ve özel hayat koşullarının sağlandığı bir yapının asgari düzeyde kaliteli malzeme ile dayanıklı olacak şekilde inşa edilmesi sonucu elde edilen mekandır. (Gökdemir ve diğerleri, 2014) Ancak ziyaret edilen evlerde asgari düzeyde bir malzeme kalitesinden söz edilemezken konutların fiziksel performanslarını gösteren anket sorularının yanıt dağılımları da bu durumu doğrular niteliktedir.

Katılımcıların gerek İzmir genel ölçeğinde gerekse mahalle yerel ölçeğinde iletişimlerinde problemler olduğu, aidiyet ve benimseme sorunları yaşadıkları sonuçlara yansımıştır. Mahalle sakinleri ile iletişimlerinin kötü olması mahalleyi benimsememeleri için tek başına bir sebep değilken, yaşadıkları konutu benimsemeleriyle mahalleyi benimsemelerinin birbirleri ile pozitif doğrusal yönde ilişkili olduğu yapılan testlerle anlaşılmıştır.

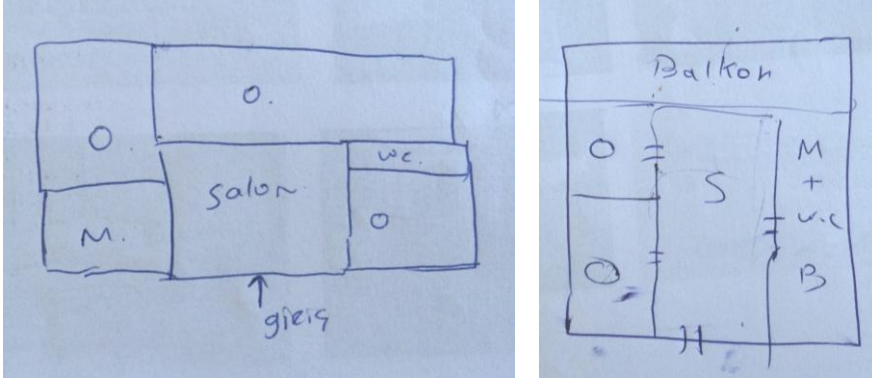
4.4.6 Katılımcıların Suriye’deki yaşadığı konutların şematik gösterimi

Katılımcıların gündelik yaşam pratiklerini anlamak bağlamında yalnızca anket soruları yeterli görülmemiş, eli kalem tutan bireylere Suriye’de nasıl bir evde yaşadıkları basit düzeyde çizdirilmeye çalışılmıştır. Görüşülen bireylerin çoğunun mimari çizimin nasıl yapılacağına dair bir fikri olmaması sebebiyle araştırmanın bu kısmı oldukça güç ve uzun soluklu bir çalışmayı gerektirmiştir. Kimi zaman yaşadığı konutu kağıda dökemeyen bireyler üzerinden, onlardan evlerini hayallerinde canlandırmalarını ve yazarı o evde simülasyon olarak gezdirmeleri rica edilmiş, yazarın da yardımıyla çizimler yapılmıştır.

100 kişiye çizdirilen evlerde konut tipolojisi bağlamında bazı genellemeler yapmak mümkündür. Önceki bölümlerde literatürde yer alan geleneksel Suriye mimarisini, katılımcıların yaşadığı konutlarda neredeyse birebir görmek mümkündür. Günümüz kapitalist mimarlık camiası adına üretilen minimalist ve küçük metrekareli konutlar yerine, bireylerin büyük odaların olduğu, avlulu ve hanehalkı sosyal paylaşımına izin veren bir mekansal kurguyu içeren konutlarda yaşadığı söylenebilir. Dikkat çeken bir diğer husus ise konut içindeki her fonksiyonun ayrı ayrı mekanlarla plan düzlemine indirgendiğidir. Örneğin hiçbir evde ‘açık mutfak’ diye tabir edilen salon ve mutfakın bir arada konumlandırılmasına rastlanmamış, birçok konutta ise duş (Suriyeliler’e göre hamam) ve tuvalet alanlarının da ayrı ayrı birimlerde fonksiyonlandığı anlaşılmıştır.

Aşağıda gösterilen çizimler ilk elden çıktığı gibi çalışmaya eklenmiştir. Bu anlamda asıl amaç mekanların boyutları ya da çizim kalitesi değil, günlük yaşamın nasıl bir plan kurgusunda aktığının irdelenmesidir. Çizdirilen konutlar değerlendirilmiş, ve temel mekan kurgusuna dayalı 3 farklı tipoloji olduğu kanısına varılmıştır.

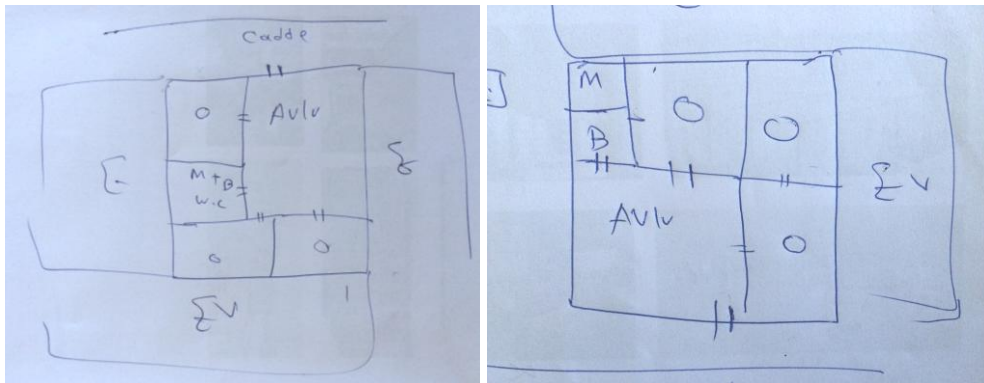
Tipoloji 1: Bu tipolojideki konutlar giriş holünün bulunmadığı, odaların giriş holü akabinde bir koridor ile ilişkilendirilmediği konutlardır. Konuta girer girmez karşılayan salon diyebileceğimiz büyükçe bir yaşama alanı bulunmaktadır. Bu alan yaşama alanı olarak kullanılırken, aynı zamanda diğer mekanları da birbirine bağlamaktadır. Yani bir anlamda koridor ve hol görevlerini de üstlenmektedir.

Şekil 4.60 : Tipoloji 1 (a-sol, b-sağ).

Şekil 4.60’ da ‘a’ tipolojisiinde görüldüğü üzere konuta giriş kapısı salona açılmakta diğer mekanlara bu alandan ulaşılmaktadır. Salonun etrafında U şeklinde bir yerleşim vardır ve salonun dış cepheye bir yüzeyi ya da açıklığı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu mekan yapay aydınlatma ihtiyacındadır ve görüşülen bireyler, gün içinde gün ışığından faydalanmak için diğer odaların kapılarını da olabildiğince açık tutmaktadır. ‘b’ tipolojisiinde ise yine salon ortak bir dağıtım alanı gibi davranmakta, diğer alanları ise ikiye bölmektedir. Bu tip plan kurgusunda salonun dış cepheye açıklığı bulunmakta ve ıslak hacimler tek bir satıhta toplanmaktadır.

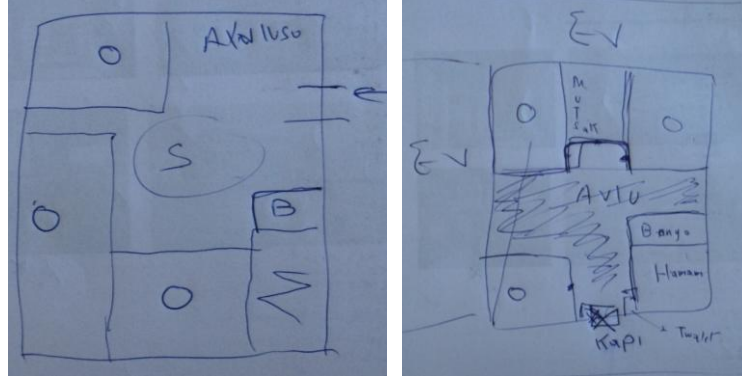
Tipoloji 2: Bu tipoloji genellikle şehir merkezinden uzakta ikamet edenlerin ikamet ettiği plan düzenidir. Suriye geleneksel mimarisinin miyeng taşlarından biri olan avlu kullanımı, tipoloji 1’de bahsedilen salon fonksiyonuna benzer bir işlevi üstlenmektedir. Güzel havalarda hane halkı bireyleri bu alanda vakite geçirmekte, yemeklerini yemekte misafirlerini ağırlamaktadır. Genellikle avlunun etrafında konumlanan odaların avluya açılan bir kapısı bulunmaktadır. Isıl konfor bağlamında bu avluların genelde üstü bir çatıyla örtülmekte, kimi zaman da dış mahale bakan cepheleri sonradan eklenen yapı elemanları ile kapatılmaktadır.

Şekil 4.61 : Tipoloji 2 (a-sol, b-sağ).

Şekil 4.61’de ‘a’ zonlamasında bitişik nizam bir parselasyon söz konusu olup, odalar avluya açılmaktadır. Avlu en büyük metraja sahip mahaldir. ‘b’ de ise oda ve diğer ıslak hacimlerin kendi içinde bir kurgusu mevcuttur, avlu giriş mekanını tanımlamaktadır. Kimi zaman odalar arasında giriş birbiri içinden kapı ile geçerek sağlanmaktadır.

Tipoloji:3 Bu plan tipinin tipoloji 3’ten farklı mahallerin avlu etrafında parçalı olarak dizilmesi ile oluşmasıdır. Görüşülen bireyler içerisinde bu çizimi yapan bireyler, daha çok kırsal alanda ya da büyük şehrin eteklerinde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrık nizam şeklinde konumlanan konut parçalarının üzeri ayrı ayrı çatılar ile örtülebildiği gibi, tek bir örtü sistemi de çatı hizmeti verebilmektedir. Avlularda çardak usulü karkaslar ile yarı geçirgen bir oluşum da olabilmektedir. Böyle bir dizilim, Suriye demografik özelliklerinden biri olan birkaç kuşağın bir arada yaşayabilmesi bağlamında tercih edilen bir sistemdir. Ayrık nizam odalarda kişiler ya da çekirdek aileler uyuma eylemini gerçekleştirmekte, aile meclisinin toplanması gereken zamanlarda da odalardan biri (salon olarak çizimde belirtilmemiş) ya da avlu mahali kullanılmaktadır.

Şekil 4.62 : Tipoloji 3 (a-sol, b-sağ).

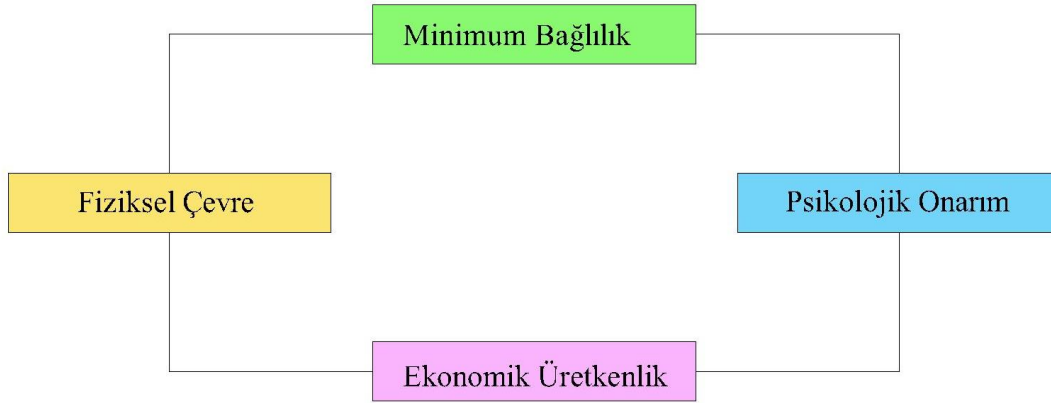
Özellikle ‘b’ de figürlenen plan çok kişilik fazla kuşakları hanehalkları tarafından kullanılmaktadır, zira banyo, tuvalet ve mutfak alanları ortak alana açılmakta ve direk bir odadan ya da mahalden geçilerek ulaşılmamaktadır. ‘a’ da ise mutfak alanına odalardan birinden geçerek (salon) ulaşıldığı için kullanım bağlamında iç içelik söz konusudur.

Sonuç olarak tüm bu plan tiplerinde, ortak toplanma alanından dağılan merkezci bir fonksiyon Şeması göze çarpmaktadır. Bunun sebebinin de anket ve birebir görüşmeler süresince gezilen hanehalklarının gün içinde genellikle tek bir mekanda bir arada zaman geçirme eğiliminin olduğunun farkedilmesidir. Örneğin girilen hanelerden birinde, salonda evin babannesi gözleme yaparken, gelin bebeğini uyutmakta, çocuklar tv izlemekte ve dede birşeyler okuyup çay içmekte idi. Dahası salon ve mutfak dışındaki odaların yalnızca uyumak için kullanıldığı gözlemlenmiştir. Yani onlar, burada kiraladıkları konut tipolojileri Suriye’dekinden çok farklı olsa da, fonksiyon dağılımını eski evlerine benzetmeye çalışmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez çalışması kapsamında savaş sonrası zorunlu olarak ülkelerinden ayrılıp başka bir ülkede yaşayan mülteci ve sığınmacılar sorunsalı ele alınmıştır. İnsanlığın varoluşundan beri ülke içinde ya da ülkeler arası çatışmalar ve savaşlar boy göstermiştir. Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra binlerce insan mübadele ya da olumsuz şartlar dolayısıyla yabancı sayıldıkları yer parçalarında geçici ya da kalıcı olarak yaşamlarını devam ettirmişlerdir. İş bulma, eğitim ya da evlilik gibi gönüllü olarak yapılan uluslar arası göçlerde dahi adaptasyon ve hayat memnuniyeti bağlamında yaşanan sıkıntılar çeşitli araştırmalar ile ortaya konmuştur. Bunun yanında zorunlu olarak göçü yaşayan bireylerin karşılaştığı ve karşılaçağı sorunlar çok daha travmatik bir boyuttadır.

Çalışmanın ilk bölümünde zorunlu göç ve mülteci olma statüsü irdelenmiştir.

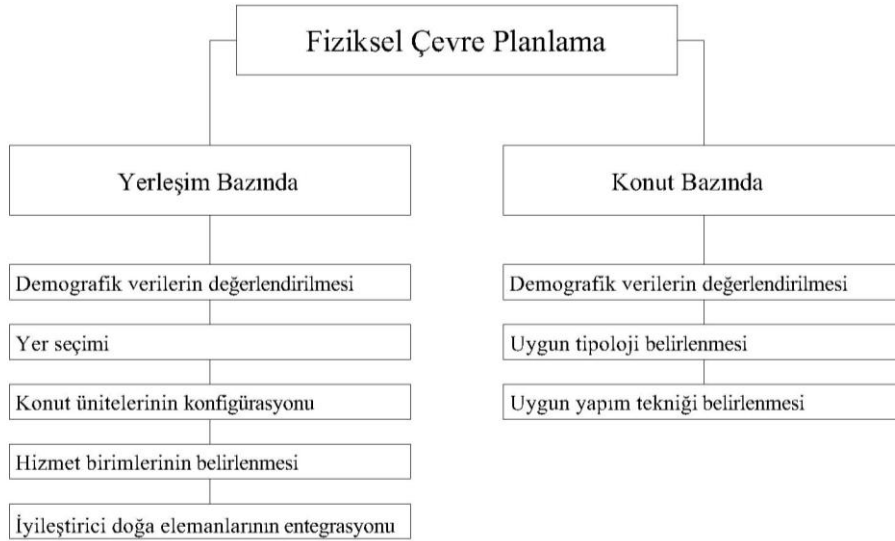

Şekil 5.1: Mülteci sorunsalına üst ölçek yaklaşım parametreleri.

Savaş sonrasında zorunlu olarak ülke değiştiren bireylerin, daha önceki bölümlerde de vurgulandığı üzere, kendi ülkelerinde olumlu şartlar yeniden oluştuğu takdirde, eninde sonunda geri döneceği beklenmektedir. Bu durumsal ışığında, kendi ülkelerinde geçici olarak onlara barınma ve yaşama hususunda yardım kapılarını açan ülkelerin bir takım parametrelere dikkat etmeli, mültecileri akın akın kamplara yerleştirilmeden evel, makro, mezo ve mikro ölçeklerde bir takım stratejiler

oluşturmalıdırlar. Elverişli fiziksel çevre sağlanması, ekonomik üretkenlik ve psikolojik onarım şartları birbiriyle çift yönlü doğrusal ilişkiler içinde olup, başarıya ulaşması halinde yere olan minimum düzeyde de olsa bağlılığı beraberinde getirecektir. Bu formulasyonun başarısı, herşeyden önce bir bireyin topluma yeniden kazandırılması, yeniden hayat memnuniyeti ve yeniden üretkenliği anlamına gelecektir.

Yalnızca standartlara uygun fiziksel çevrenin planlanması, adaptasyon için yeterli olmayacaktır. Mültecilere istihdam sağlanmadığı sürece, üretkenlikleri azalacak ve belki de yardım kuruluşlarından gelen minimum düzeydeki yardımı hiç çaba sarfetmeden kazanmaları sebebiyle bu durum olumsuz yönde bir alışkanlık yapacaktır. Ancak kullanıcı profiline eğitimli ya da becerili işgücü eğilimi hangi sektörde ise, o yönde yapılacak bir istihdam mahali, hem ülke ekonomisine katkıda bulunacak, hem de mültecilerin yaşam koşullarının hak ettikleri gelirler ile iyileştirilmesini sağlayacaktır.

Şekil 5.2: Fiziksel çevre planlama girdileri.

İlk olarak, elverişli fiziksel çevre oluşturmak, UNHRC ve NRC gibi çeşitli uluslar arası yardım kuruluşlarının da üzerinde kafa yorduğu bir konudur. Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, mülteciler için yapılan kamp türü yerleşimlerde uygulanması gereken bir takım standartlar belirlenmiştir. Ancak üzerinde ısrarla durulması gereken husus şudur ki, mimarlar nasıl ki tasarladığı planlarda kullanıcı profiline ihtiyaçlarına ve yaşam biçimlerini dikkate alarak tasarım yapıyorsa, mülteci yerleşimlerinin planlanmasında da demografik veriler, kültürel özellikler,

tipik alışkanlıklar ve gündelik hayat pratikleri sorgulanmalıdır.

Yer seçimi, hem ev sahibi şehir/ülke hem de mültecilerin karşılıklı yarar sağlayacağı şekilde belirlenmelidir. Sphere standartlarına göre, yerleşim alanı daha önceden yapılaşmaya açılmış, yapılı çevrenin bir parçası olan arazi parçası olmalıdır. Ancak diğer perspektifte de, verimli arazilerin değerlendirilmesi bağlamında, doğal çevrenin sürdürülebilirliğine zarar vermeden bu arazilerin kullanılmasıdır.

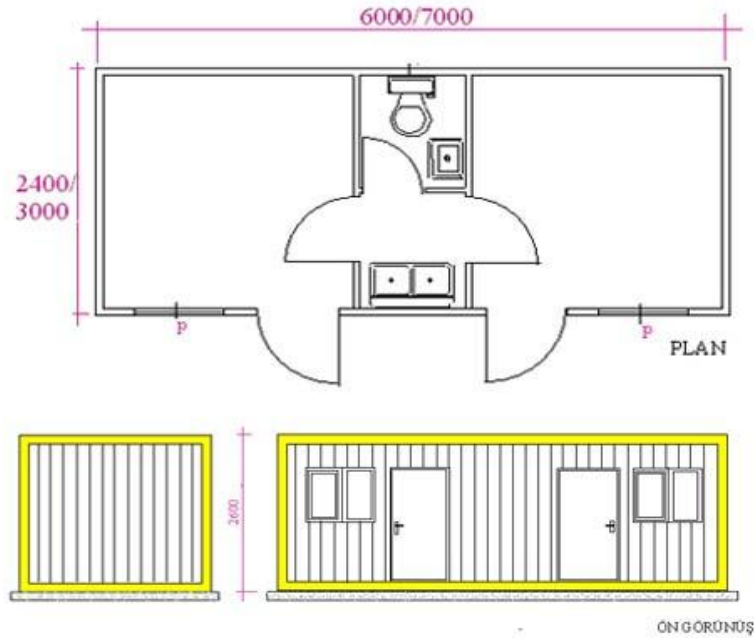
Ülkemizde Urfa, Hatay, Gaziantep gibi Suriyeli mülteci kamplarında, konut ünitelerinin konfigürasyonunda grid bir sistemde sıra sıra dizilen konteyner ya da çadırlar mevcuttur. Ancak insan, doğası gereği yapılaşmış çevreyi insan ölçeğiyle bağdaştırdığı ölçüde sosyal entegrasyon ve yere bağlılık güdülerini geliştirmektedir. Avlulu sistem az katlı konutlardan apartman kültürüne geçiş, konutların sosyal yapı üzerindeki etkilerini azaltmaktadır. (Çerçi,2012) Benzer şekilde düşeyde değil de yatayda tekrarlı bir şekilde genişleyen yerleşimler de yine olumsuz entegrasyon sorunları yaratabilir. Bu bağlamda planlanacak olan kamplarda, monoton dizilim yerine, kümeleşmiş konut birimlerinin çeşitli varyasyonlarla bir araya getirilmesiyle oluşacak bir vaziyet planı uygun olacaktır.

Hizmet birimlerinin belirlenmesi de disiplinlerarası tartışılıp uygulamaya geçilmesi gereken bir konudur. Burada yine demografik girdiler önem kazanmaktadır. Örneğin okul çağındaki sayısı, yapılacak okulun büyüklüğünü, derslik sayısını, vardiya ve öğretmen adedi gibi çok kollu belirlemeleri sağlayacaktır. Ya da aynı dilin konuşulduğu iki ülke arasında bir zorunlu göç söz konusuysa dil eğitim merkezi gibi bir hizmet birimine ihtiyaç olmazken, farklı dillerin göçünde bu birim hayatın devamlılığı için en elzem ihtiyaçlar arasında olacaktır.

İyileştirici doğa elemanlarının varlığı, psikolojik yıkım ve bunalım yaşayan mültecilerin rehabilitasyonunda önemlidir. Bu durumda yine Türkiye'deki kamplarda eksik bulunan bir nokta da yerleşim alanının yalnızca toprak zemin üzerine inşa edilmiş prefabrike elemanlar silsilesinden oluşmasıdır. Ortak alanların kullanımının artmasında ağaç ve bitki elemanlarının varlığının önemli bir etken teşkil edeceği düşünülmektedir. Bitkilendirilmiş alanlar gölgelik vazifesi de göreceğinden, gün içinde belli saatlerin konut üniteleri yerine daha sağlıklı bir çevrede geçirilmesine olanak verecektir. Bunun dışında, üretkenlik fonksiyonunun bireylere aşılması ya da arttırılması için daha önce dünya tarihinde de sıkça başvurulmuş bireysel bahçe

tarımı bazında mekansal organizasyon olumlu olacaktır.

Genel yerleşim bazında yapılması gerekenlerin dışında, barınma ve yaşama ünitelerinin de tipolojisi, büyüklüğü ve yapım şekli önemlidir. Mülteci profilinin hanehalkı büyüklüğü, NRC'nin sunmuş olduğu kişi başına düşen minimum alan verisiyle birleştirilmelidir. Günümüzde artan talep ile birlikte birçok konteyner üreticisi, devlete kamplarda barınma ünitesi ihtiyacına çözüm olmak bağlamında piyasada varolmaktadır. Genellikle kamplarda kullanılan standart konteyner boyutları 240-300 cm x 600-700 cm x 260 cm'dir. Ancak bu mekan kurgusunun ya da prefabrike ünite boyutlarının kullanıcı ihtiyaçlarını ne derece karşıladığı tartışma konusudur.

Şekil 5.3: Tipik konteyner boyutları (Url-17).

Prefabrike sistemler, hızlı ve ekonomik çözüm sunması itibariyle tercih edilmektedir. Ancak bu sistemler, talep doğrultusunda geliştirilip tip olmaktan çıkarılabilir. Örneğin ortalama hanehalkı büyüklüğünün 8 kişi olduğu bir kullanıcı profili karşısında, yine ön üretimli fabrikasyon elemanlar ile yapılmış daha büyük üniteler elde etmek mümkündür. Yardım ajanslarının talep etmesi, piyasadaki üretici aktörleri tetikleyecek, ihtiyaca cevap veren üretim gerçekleşecektir.

Bununla birlikte, yapılacak yerleşimde geçici bir süre de olsa yaşayacak olan mülteci profilinin sosyo kültürel altyapısı ile ilgili bilgi sahibi olunursa, birtakım temel dokunuşlarla onlara daha 'evim' diye benimseyebilecekleri mekanlar yaratmak

imkan dahilindedir. Örneğin kullanıcı profili yaşadığı felaketten önceki hayatında bağıcılık ile geçinip geniş verandalı bir sayfiye konutunda yaşıyor ve bu alan onların en önemli sosyalleşme profili ise, kamp alanındaki konutlara askı gergi sistemlerle bir katlanır membran çatı entegrasyonu gibi..

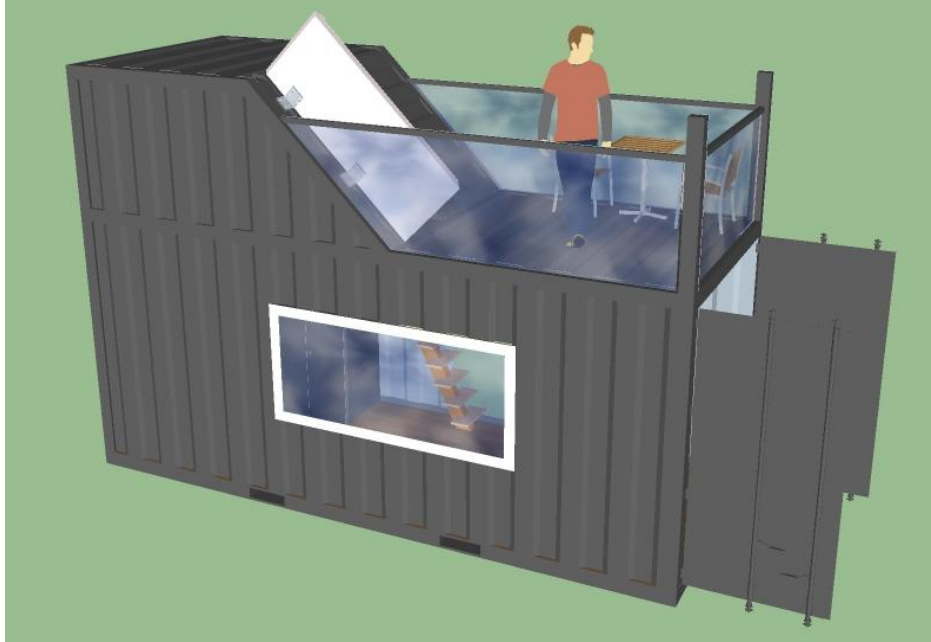
Uygun malzeme seçimi ve yapım tekniklerinin uygulanması da bir diğer önemli husustur. Bu bağlamda, mülteciler için yapılacak olan yerleşim yerinin olduğu şehir ya da civar şehirlerdeki ekonomik ve hızlı çözüm olabilecek bir takım yerel malzemelerin inşaat sürecine katılımı, aynı zamanda yerel ekonominin de canlanmasına sebep olacaktır. Maliyetin düşürülmesi ve adaptasyonun artırılması anlamında, daha önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere mültecilerin de yapım sürecine dahil edilmesi gerekir. Bu sayede işgücü maliyeti azalacaktır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir valiliği yetkilileri, İzmir’e sığınan mülteci sayısını izledikleri politika gereği gizli tuttuklarını, medya ile dahi gerçek rakamlarını paylaşmadıklarını tarafımda yapılan görüşmede belirtmişlerdir. Ancak zaman gazetesinin 7 Eylül 2013 tarihli haber başlığında ‘İzmir’deki Suriyeli sayısı 100.000’i geçti’ şeklinde manşet yer almaktadır. Birçok yerel gazetede de buna benzer rakamlar telafuz edilmektedir. (Url-18) Resmi bir bilgi olmamak ile beraber İzmir’deki Suriyeliler’in mülteci haklarını korumaya yönelik olan SGDD raporlarına göre yaklaşık 280.000 mülteci bulunmaktadır.

Bu kavramsal öneriler doğrultusunda, tez çalışmasının hedef kitlesi olan İzmir’deki Suriyeliler için planlaması varsayılan ve önerilen bir yerleşim yeri için, gerek yapılan literatür taraması gerekse yapılan anketler doğrultusunda, bir takım tasarım ve strateji unsurlarından bahsetmek mümkündür. Bu unsurlar, katılımcılar ile birebir görüşme, anket ve katılımcıların millet olarak taşıdığı genel sosyo-kültürel özellikler değerlendirilerek belirlenmiştir. Bu özellikler de bir önceki bölümde grafikler, çizimler ve literatür anlatımları ile gösterilmiştir.

Öncelikle konut tipolojisi bağlamında, anket sonuçları ile geleneksel Suriye mimarisinin oldukça örtüştüğü görülmüştür. Kalabalık aileler avlulu konutlarda yaşamakta, ortak alan olarak burada oldukça fazla zaman geçirmektedir. Bunun dışında teras çatılı konutlarda, teras alanı evin bir parçası olarak kullanılmakta, özellikle yaz aylarında komşuluğun ve aile içi paylaşımın sergilendiği bir mekan haline dönüşmektedir.

Kompozit paneller, prefabrike elemanlar ya da ihraç fazlası gemi konteynerleri ile şantiyedeki işgücü kullanımı ve maliyet azaldığı üzere yine aynı yarı hazır sistemlerin kullanılması mümkündür. Ancak günümüzde kamplarda tercih edilen monoblok kibrit kutusu benzeri konteynerler yerine, Suriyeliler'in teras kullanımını da göz önünde bulundurarak yukarıdaki resimdeki gibi küçük teraslar elde etmek mümkündür. Yapılacak bu terasa bir minder dahi koyulduğunda bu mekan birden kendileştirilebilecek, gün içinde keyifli vakit geçirilebilecek bir ortam haline gelecektir. Bu teraslı konutlar ayrık nizam ile bir araya gelebileceği gibi, birkaç tanesi bitişik nizam gruplandırılarak yine Suriyeliler'in kültürünün bir parçası olan teras komşuluğu ilişkileri de güçlendirilebilir. Bu konut tipolojisi, uluslar arası kuruluşların standartlarında da yer alan kişi başına düşen açık ve ortak alan kullanımına da olumlu yönde katma değer sağlamakta, konut biriminin ön kısmı kişisel bahçeler olarak düzenlenebilmektedir. Ancak bu sistem, piyasaki standart tip konteyner üretiminden farklı bir üretimi gerektirmektedir, bu sebeple ilk yatırım maliyetinin yükselmesi önerinin dezavantajıdır.

Şekil 5.4: Çatı terası kullanımlı konut birimi.

Diğer bir konut ünitesi önerisi de düşeyde hanehalkı ortak alanı oluşturmak yerine bunu yatayda yaratmaktır. Zemine ankre edilecek pabuçların üzerine karkas sistemle düz bir platform elde etmek, üzerini de gölgelik ve tanımlı alan sağlaması amacıyla standart konteynere demonte edilebilir bir çatı örtüsü entegre etmek, diğer bir akılcı çözümdür. Ayrıca terasın kapalı konut ünitesinden ayrı bir eleman olduğu düşünülür ise, bu terasların boyut ve yönlenme anlamındaki farklılaşmaları ile vaziyet planı anlamında da monotonluğu kıran bir kompozisyon elde etmek mümkündür.

Şekil 5.5: Teras kullanımlı konut birimi.

NRC'nin mülteci yerleşmeleri için belirlediği en küçük yerleşim birimi olan 16 konuttan oluşan küme birimi, yine örneklem kitle için önerilebilir. Bu konutlar, kullanıcı profiline yaşam kültüründe olan avlu kullanımına referans olmak bağlamında, ortak kullanım alanları bir avlu tanımlayacak şekilde gruplanabilir. Arazi yeterli büyüklükte değil ise yalnızca evlerin terasları birbirine baktırılarak avlu hissi yaratılabilir, daha büyük arazi koşullarında yine evlerin gruplanmaları ile orta alan ortak bir yaşama alanına dönüştürülebilir. Konutların askeri nizam yerine organik bir şekilde arazide konumlandırılması ile, lokal çocuk parkları, oyun alanları, ya da bilgilendirme pano alanları gibi sosyal mekanların yaratılması mümkündür. Örnek küme vaziyet planında maliyet unsuru düşünülerek ön teraslı konut birimleri tercih edilmiştir. Ancak bu planı aynı düşünce ve tasarım sistemiyle çatı teraslı konut yerleşimlerine de uygulamak pek tabi olanaklıdır.

Şekil 5.6: 16 konuttan oluşan örnek küme birimi.

Bu konut kümeleri, ana ve tali yollar, hizmet ve ticaret birimleri ile desteklenerek çoğaltıldığında, günümüz mülteci konteyner kent ve çadır kentlerinden çok daha insani ve ölçekli bir yerleşim sağlayacaktır.

Şekil 5.6’ daki örnek vaziyet planında orta kısımda yer alan yeşil ile boyanmış kısım; ülkemizde çok yaygın olmamasına karşın, geliri ve gelir sağlayacak olanakları olmayıp yalnızca yardım kuruluşlarının ihtiyaçlarını giderdiği mülteci topluluğu için farklı bir tüketim-üretim dengesini sağlayabilecek çözüm önerisi olarak permakültür alanını göstermektedir. Bu bağlamda permakültürün ne olduğunun ve alt açılımlarının sonuçlarının bilinmesinde fayda vardır.

Permakültür, Bill Mollison isimli çevre bilimcinin 1970’lerde ortaya koyduğu, en temel anlamda azalan enerji ve kaynak yeterliliğine karşı yaratıcı tasarım sorumluluğudur. (Mollison, 1991) Ayrıca permakültür, bireylerin maddi ya da maddi olmayan ihtiyaçlarını, doğaya zarar vermenin aksine ona da yarar sağlayarak, kendilerinin de onun üzerinde yaşadıklarının ve bir parçası olduklarının bilincinde olarak gidermelerini olanaklı kılan bir tasarım ve bakım bilimidir. (Bakır ve diğerleri, 2011) Permakültür, ekolojik tasarımın uygulanmış halidir. (Holmgren ve diğerleri, 2002) Bu bağlamda mültecilerin ihtiyaçlarının bir kısmını planlanan permakültür alanlarında yetiştirdikleri ürünler ile gidermeleri, yardım ajanslarının da besine ayrılan parayı farklı kollarla değerlendirmesini sağlayabilecektir. Ayrıca Sphere standartlarında da bahsi geçtiği üzere, kullanıcıların da yapım sürecine dahil edilmesi olumlu olduğundan, bu alanların kullanıma açılmasına kadar mülteciler kolektif çalışma ortamı yaratılarak sürece dahil edilebilirler.

Permakültürün ana ilkeleri, konseptin amacını ve hedefini açıkça ortaya koymaktadır. Bakır ve diğerlerinin ortaya koyduğu bu ilkeler:

- **Bağıntılı yerleştirme:** Öğelerin tek başına olan işlevinden ziyade bir araya geldiğinde en uyumlu işlevsel bütünlüğü sağlayacak şekilde yer seçimi ve konumlandırma yapılır. Tasarlanan sistemin bir öğeden en iyi şekilde yararlanabilmesi ve o öğeyi etkin bir şekilde besleyebilmesi için, o öğenin diğer öğelere göre doğru yerde konumlandırılması gerekir.
- **Her öğenin birçok işleve sahip olması:** Sistemdeki tüm öğeler olabildiğince farklı işe yaramak üzere seçilip konumlandırılır. Örneğin bir gölet, yaşayanların su ihtiyacını karşılarken, bitki ve hayvan sulamada aynı zamanda balık yetiştiriciliğinde kullanılabilir. Benzer şekilde bölgeye uygun bir bitki türünün arazide doğru yer seçimi ile konumlandırılmasıyla, gıda ve hayvan yeri elde etmek, rüzgarı kesmek, toprağı beslemek ve erozyona karşı önlem almak mümkündür.
- **Önemli işlevlerin birden çok öğe tarafından desteklenmesi:** Sistemin ani ve beklenmedik bir dış etken karşısındaki direncini arttırmak amacıyla, tasarımdaki kilit taşı işlevlerin orman yangını, gıda, su ve enerji işlevlerinden en aza ikisine karşılık vermesi beklenmektedir. Bununla birlikte bir öğe işlevini yerine getiremez hale geldiğinde, onun işlevini kısmen ya da tamamen üstlenebilecek bir diğer öğenin varlığı gerekmektedir. Örneğin bir konutta sıcak su ihtiyacı güneş enerjisi ile sağlanıyorsa, havanın soğuk ve güneşsiz olduğu durumlara karşın suyu odun ısıısıyla ısıtılabilmesi başvuru olan diğer bir öğe olmalıdır.
- **Etkin enerji planlaması:** Öğelerin doğru mülka, dilim ve eğimlere göre planlanması doğal ve yapay enerji sarfiyatını azaltacaktır. Örneğin su deposunu konut birimlerinden daha üst bir kotta konumlandırmak, doğal yerçekiminden sebep tesisat basıncını sağlayacaktır. Aynı şekilde arıtma sazlığının da konutlardan daha düşük kotta yerleştirilmesi ile gri suyun doğal akışı sağlanmış olacaktır. Ayrıca arazideki öğeler planlanırken, sık bakım ve takip gerektiren öğeler, birey etkin enerji kullanımı bağlamında konutlara yakın bir şekilde yerleştirilmelidir. (örneğin sebze bostanı gibi..)

Permakültürün Türkiye'deki ilk örneği İzmir'in Bayındır ilçesine bağlı Marmariç mahallesinde uygulamaya koyulmuştur. Elma, kiraz, ceviz gibi besinlerin yetiştirilmesine elverişli olan arazi, eğimler ve topoğrafya göz önünde bulundurularak planlanmıştır. Yağmur suyunun araziye beslemeden kayıp gitmesini önlemek için eş yükselti eğrilerine paralel bir şekilde yağmur hendekleri oluşturulmuştur. Yağışlı mevsimdeki doğal suyun kurak mevsimde de sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla gölet oluşturulmuş ve ihtiyaç fazlası su bu alanda depolanmıştır. Bu su hem arazideki ekime, hem de arıtılarak Marmariç permakültür köyü sakinlerine içme suyu hizmeti vermektedir. Yağmur hendekleri ve göletin kazılmasıyla çıkan toprak, tümsekler yaratılarak gıda ormanına zemin hazırlamıştır. Orman ekosistemlerinden feyz alınarak 7 katmanlı bir bitki örtüsü tasarlanmıştır.

Şekil 5.8: Yükseltilmiş yatakta sebze bahçesi fidan ekimi (Bakır ve diğerleri, 2011).

Permakültür tasarımı, özellikle kurak arazilerin yeniden ekosisteme kazandırılmasında önemlidir. Bu bağlamda, uluslar arası kuruluşların (UNHRC, NRC) da önerisi olan mülteci kamplarının arazi seçimi belirlenirken el değmemiş yeryüzü parçaları yerine kullanılmış alanların tercih edilmesi bağlamında, doğa olayları ve iklimsel değişiklik sebebiyle daha önce kullanılmış ancak terkedilmiş araziler seçilip, bu alanın hem ekosisteme tekrar kazandırılması hem de maliyet ve enerji bağlamında olabildiğince kendi tüketimini kendi üreten bir yerleşim önerisi, hem mülteciler hem de İzmir adına faydalı olacaktır.

Permakültür alanları, şekil 5.8’de gösterildiği gibi konut birimlerinin aralarına yerleştirilebilir. Bu sayede mültecilerde toprağı sahiplenme duygusunun daha fazla olacağı öngörülmektedir. Kümeler arasındaki tanımlı bahçelerde bireyler kendi meyve ve sebzelerini yetiştirebilir ki bu mikro ölçekli bir yaklaşım olur. Makro ölçekli yaklaşım bağlamında da, konut yerleşim alanının dışında, arazinin topoğrafyasına uygun bir yerde ekim alanları oluşturulabilir, bu ekim alanları da parselasyon yapılarak hanehalklarının üzerine geçici süreyle (örneğin 1 yıl ya da 3 yıl) tanımlanabilir. Sistemin büyümesi halinde, mülteciler topladıkları ürünleri, bağlı oldukları yardım ve devlet kuruluşlarının denetiminde organik Pazar kurma eylemiyle ticarete dökülebilir, bu sayede İzmirli ve Suriyeli vatandaşların bıçak sırtı sinerjileri törpülenebilir.

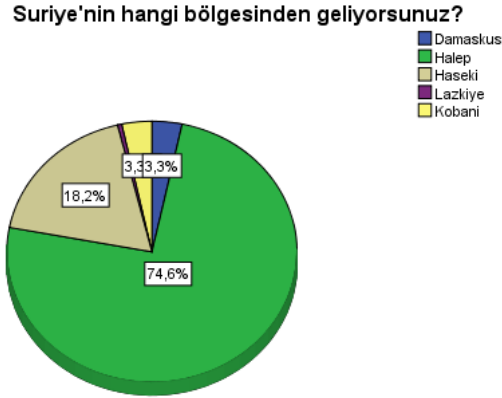
İzmir’deki Suriyeliler için bir yerleşim yeri tasarlanması halinde, demografik özelliklere uygun konut tipolojisi ve konutların bir araya gelişlerinin planlanması ve enerji etkin kullanımı ile üretim- tüketim dengesinin sağlanmasının yanı sıra, yerleşkede bulunması gereken hizmet birimlerinin seçimi de oldukça önemlidir. Anket ve görüşme yapılan mülteciler ile ilgili, barınma koşullarının çok sağlıksız oluşundan sonraki en önemli sorun olarak dil problemi ve bundan kaynaklı olarak gündelik hayat içinde ötekileştirilmeleri göze çarpmıştır. Hanehalkı bireylerinin çoğunluğu işsiz ya da çalışamayacak durumda (çocuk ya da yaşlı) olduğundan, ziyaret edilen hanelerde yaşayan bireylerin neredeyse hepsiyle tanışma şansına erişilmiştir. Ancak görüşülen bireyler içerisinde yalnızca 3 kişi ile çevirmen yardımı olmadan iletişim kurulabilmiştir. Bu bağlamda en azından temel düzeyde Türkçe dil eğitimi veren bir eğitim biriminin yerleşim içinde bulunması gerektiği düşünülmektedir. Ankete katılan bireyler içinde Fransızca ve İngilizce öğretmeni gibi eğitimciler bulunmaktadır. Öncelikle bu eğitimci kesime kurs verilmesi, daha sonra eğitimci Suriyeliler’in yerleşkedeki dil kursu dersliklerinde diğer arkadaşlarına bildiklerini aktarmaları ile az da olsa bir kesimin istihdam edilmesi sağlanabilir. Yabancı bir yerde yaşamını standart bir şekilde devam ettirebilmenin araçlarından birinin dil olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Berry’ye göre mülteciler, zorunlu olarak göç eden bireylerdir ve sığındıkları yerde asimilasyon, ayrılma, marjinalleşme ve bütünleşme kültürleşme türlerinden zaman içinde bir ya da bir kaçını deneyimlerler. (Berry, 1998) Bu bağlamda dil probleminin aşılması, asimilasyon durumsalını azaltıp

bütünleşme kültürleşmesini arttırabilir. Beryy'nin mülteci adaptasyon modelinde tamamen bir adaptasyonun çok mümkün olmadığı, en fazla bütünleşmenin olduğu beyan edilmiştir. Aynı şekilde bu bireylerin Türkçe'yi öğreniyor olması, onların bir daha Türkiye'den gitmeyecekleri anlamına da denk düşmeyecektir.

Diğer bir hizmet birimi olan okullar da Türkiye ve dünyanın birçok yerinde de olduğu üzere yerleşim alanına dahil edilmelidir. Görüşülen bireylerden bazıları çocuklarını okula yazdırmak istediklerinde engel ile karşılaştıklarını, bir kısmı da güvenlik endişesi ile okula göndermediklerini belirtmişlerdir. 'Kilitli kapısı olan evimde bile korkarak yaşıyorum, tanımadığım bir yerdeki okula çocuğumu nasıl göndereyim? Diyelim ki gönderdim, bütün ders saatleri boyunca okulun kapısında nasıl bekleyeyim?' (Katılımcı, Bayan, 32) Bu cümleden de bireylerin tedirginliğini anlamak mümkündür. Dolayısıyla yerleşim yerinde anaokulu ve ilköğretim okulu yapımı elzemdir. Bu okullarda da yine öğretmen mesleğindeki bireylerin istihdamı sağlanır ise, bu bireyler birşeyler üretme hissiyle mental hasarlarını üzerlerinden atabilir. Suriyeli mülteciler için yapılacak olan yerleşkenin savaş bitince hanehalklarının geri dönmesiyle boşalacağı ve başka sosyal yardım amaçlarıyla da kullanılabileceği bakış açısıyla, okulların ve dersliklerin dış ortam koşullarına dayanıklı malzemelerden ve standartlara uygun büyüklüklerde yapılmaları sürdürülebilirlik açısından yararlı olacaktır. Bu okul ve derslikler daha sonra, devlet eliyle verilen bir takım biçki-dikiş, resim, heykel gibi kurslar için uygun mekanlar olabileceği gibi, okul açığı olması halinde İzmir'deki öğrencilerin eğitimi için de kullanılabilir.

SGDD'nin yürüttüğü kapsamlı anket çalışmasının sonucunda İzmir'deki Suriyeliler'in %74,6 gibi büyük bir çoğunluğu Halep kentinden gelmiştir. Tarafımca yapılan anket sonucu da benzer niteliktedir. (%69 Halep) Anket katılımcılarının büyük çoğunluğu (%52) , Suriye'de iken icra ettikleri mesleğin terzi, ütücü ya da tekstil işçisi olduğunu belirtmiştir. Zira Halep'teki tekstil sektörü, genel istihdamın %27,2'sini oluştururken, Suriye genelinde de bu sektör %26,1 gibi önemli bir orana sahiptir. (Rabenau, 2010) Bu bilgi göz önünde bulundurularak, yerleşim alanına inşa edilecek bir tekstil fabrikası ile, kullanıcıların bilgi ve becerisinin olduğu bir sektörde istihdam yaratılabilir. Bu fabrikanın kapasitesi, çalışabilecek işçi sayısı ve büyüklüğü, daha geniş kapsamlı bir çalışma ile belirlenebilir. Böylelikle Suriyeliler'in sigortasız ve değerinin altında bir ücrete çalışmaları kontrol altına

alınmış ve iyileştirilmiş olacaktır. Tekstil fabrikasının yapımında yine prefabrike elemanlar kullanılarak hızlı ve dayanıklı bir tesis imal etmek faydalı olacaktır.

Şekil 5.9: İzmir'deki Suriyelilerin geldiği şehir (SGDD,2014).

Bu çalışmanın ortaya koyduğu öneriler, literatür araştırmasında da vurgulandığı üzere birtakım standartlara uygun olarak mülteci yerleşkelerinin tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Türkiye de dahil dünyanın birçok yerinde acil durum barınakları ve yaşama alanları planlanırken, kültürel varlık, sürdürülebilirlik, adaptasyon, psikolojik travmaların iyileştirilmesine yönelik fiziksel çevreler gibi çok önemli unsurlar göz ardı edilmekte, yerleşim yerinin kullanıcı kitlesi ve taşıdığı özellikler hiçe sayılmaktadır. Araştırmada vurgulanmak istenen de tam olarak bu özelliklere dokunmaktadır. Zorunlu göçlerde, özellikle savaş sonrası acil durumlarında belli kriterler yürütücülüğünde sürdürülebilir ve insani mekanlar tasarlamak biz mimarların elindedir.

Bu çalışmanın örneklemini İzmir'deki Suriyeli savaşzede mülteciler olarak belirlenmiştir, ancak temel prensip olarak deprem, sel gibi doğal afetler ve devletin yaptığı geliştirme ve soylulaştırma projeleri sonucunda evsiz ve yersiz kalan bireyler için kullanılabilecek bir kavramsal çalışma modeli düşünülmüştür. Tez içeriğinde bahsi geçen kriterlere ve konular doğrultusunda, bu çalışmanın tüm acil durum yerleşkeleri için kullanılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- 2004 Review Report, 2004:** Sandbag Shelter Prototypes Various Locations Worldwide. Alındığı tarih: 15.03.2015, adres: archnet.org/library/.../file/.../FLS1246.pdf.
- Abbasi-Shavazi, M., J., Sadeghi R., Hugo G., McDonald P.,** 2012: Adaptation and Return Strategies of the Second-generation Afghan Refugees in Iran. Alındığı tarih: 15.02.2015, adres: http://iussp.org/sites/default/files/event_call_for_papers/Adaptation%20and%20Return%20Strategies%20of%20the%20Second-generation%20Afghan%20Immigrants%20in%20Iran.pdf.
- Adevi, A.A., Grahn, P.,** 2011: Attachment to Certain Natural Environments: A Basis for Choice of Recreational Settings, Activities and Restoration from Stress, Environment and Natural Resources Research 1, 1:36-52.
- Adıgüzel, Y.,** 2010: Diasporadaki Kimlik Algılamalarına Göç Tipinin Etkisi: Almanya ve İngiltere Türk Toplamlarının Karşılaştırılması, Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 20. Sayı, 2010/1, sayfa: 97-119.
- AFAD,** 2013: Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar 2013: Saha Araştırması Sonuçları, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Alındığı tarih: 21.04.2015 ,adres: https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf
- Agier, M.,** 2002: Between war and city: Towards an urban anthropology of refugee camps, Ethnography 3: 361-366.
- Ajaj, A., Pugnali, F.,** 2014: Rethinking Traditional Arab Architecture: A Traditional Approach to Contemporary Living, LACSIT International Journal of Engineering and Technology, Vol:6 No:4 sayfa:286-290.
- Akça, B.,** 2010: 2. Dünya Savaşı Yıllarında Ege Adalarından Batı Anadolu Sahillerine Sığınan Mülteciler Meselesi , Muğla Üniversitesi Dergisi, sayı:24, sayfa: 2-11.
- Rawsthorn, A.,** 2014: Ikea's refugee housing is 'Unusually Sensitive and Intelligent'. Alındığı tarih: 08.02.2015, adres: <http://www.dezeen.com/2014/12/10/ikea-flat-pack-refugee-housing-sensitive-intelligent-response-alice-rawsthorn/>.
- Altunışık, Ç., Yıldırım, M.,** 2002: Mülteci Haklarının Korunması, Ankara Barosu Yayınları, Ankara.
- Anderson, B.,** 1983: Imagined Communities, Reflections of the Origin and Spread of Nationalism, Verso Editions and NLB, London.

- Bakır, M., F., Akhuy, S., Aydemir, G.,** 2011: Permakültür El Kitabı ve Marmariç Örneği. Alındığı tarih: 25.03.2015, adres: http://marmaric.org/permakultur_el_kitabi.pdf
- Bell, G.,** 2005: The permaculture way: Practical steps to create a selfsustaining world. White River Junction, VT: Chelsea Green; Jacke, D., & Toensmeier, E. Edible forest gardens: Ecological vision and theory for temperate climate permaculture. White River Junction, VT: Chelsea Green.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., ve Dasen, P. R.,** 2002: Cross-cultural psychology: Research and applications (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Berry, J.,** 1997: Immigration, Acculturation and Adaptation, Canada.
- Bierman, F., ve Boas, I.,** 2008: “Protecting climate refugees. The case for a global protocol”, Environment, 50(6): 8–16.
- BMMYK,** 1998: Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-1998 Bir İnsanlık Sorunu, Cenevre: Oxford University Press.
- Bogren, H.** 2008: Flytta eller stanna? Betydelsen av plats och platsförankring för den kvalificerade arbetskraftens internationella migration. Doctoral Dissertation. Lund: Lund University Department of Social and Economic Development. İngilizce çeviren belirsiz.
- Borjas, George J.,** 1999: "The Economic Analysis of Immigration." Pp. 1697-960. Handbook of Labor Economics, Volume 3. A.C. Ashenfelter and D. Card, editors. Elsevier.
- Bowlby, J.,** 1961: Process of Mourning, International Journal of Psychoanalysis, Vol:42 sayfa:317-340.
- Brown, B. B., ve Perkins, D. D.,** 1992: Disruptions in Place Attachment. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), Place Attachment (pp. 279-304). New York: Plenum Press.
- Buz, S.,** 2002: “Türkiye’deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Cameron, C.,** 2013: IKEA’s solar powered flat pack shelter approved for Syrian refugee housing. Alındığı tarih: 06.04.2015, adres: <http://inhabitat.com/ikeas-solar-powered-flat-pack-shelters-approved-for-syrian-refugee-housing/#ixzz2ta0xbusn>
- Carlson, E. B., ve Rosser-Hogan, R.,** 1991: Trauma experiences, posttraumatic stress, dissociation, and depression in Cambodian refugees. American Journal of Psychiatry, 148(11), 1548-1551.
- Castells, M.,** 1998: The Information Age, Economy, Society and Culture Vol:2, Cambridge.
- Christensen, A.,** 2009: Belonging and Unbelonging in an Intersectional Perspective, Gender, Technology and Development vol:13 No:1 sayfa 21-41.

- Christensen, A., Jensen, S.,** 2011: Roots and routes : Migration, belonging and everyday life, Nordic Journal of Migration Research, Vol. 1, No. 3, 12.2011, p. 146-155.
- Colic-Peisker, V., ve Walker, I.,** 2003: Human capital, acculturation and social identity: Bosnian refugees in Australia. Journal of Community and Applied Social Psychology, 13(5), 337-360.
- Crawford, K., Suvatne, M., Kennedy, J., Corsellis, T.,** 2010: Forced Migration Review, Urban Shelter and the Limits of the Humanitarian Action.
- Çakmak., M., A.,** 2009: İki Dünya Savaşı Arasında Ortadoğu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt:5, sayfa:1344-1371.
- Çerçi, S.,** 2012: Geçmişten Günümüze Çevresel Kalite Değişiminin Çeşitli Parametrelerle İrdelenmesi, Niğde Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt 1 , Sayı 1, sayfa 66-74.
- Dalkılıç, N., Aksulu, I.,** 2004: Midyat Geleneksel Kent Dokusu ve Evleri Üzerine Bir İnceleme, Gazi Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi Dergisi, Cilt:19, No:3, sayfa:313-316, Ankara.
- Danış, A., D.,** 2004: Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye, Birikim, No:14 sayfa:216-224.
- Davis, Diane E.,** 2003: Contemporary Challenges and Historical Reflections on the Study of Militaries, States, and Politics, In Irregular Armed Forces and their Role in Politics and State Formation, ed. Diane E. Davis. Cambridge: Cambridge University Press.
- De Young, R.,** 1996: Some psychological aspects of reduced consumption behaviour: The role of intrinsic satisfaction and competence motivation. Environment and Behavior, 28(3), 358–409.
- Deniz, O.,** 2010: Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 22, sayfa 187-204.
- Eroğlu, E., C., Taşkiran, R.,** 2002: ‘Sığınma Hakkı ve Mültecilerin Durumu’ , Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2002/1 sayfa 105-128.
- Fakouch, T.,** 2004: Traditional Syrian Architecture. Alındığı tarih: 18.01.2015, adres: http://www.meda-corpus.net/libros/pdf_manuel/syria_eng/ats_eng_0.pdf
- Fandrich, C., M.,** 2012: Refugee Resettlement in America, The Iraqi Refugee Experiences in Upstate, New York, The American University of Cairo Publications, No:1.
- Freij, K.,** 2008: Design and Wood Technology (In Swedish), Höskolan i Gävle ,Institutionen för Teknik och Byggd miljö, April. Alındığı tarih:22.02.2015, adres: <http://architectureindevelopment.org/project.php?id=48#!prettyPhoto>.
- Fried, M.,** 1963: Grieving a Lost Home. In L. Duhl (ed.) The Urban Cognition New York: Basic Books.

- Gangler, A., Gaube H.,** 1991: A Quarter of Aleppo in the 19th and 20th Centuries: Socioeconomic and Architectural Aspects, *Revue de Monde Musulman et de la Mediterranee*, No:62, sayfa: 159-168.
- Gilroy, P.,** 1997: *Diaspora and the Detours of Identity*, ed. K Woodward, Open University Press, Milton Keynes sayfa 299-346.
- Glick Shiller, N., Çağlar, A.,** 2009: Towards a comparative theory of locality in migration studies, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol:35, No:2, sayfa:177-202.
- Gökdemir, A., Demirel, C.,** 2014: Güvenlikli ve Sağlıklı Konut Hakkı, Gazi Üniversitesi Adli Bilimciler Derneği 1. Sağlık Kongresi, Marmaris.
- Gullestad, M.,** 2006: *Plausible Preduje: Everyday Practices and Social Images on Nation, Culture and Race*, Universitetsforlaget, Oslo.
- Gustafson, P.,** 2014: Place Attachment, *Advances in Theory, Methods and Applications, Place Attachment in an Age of Mobility*, sayfa:37-49, USA.
- Hall, S.,** 1992: *New Ethnicities in 'Race' Culture and Difference*, sayfa:252-259 London.
- Hallaj, O., A.,** 2002: *The Housing Sector in Aleppo, Sustainable Rehabilitation Architectural Design and Engineering Consortium (SURADEC)*.
- Harrell-Bond, B.,** 2002: Can Humanitarian Work With Refugees Be Human, *Human Rights Quarterly*, Vol:24: sayfa:51-85, The Johns Hopkins University Press.
- Hayani, I.,** 1974: "Syria's Traditional Role," *Middle East International* [London], No. 38, sayfa:9-11.
- Heggenes, P.,** 2013: A new ingeniously designed shelter for refugees-Made by IKEA. Alındığı tarih: 11.03.2015, adres: <http://www.fastcoexist.com/1682416/a-new-ingeniously-designed-shelterfor-refugees-made-by-ikea>.
- Hidalgo, M. C. ve Hernandez, B.,** 2002: "Place Attachment: Conceptual and Empirical Questions, *Journal of Environmental Psychology*, Volume:21, Issue:3, sayfa:273-281.
- Morrow, R.,** 2006: *Earth user's guide to permaculture* (2nd ed.). Pymble, Australia: Kangaroo Press.
- Horenczyk, G.,** 1996: Migrant identities in conflict: Acculturation attitudes and perceived acculturation ideologies. G. M. Breakwell, (Ed.), *Changing European identities: Social psychological analyses of social change içinde* (241- 250). Oxford, UK: Butterworth-Heinemann.
- IAFR,** 2014 : IAFR Report, Kakuma Refugee Camp - March 2014.
- Ilgın, C., Hacıhasanoğlu, O.,** 2006: Göç-aidiyet ilişkisinin belirlenebilmesi için bir model, *İtü dergisi*, cilt:5 sayı:2 kısım:1 sayfa:59-70.
- IOM,** 2013: *World Migration Report 2013, Migrant Well-being and Development, Key Facts and Figures*.

- Islam, M.**, 1992: Natural Calamities and Environmental Refugees in Bangladesh, Journal of Refugee, Vol 12, No 1, sayfa 5-10.
- İHAD**, 2013: İnsan Hakları Araştırmaları Derneği, 2012 Türkiye İltica Hakkı İzleme Raporu, Ankara, Alındığı tarih: 08.01.2015, adres: <http://www.ihad.org.tr/file/reports/2013/2012iltica.pdf>.
- İnan, C., E.**, 2014: Türkiye’de İskan Siyaseti: İskana Yönelik Örgütsel Yapı Üzerinden Bir İnceleme, Yönetim ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi, sayı:22, sayfa:82-102.
- Khwaja, Z., D.**, 1980: The Essence of Islamic Environment, Ekistics 280, sayfa: 65-68.
- Knez, I.**, 2005: Attachment and identity as related to a place and its perceived climate, Journal of Environmental Psychology, 25, 207-281.
- Kolukırmık, S.**, 2014: Uluslar arası Göç ve Türkiye, Yerel Uygulamalar ve Görünümler, Journal of World of Turks, Vol:6, no:2, sayfa 37-53.
- Kuhlman, T.**, 1991: The Economic Integration of Refugees in Developing Countries: A Research Model. Journal of Refugee Studies, 4.
- Lee, E., S.**, 1966: A Theory of Migration, Demography, Volume 3, Issue 1, sayfa: 47-57.
- Lefebvre, H.**, 1991: The Production of Space, translated by Nicholson-Smith, Oxford, OX, UK ; Cambridge, Mass., USA
- Levitt, P., Glick Schiller, N.**, 2004: Transnational Perspectives on Migration, International Migration Review vol:38 No:3 sayfa:1002-1039.
- Lewis, D., C.**, 2009: Aging Out of Place: Cambodian Refugee Elders in the United States, Family and Consumer Sciences Research Journal, Vol:37, No:3, sayfa:376-393.
- Low, S., Altman, I.**, 1992: “Place Attachment: A Conceptual Inquiry.” in Altman and Low. Human Behavior and Environment vol.12 Place Attachment. New York: Plenum Press, 1-12.
- Malkki, Liisa H.**, 1995: Refugees and Exile: From "Refugee Studies" to the National Order of Things, Annual Review of Anthropology 24 sayfa:594-523.
- Manzo, L. C.**, 2003: Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationship with places. Journal of Environmental Psychology, Volume:23, sayfa:47-61.
- Manzo, L.C., ve Perkins, D., D.**, 2006: Finding Common Ground: The Importance of Place Attachment to Community Participation and Planning. Journal of Planning Literature 20:335.
- Mollison, B.**, 1991: Introduction to permaculture. Tyalgum, Australia: Tagari.
- Murray, K., E., Davidson, G. R. ve Schweitzer, R., D.**, 2010: Review of Refugee Mental Health Interventions Following Resettlement: Best Practices and Recommendations. American Journal of Orthopsychiatry, 80: 576–585. doi: 10.1111/j.1939-0025.2010.01062.x.

- Myers, N.**, 2005: ‘Environmental Refugees: An Emergent Security Issue’, Organisation for Security and Cooperation in Europe. Alındığı tarih:17.04.2015, adres: www.osce.org/documents/eea/2005/05/14488_en.pdf.
- Nasar, J.L., ve Julian, D., A.**, 1995: The Psychological Sense of Community in the Neighborhood. *Journal of the American Planning Association* 61, 2, sayfa:178–84.
- Navas, M, Garcia, M., Sanchez, J., Rojas, A., Pumares, P. ve Fernandez, J.**, 2005: Relative acculturation extended model. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 21-37.
- Navas, M., Fernandez, R., Rojas, A. J. ve Garcia, M. C.**, 2007: Acculturation strategies and attitudes according to the relative acculturation model (RAEM): The perspectives of natives versus immigrants. *International Journal of Intercultural Relations*, 31, sayfa:67-86.
- NRC**, 2014: NRC Kenya Fact Sheet.
- NRC**, 2015: Shelter Cluster Fact Sheet.
- Nyers, P.**, 2006: *Rethinking Refugees: Beyond States of Emergency*. New York: Routledge.
- Özcan, M.**, 2005: *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku. Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*. Ankara: USAK Yayınları.
- Özkan, Y.**, 2013: Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16 Sayı 1, sayfa 141-169.
- Peisker, C., V.**, 2006: Visibility, loss of status and life satisfaction in three groups of recent refugee settlers, *TASA Conference 2006, Conference Paper*.
- Porter, M., ve Haslam, N.**, 2001: Forced displacement in Yugoslavia: a metaanalysis of psychological consequences and their moderators. *Journal of Traumatic Stress*, 14(4), sayfa:817-834.
- Rabenau, V., B.**, 2010: “Report on Local Economic Development in Aleppo”, Aleppo Urban Development Project. Alındığı tarih: 27.01.2015, adres: http://www2.gtz.de/wbf/4tDx9kw63gma/Rabenau_LED.pdf
- Ragette, F.**, 2003: *Traditional Domestic Architecture of the Arab Region*, Edition Axel Menges, sayfa: 86.
- Ramlogan, R.**, 1996: Environmental Refugees: A Review, *Environmental Construction*, No: 23 sayfa 81-88.
- Safaei, M.**, 2012: *Architectural Assessment to Emergency Housing Patterns*, Istanbul Technical University, Department of Architecture, Architectural Design Programme, Published Master Thesis.
- Sarısr, S.**, 2010: “II. Dünya Savaşı Yıllarında Anadolu Sahillerine Sığınan Yunanlı Sivil Mülteciler”, Selçuk Üniversitesi, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (27).

- Saunders, 2004:** Graham. Dilemmas and Challenges for the Shelter Sector: Lessons Learned from the Sphere Revision Process, Disasters, 2004, 28 (2): sayfa:160-175.
- Savage, M., Bagnall, G., Longhurst, B., 2005:** Globalization and Belonging, Sage Publications, Gatedshead.
- Laçiner, S., 2007:** "Türkiye-İngiltere ilişkileri ve işbirliği imkanları", Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK). Alındığı tarih:29.03.2015, adres: <http://www.usakgulldem.cmnJmakale.php?id=97>.
- SGDD, 2014:** Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, İzmir’de yaşayan Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analizi, İzmir.
- Sixsmith, J., A., 1986:** The Meaning of Home: An Explatory Study in Environmental Experience, Journal of Environmental Psychology , 6, sayfa:281-298.
- Smailes, P., J., 2006:** Redefining the local: The social organisation of rural spaces in South Australia, 1982-2006. Geography, Population and Environmental Management, Flinders University, Adelaide.
- Sphere Project 2004:** The Sphere Project: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response. London: Oxfam Publishing`.
- Stedman, R., C., 2002:** Toward a social psychology of place: Predicting behavior from place-based cognitions, attitudes, and identity. Environment and Behavior, 34(5), sayfa561–581.
- Stedman, R., C., 2003:** Is it really just a social construction? The contribution of the physical environment to sense of place. Society and Natural Resources, 16, sayfa:671–685.
- Steel, Z., Silove, D., Phan, T., ve Bauman, A., 2002:** Long-term effect of psychological trauma on the mental health of Vietnamese refugees resettled in Australia: a population-based study. Lancet, 360(9339), sayfa:1056- 1062.
- SVID, 2014:** The Design Process. Alındığı tarih: 27.01.2015, adres: <http://www.svid.se/en/What-is-design/The-Design-Process/> Erişim tarihi:15.03.2015
- Şahin, C., 2001:** Yurtdışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:21 Sayı:2, sayfa:57-67.
- Tran, T., V., Manalo, V., ve Nguyen, V., T., D., 2007:** Nonlinear relationship between length of residence and depression in a community-based sample of Vietnamese Americans. International Journal of Social Psychiatry, 53(1), sayfa:85-94.
- Türkçü, Ç., Gökmen, H., Kaya, İ., Süer, D., Onat, N., Sönmez, A., Günhan, S., 2005:** Ege Mimarlık Dergisi, sayı 55, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, Alsancak, İzmir.
- UNHRC, 2014:** UNHRC Resettlement Handbook, Revised Edition July 2011, Geneva.

- UNHRC**, 2009: 2008 Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons, Global Trends Report.
- UNHRC**, 2014: 'UNHRC Mid-Year Trends 2014'. Alındığı tarih: <http://unhcr.org/54aa91d89.html>.
- USAK**, 2014: Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınavı, Ankara.
- Valtonen, K.**, 2004: From the Margin to the Mainstream: Conceptualizing Refugee Settlement Processes. *Journal of Refugee Studies*, 17(1), 74.
- Varady, D. P.**, 1986: Neighborhood confidence: A critical factor in neighborhood revitalization, *Environment and Behavior*, 18(4), sayfa 480-501.
- Verkuyten, M.**, 2005: *The Social Psychology of Ethnic Identity*. Hove: Psychology Press.
- Veronese, G., Castiglioni, M., Tombolani, M., Said, M.**, 2012: 'My happiness is the Refugee Camp, My Future Palestine', *Scandinavian Caring Journal of Empirical Studies*, sayı:26 sayfa:467-473 10.1111/j.1471-6712.2011.00951.
- Wakonyo, D., P.**, 2006: *The Makeshift Town: A study on Construction in the Kakuma Refugee Camp*, Nairobi University Department of Architecture, Published Thesis.
- Weburbanist**, 2013: Details & Diagrams: \$1,000 IKEA Flat-Pack Refugee Shelter, 2013. Alındığı tarih: 14.03.2015, adres: <http://weburbanist.com/2013/10/27/deconstructing-the-1000-ikea-flat-pack-refugee-shelter/>.
- World Health Organization (WHO)**, 1996: *Mental Health of Refugees*. Alındığı tarih: 14.02.2015, adres: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/41825/1/9241544864_eng.pdf?ua=1.
- World Bank**, 2012: *Guidelines for Assessing the Impacts and the Costs of Forced Displacement*. Alındığı tarih: 28.01.2015, adres: <http://siteresources.worldbank.org/>.
- Wright, E., Storr, H., V.**, 2009: *JOURNAL OF URBAN AFFAIRS*, Volume:31, Number:5, sayfa:615-634.
- Yazıcı, H., Demirel, M.**, 2006: 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı)'nden Sonra Eskişehir'e Yerleştirilen Göçmenler, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 29, sayfa 267-278.
- Yılmaz, H.**, 2013: *Türkiye'de Suriyeli Mülteciler, İstanbul Örneği, Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler*, İstanbul.
- Z., Roger**, 1995: *Shelter Provision and Settlement Policies for Refugees: A State of the Art Review, Studies on Emergencies and Disaster Relief*. No:2, Nordiska Afrikainstitutet.
- Url-1** <<http://www.unhcr.org/3ae68d0e10.html> >, alındığı tarih 16.01.2015.
- Url-2** <<http://www.milliyet.com.tr/suriyeliler-akin-etti-kiralar-30/ekonomi/detay/1807803/default.html>>, alındığı tarih 22.03.2015.

- Url-3** <<http://www.bugun.com.tr/gundem/konteyner-terasa-cikti-haberi/1196005>>, alındığı tarih 18.02.2015.
- Url-4** <<http://greenhealthmagazine.org/healing-gardens>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-5** <<http://www.unhcr.org.tr/?page=8>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-6** <<http://www.design4disaster.org/2011/02/12/paper-tube-housing-by-shigeru-ban/>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-7**
<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Pages%20from%20Kenya%20Refugee%20Programme%20book%20for%20CD_0-3.pdf>, alındığı tarih 16.04.2015
- Url-8** <<http://www.milliyet.com.tr/izmir-e-suriyeli-gocu-gundem-1941950/>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-9** <<http://www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/izmirde-kac-bin-suriyeli-var-699314/>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-10** <<http://blog.radikal.com.tr/insan-haklari/izmir-multeciler-icin-oteki-hissinin-yasandigi-bir-sehir-66716>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-11** <<http://gazetegece.com.tr/multeci-kampi-yil-sonuna-hazir-haberi-347249.html>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-12**
<<http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/factsheets/>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-13** <<http://www.sitesatlas.com/Maps/Maps/602.html>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-14**
<http://search.worldbank.org/data?qterm=syria&_topic_exact%5B%5D=Environment&os=50>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-15** <<http://www.loc.gov/>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-16** <<http://www.jmo.org.tr/>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-17** <<http://www.karmodkonteyner.com/300x700konteynerurunozellikleri.aspx>>, alındığı tarih 16.04.2015.
- Url-18** <<http://www.zaman.com.tr/gundemali-izmirdeki-suriyeli-sayisi-100-bini-gecti2131485.html>>, alındığı tarih 16.04.2015.

EKLER

EK A.1 : Anket

EK A.1

Ad-Soyad:

Yaş:

Cinsiyet:

1-Türkiye’de bulunduğunuz süre içerisinde bir mülteci barınma kampında yaşadınız mı?

a)Evet

b)Hayır

Evet ise ayrılma sebebiniz nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

○Kamp dışında yaşayan akrabalarımın varlığı

○Kötü kamp koşulları

○Güvenlik endişesi

○Mahremiyet olmaması

○Bağımsız yaşama isteği

○İş imkanları

○Belge eksikliği

○Kamplarda yer olmaması

2-Ne kadar süredir İzmir’de yaşıyorsunuz?

a)0-1 yıl

b)1-2 yıl

c)2-3 yıl

d)3-4 yıl

e)4 yıldan daha fazla

3-İzmir’e gelme sebebiniz nedir?

a)İzmir’de akrabalarım vardı.

b)Yaşam koşullarının iyi olduğunu duydum.

c)İstanbul, Ankara gibi diğer büyükşehirlere göre yaşamın daha ucuz olduğunu duydum.

d)Başkalarından duyup geldim.

e)İş imkanlarının iyi olduğunu düşünüyordum.

4-Yaşadığınız konuttaki kira bedeli nedir?

a)0 TL

b)0-250 TL

c)250-500 TL

d)500-1000 TL

e)1000 TL’den daha fazla

5-Haneye aylık giren para ne kadar?

a)0-500 TL

b)500-1000 TL

c)1000-2000 TL

d)2000 -3000 TL

e)3000 TL’den daha fazla

6-Barınma konusu ile ilgili devletten herhangi bir yardım alıyor musunuz? / Aldınız mı?

a)Evet

b)Hayır

7-Mesleğiniz nedir?

Suriye’de mesleğiniz ne idi?

İzmir’de mesleğiniz nedir?

8-14 arası soruları İzmir ve Suriye'deki evleriniz için ayrı ayrı cevaplayınız.

8-Eviniz hangi kategoridedir?

İzmir	Suriye
a) Bahçeli b) Müstakil c) Apartman d) Toplu konut	a) Bahçeli b) Müstakil c) Apartman d) Toplu konut

9-Eviniz kaç m2 ?

İzmir	Suriye
a) 0-80 m2 b) 80-120 m2 c) 120-160 m2 d) 160-200 m2 e) 200 m2 den daha büyük	a) 0-80 m2 b) 80-120 m2 c) 120-160 m2 d) 160-200 m2 e) 200 m2 den daha büyük

10-Eviniz kaç odalı?

İzmir	Suriye
a) 2 odalı (1 oda+1 salon) b) 3 odalı (2 oda+1 salon) c) 4 odalı (3 oda+1 salon) d) 5 odalı (4 oda+1 salon) e) 6 ve daha fazla odalı (5 oda+1 salon)	a) 2 odalı (1 oda+1 salon) b) 3 odalı (2 oda+1 salon) c) 4 odalı (3 oda+1 salon) d) 5 odalı (4 oda+1 salon) e) 6 ve daha fazla odalı (5 oda+1 salon)

11-Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?

İzmir	Suriye
a) 0-2 b) 3-4 c) 5-8 d) 9-12 e) 13'ten daha fazla	a) 0-2 b) 3-4 c) 5-8 d) 9-12 e) 13'ten daha fazla

12-Kaç akraba sizinle yaşıyor?

İzmir	Suriye
a) 0 b) 1-2 c) 3-5 d) 6-8 e) 9'dan daha fazla	a) 0 b) 1-2 c) 3-5 d) 6-8 e) 9'dan daha fazla

13-Aşağıdaki sorulara Evet (E) ya da Hayır (H) şeklinde cevap veriniz.

	İzmir	Suriye
Evinizin bahçesi var mı?	(E) (H)	(E) (H)
Evinizin avlusu var mı?	(E) (H)	(E) (H)
Evinizin çatısını evin bir parçası olarak kullanıyor musunuz?	(E) (H)	(E) (H)

14-Evde en çok kullandığınız alan hangisidir?

İzmir	Suriye
a) Mutfak	a) Mutfak
b) Yatak odası	b) Yatak odası
c) Oturma odası/Salon	c) Oturma odası/Salon
d) Bahçe/ Avlu	d) Bahçe
e) Çatı katı- teras	e) Çatı katı- teras

15-Şuanda oturduğunuz konutun çeşitli özelliklerinden ne kadar memnunsunuz?

	Çok memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun değilim	Hiç memnun değilim
Konutunuzdaki elektrik ve su tesisatından					
Konutunuzdaki işçilik kalitesinden					
Konutunuzun büyüklüğünden					
Bina içi ses ve gürültü düzeyinden					
Konutunuzun ısı izolasyonundan					
Konutunuzun ısıtmasından					
Konutunuzun su izolasyonundan					

16-Yaşadığınız yeri güvenlik açısından değerlendirir misiniz?

	Çok tehlikeli	Tehlikeli	Kararsızım	Güvenli	Çok güvenli
Doğal afetler(deprem, sel, vb.)					
Trafik kazaları					
Hırsızlık					
Cinayet					

17- Güvenlik konusunu düşündükten sonra aileniz ve kendiniz bu konut alanı içinde güvende misiniz?

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

18-Aşağıdaki soruları kişisel fikir ve deneyimlerinize göre cevaplandırınız.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
İzmir halkı ile iyi ilişkiler içerisindeyim					
Yaşadığım mahalle sakinleri ile iyi ilişkiler içerisindeyim					
Yaşadığım mahalleyi benimsedim					
Yaşadığım evi benimsedim					
İzmir'deki gündelik ev yaşantım Suriye'deki ile aynı					
İzmir'deki sosyal yaşam faaliyetlerim Suriye'deki ile aynı					
Yaşamımın kalanını Türkiye'de devam ettirmeyi düşünüyorum					
İzmir'in yaşadığım bölgesinden memnunum					
Bundan sonra başka bir yerde yaşayacak olursam şehir merkezine yakın olsun isterim					
Devlet bana yaşam biçimime uygun koşullarda bir kamp hayatı sunsa, taşınmayı tercih ederim					

19-Devlet size yaşamak için bir mülteci kampı sunsa, kampın içinde olmasını istediğiniz alanları derecesine göre cevaplandırınız.

	Kesinlikle isterim	İsterim	Kararsızım	İstemem	Kesinlikle istemem
Park, Yeşil alan					
Sağlık merkezi					
Okul					
Meslek edindirme merkezi					
Mülteci derneği					

20-Yaşamak istediğiniz yere en yakın resmi işaretleyiniz.

()

()

()

()

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Senem Sidal Eyiñ

Doğum Yeri ve Tarihi: İzmir, 18 Kasım 1986

Adres: Cemal Gürsel Caddesi, No:50, Kat:2, Daire:4 Özgür Apt Karşıyaka/İZMİR

Mail Adresi: s.sidaleyinc@gmail.com

Lisans Üniversite: İstanbul Teknik Üniversitesi

İş Tecrübesi: Atölye T Mimarlık (2011-2013); çeşitli projelerde avan proje ve uygulama projelerinin çizimi. Dorya İnşaat (2013-2015); ‘Cumhurbaşkanlığı Tarabya Köşkü Yabancı Devlet Konukevi Renovasyon Projesi’ proje yürütücülüğü, ‘Kavacık Abdullah Gül Evi Renovasyon Projesi’ proje yürütücülüğü.